

SADEDDİN NÜZHET ERGUN

HATÂYÎ DİVANI
ŞAH İSMAIL SAFEVÎ

Edebî Hayatı ve Nefesleri

(İKİNCİ BASKI)

(Her hakkı mahfuz olup, sahibine aittir)

Sahip ve Naşiri:

İSTANBUL MAARİF KİTAPHANESİ

Ankara caddesi No. 46 — 83

MCMLVI

İstanbul Maarif Kitaphanesi Matbaası

**Œah İsmail Hakkında
Bir Kaç Söz**

Sadeddin Nüzhet Ergun, uzun çalışmalarıyla, İsmail Safevi'nin Türkçe şiirlerini topladı ve eşsiz bir eser vücuda getirdi. Eserde Şah İsmail'in Kızılbaşlıkla alâkası gösterildiği içindir ki, bu hususta okuyucularımıza bir fikir vermenin faydalı olacağını düşündük. Kızılbaşlığın nasıl çıktığını, Şah İsmail'in soyunu ve milliyetini araştırmayı doğru bulduk.

Şah İsmail Safevî

ve

KIZILBAŞLIK

Şah İsmail'in adı: İsmail, lâkabı: Safevî'dir. Babası: Cüneyd oğlu Haydar, anası: Uzun Hasan kızı Alemşah Begim'dir. (Begim) Türklerde bey kızlarına verilen unvandır; hanım gibi...

Şah İsmail, Safevî soyadını büyük dedesi Safiyyüddin'in adından almıştır (1). Bazı Avrupa tarihleri ona (Sofi) demişlerse de (2) bu, yanlıştır.

Erdebilî Safiyyüddin

Safiyyüddin'in adı: İshak'dır. On birinci asrın sonlarında büyük dedesi Firuz, Erdebil'e gelerek yerleşti. Bu aile, gitgide büyük bir şöhret almış; bu şöhret Safiyyüddin zamanında en büyük dereceyi bulmuştu. Bu aile siyasetle uğraşmadığı cihetle zamanın büyük kumandanları ve hükümdarları da onların müritleri sırasına geçmişlerdi. Bunlar arasında meşhur Emir Çûban'la Cengiz'in torunlarından Ebu Said de vardı.

(1) Sör Can Melkem: Cilt 1, sahife 234. Mehmet Kemal bin İsmail'den.

(2) Mehmet Ata, Hammer tercümesi: Cilt 4, sahife 62.

Hamit Vehbi diyor ki (1):

«Safiyüddin, bu sülâlenin en nüfuzlusu, en meşhuru idi. Bu nüfuz ve şöretinin artmasına sebep, Zahid-i Gıylânî'ye damat oluşu idi. Zahid-i Gıylânî o zamanın en büyük şeyhi idi. Ölürken (1301) müritlerine Safiyüddin'e tâbi olmalarını vasiyet etmiş, bu sebeple Safiyüddin'in müritleri milyonları aşmıştı. Sultan Ebu Said ile Emîr Çûban ve Cengiz beylerinden çoğu onun müritleri arasında idi.

Safiyüddin'in bu parlak zamanı Cengiz torunlarının ortalığı kasıp kavurduğu bir felâket devrine rasladığından o, insanîyet âlemine büyük hizmetler etmişti. Çünkü müslüman bulunan Cengiz oğulları onun emirlerini dinlemeği vecibe (borç) sayıyorlardı. O da, bunlar arasındaki ihtilâfları sulh yolile halle vasıta oluyor ve böylelikle zulmün azalmasına sebep oluyordu.

Müritlerinin çokluğu birkaç devletin askeri kuvvetine muadil = eşitti. Bir gün, Emîr Çûban'la konuşurken, Emîr Çûban:

— Müritleriniz askerlerimden çok mudur, az mıdır?

Diye sormuş, o da:

— Askerleriniz müritlerimden nasıl çok olabilir ki, bütün askeriniz benim müridimdir...

Cevabını vermişti.»

Safiyüddin ailesi bu nüfuzlarını daima iyi yolda kullanmış, o sıralarda yaşayan hükümdarların halka karşı zulümlerini azaltmaya çalışmışlardı. Meselâ; Safiyüddin'in oğlu Sadreddin zamanında yaşayan Timurlenk'le Yıldırım anlaşmamış, ve bu anlaşmazlığın sonu savaşa kadar dayanmıştı. Ankara yakınlarında Çubuk Ovada yapılan büyük savaşta Yıldırım orduları yenilmiş, Timur, yüz binlerce halkı ve Yıldırım askerini esir alarak İrana götürmüştü. İran'a dönüşünde Erdebil'e giderek Sadreddin'i ziyaret etmiş, onun elini öpüp duasını dilemiş ve:

(1) Hamit Vehbi, Meşahiri İslâm: S. 454. (Hamit Vehbi'nin sözleri bugünkü Türkçeye çevrilmiştir.)

— Benden bir dileğiniz var mı? demesi üzerine Sadreddin, alınan esirlerin serbest bırakılmasını istemiş, Timur da bunu kabul etmişti.

Bu suretle esirlikten kurtulan bu yüz binlerce kişi Anadoluya döndükleri zaman, Safevî ailesinin sevgisini de birlikte götürmüşlerdi (1). Bazı kitaplar bu olayın Safiyyüddin'le Timur arasında geçtiğini yazarlarsa da (2) bu, doğru değildir. Çünkü, Yıldırım'la Timur arasındaki savaş, Safiyyüddin'in ölümünden 67 yıl sonra olmuştur. Safiyyüddin'in ölümü 1335, Çubukova savaşı ise 1402 dedir.

C ü n e y d

On beşinci asrın son yarısında Sadreddin'in torunu İbrahim ölmüş, yerine oğlu Cüneyd geçmişti. Cüneyd, babasının ve dedelerinin sade yaşayışları yerine beyler gibi yaşamağa başlamıştı.

O sıralarda Azerbaycan'da iki Türk ili mevcuttu. Bunlardan biri Karakoyunlu'lar, öteki de Akkoyunlu'lardı.

Karakoyunlu hükümdarı Cihan Şah, Azerbaycan'ın ve İran'ın bir kısmını ele geçirmiş, idaresi altına almıştı. Bunların düşmanı olan ve Diyarbakırda hüküm süren Akkoyunlu beyleri, Safiyyüddin ailesine bağlı bulunuyorlardı.

Cihan Şah, Cüneyd'in varlığını ve onun halk üzerindeki nüfuzunu hoş görmedi. Akkoyunlulara yardım eder düşünceyle Cüneyd'i ortadan kaldırmaya karar verdi. Safiyyüddin ailesine bağlı olmıyan kabîlelerden büyük bir ordu topluyarak ansızın Erdebil üzerine yürüdü.

(1) Sör Can Melkem: Cilt 1, S. 234, Hamit Vehbi: Meşahiri İslâm: S. 454.

(2) Hayat ansiklopedisi: Cilt 5, sahife 2260.

Cüneyd, Cihan Şah'ın bu hareketini haber alınca yüz binlerce müridi olduğu halde, karşı koymayı düşünmedi. Ailesini alarak Suriye'ye gitti. Bir müddet Suriye'de kaldıktan sonra Diyarbakıra geldi. Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan, Cüneyd'i büyük bir saygı ve sevgi ile karşıladı. Bununla da kalmıyarak kızkardeşi Hatice Begim'i Cüneyd'e verdi.

Cüneyd'le akrabalığı Uzun Hasan'ın kuvvetini bir kat daha arttırmaya sebep olmuştu. Cihan Şah'la yaptığı son savaşta Cihan Şah öldü (1469) ve bütün Azerbaycan, Uzun Hasan'ın idaresi altına geçti.

Uzun Hasan, Kafkasya'yı ve Gürcistan'ı zaptetmek istiyordu. Esasen Gürcülerle Safevî ailesi arasında bir geçmiş de vardı.

Safiyüddin'in büyük dedesi Kutbüddin zamanında Gürcüler durup dururken ansızın Erdebil'e hücum etmiş, Kutbüddin de bunları durdurmayı vazife bilerek alelâcele topladığı müritlerinin bir kısmı ile bunlara karşı koymuş, fakat muharebeye alışık olan Gürcülerin karşısında etrafındakilerin çoğu ölmüş, kalanlar da perişan olmuşlardı. Kutbüddin yaralıları arasında gizlenmiş, hayatını güçlkle kurtarabilmişti.

Cüneyd, hem Gürcistan'ı Uzun Hasan'ın idare ettiği memleketlere ilâve etmek, hem de Gürcüleri müslüman yapmak düşüncesiyle hareket etti. Topladığı bir ordu ile Gürcüstana yürüdü. Fakat onun bu hareketinden kuşkulanan Şirvan hâkimi (1) Sultan Halil, büyük bir ordu toplamış ve ansızın Cüneyd'in karşısına çıkmıştı. Neye uğradığını bilmiyen Cüneyd, Sultan Halil'e karşı koymak zorunda kalmışsa da bütün geçitleri ve ehemmiyetli noktaları tutan Sultan Halil karşısında, ordusu perişan oldu, kendisi de öldü (1472).

(1) Hâkim, o zaman büyük bir eyalete hükmeden Beylere denirdi. Hâkimlikler çok vakit babadan oğula geçerdi.

Haydar

Uzun Hasan'ın kızkardeşi Hatice Begim'den Cüneyd'in bir oğlu olmuştu: Haydar.

Haydar'ı dayısı Uzun Hasan pek ziyade seviyordu. Kızı Alemşah Begim'i (1) ona verdi ve Haydar'ı kendisine damat yaptı. Bu sıralarda Uzun Hasan bütün Azerbaycan ve İrani ele geçirmiş, hudutlarını pek çok genişletmişti. Uzun Hasan ölünce (1477) oğulları arasında harbler başladı ve nihayet Yakup Tebriz'de babasının tahtına geçti.

İlk Kızılbaş Ordusu

Haydar, babası Cüneyd'in intikamını almayı düşünüyordu. Müritlerinden topladığı bir ordu ile Şirvan üzerine yürüdü. Ordudaki askerler intikam alâmeti olarak başlarına kırmızı sarmışlardı (2). Böylece bu orduya Kızılbaş ordusu denildi.

Haydar; Şirvanlılarla yaptığı savaşları kazandı. O sıralarda Şirvan hâkimi bulunan Ferruh Yesâr, Akkoyunlu hükümdarı Yakup beyin kayınpederi idi. Yakup bey büyük bir ordu göndererek kayınpederine yardım etti. Yapılan savaşta Haydar öldürülerek Kızılbaş ordusu perişan edildi (1488).

Haydar'ın oğulları da İsfahan kalesine (3) hapsedildi. İki yıl sonra Akkoyunlu hükümdarı Yakup ölmüş, yerine Rüstem Bey geçmişti. Alemşah Begim, Rüstem'in halası idi. Rüstem'e giderek çocuklarının serbest bırakılmasını istedi. O da bunu yaptı.

Yâr Ali

Haydar'ın oğulları yine Erdebil tekkesine yerleşmiş ve büyük oğlu Yâr Ali dedelerinin postuna geçmişti. O sıralarda Yâr Ali 10, İsmail de 4 yaşında idiler.

(1) Bazı tarihler bu kızın adının Pârise olduğunu yazarlarsa da doğru değildir.

(2) Bazıları: «Askerler başlarına kırmızı bört giymişlerdi.» diye yazar. Bört, Türkçedir. Fârisisi külâhtır.

(3) Bazı tarihler İstahr kalesi yazarlar.

Akkoyunlu Ailesi birbirile savaşmakta ve bu sebeple iki üç senede bir hükümdar değişmekte idi. Bu sırada Uzun Hasan'ın torunlarından Bay Sungur Mirza, Rüstem üzerine yürüdü. Rüstem de Yâr Ali'den kendisine yardım etmesini istedi.

Yâr Ali kendisini hapisten kurtaran Rüstem'e yardım etmeyi vazife bildi. Müritlerinden topladığı büyük bir kuvvetle Bay Sungur'a karşı çıktı ve onun ordusunu perişan etti. Yâr Alinin bu kudretini gören Rüstem, ondan korkmağa başladı ve Erdebil tekkesini ortadan kaldırmaya karar verdi.

Safiyüddin ailesine bağlı olmıyan kabilelerden topladığı askerlerle ansızın Erdebil üzerine bir baskın yaptı. Neye uğradığını bilemiyen ve 12 yaşında bulunan Yâr Ali, karşı koymak zorunda kaldı; buna muvaffak olamadı. Savaşta öldürüldü.

Safevî ailesi müritleri, 6 yaşında bulunan İsmail'i alarak Gıylân'a kaçtılar.

Gıylân hâkimi Şerif Hasan, İsmail'i himaye etti. O sırada Akkoyunlu tahtına Ahmed geçmişti. Ahmed; İsmail'in teslim edilmesini ısrarla istiyordu. Şerif Hasan da onun Gıylân'da bulunmadığını söylüyordu. Nihayet Akkoyunlu hükümdarı, Gıylân'a bir heyet gönderdi. Gıylân hâkimi Şerif Hasan bunu haber almış, ormanda sık ağaçların tepesine bir çadır kurdurarak İsmail'i orada gizlemişti. Heyet gelince Şerif Hasan eski sözünde ısrar etti ve İsmail'in Gıylân'da bulunmadığını söyledi. Bunun üzerine İsmail'in Gıylân'da bulunmadığına dair kendisinden yemin etmesi istendi. Şerif Hasan da aptest alarak Kur'âna el bastı ve İsmail'in Gıylân topraklarında olmadığını ant içti.

Buna inanan heyet geri dönmüş, Şerif Hasan da kendi fikrince yalan yere yemin etmemişti. Çünkü İsmail, Gıylân topraklarında değil, Gıylân'ın havasında bulunuyordu.

İsmail, Gıylân'da terbiye edildi. Dedelerinin mezhebi (İmamiye mezhebi) en ince noktalarına kadar öğretildi. Bundan başka, kültürünün yükselmesi için elden geldiği kadar da

çalışıldı. O, Gıylân'da böyle terbiye edilirken Akkoyunlu tahtı da elden ele geçmekte idi. İsmail 15 yaşına gelince, yaşına nispetle, her bakımdan olgun bir hale gelmişti. Safevî ailesine candan bağlı bulunan babasının ve dedelerinin müritleri onun başına toplanmışlardı. İsmail bunların arasında en pişkin adamlardan yedi bin süvari seçti. Bunlarla Şirvan üzerine yürüdü. Onun etrafındakiler de Haydar ordusu gibi başlarına kırmızı börk koymuşlardı.

Şirvan hâkimi Ferruh Yesâr, Kızılbaş atlılarının geldiğini duyunca yirmi bin kişilik bir ordu ile karşı koydu. Fakat ilk çarpışmada kendisi öldü, ordusu da dağıldı (1501).

Şirvanı ele geçiren İsmail, Karabağ'ı başkent yaptı. Akkoyunlu hükümdarı Elvend —ki Yayub'un oğluydu— İsmail'i kuvvetlenmeden bastırmak maksadiyle büyük bir ordu ile harekete geçmişti. Bunu haber alan İsmail onu Nahcüvan'da karşıladı. İlk hamlede ordusunu perişan etti. Elvend güç halle yakayı kurtarabilmişti. Bu muzafferiyetten sonra İsmail, Tebriz'e girdi ve Safevî hükûmetini ilân etti (1502).

Şah İsmail

Gıylân'dan Şirvan üzerine yürürken Şah İsmail'in başında bulunduğu yedi bin atlı yedi Türk kabilesinden seçilmişti. Bu kabileler şunlardı: 1 — İstaçlı, 2 — Şamlu, 3 — Tekelu, 4 — Varsak, 5 — Zülkadiriye, 6 — Afşar, 7 — Kacer (1).

Şah İsmail, az zamanda bütün Azerbaycan'ı ve İran'ı zaptettikten başka, Horasan eyaletini, Özbekistan'ın bir kısmını Efganistan'ı idaresi altına almıştı.

Şah İsmail'in bu muvaffakiyetinin başlıca iki sebebi vardı:

1 — Cengiz istilâsından beri bir türlü rahat yüzü görmiyen, Akkoyunlular zamanında iki üç senede bir devlet deği-

(1) Bu kelimeyi Farslar (Kacâr) yapmışlardır. Bazıları da (Kaçar) yazarlar. Doğrusu: (Kacer) dir.

tiren ve bu sürüp giden savaşlar yüzünden mahvü perişan olan halkın rahata kavuşmak istemesi.

2 — Anadolu, İran halkının ve hattâ bir kısım Özbeklerin bile Safiyyüddin ailesine bağlı bulunmaları ve bu bağlılık sebeble Şah İsmail'e yardım etmeleri.

Şah İsmail 1524 de otuz sekiz yaşında ölmüş, Erdebil'de dedelerinin yanına defnedilmiştir. Yaptığı bütün muharebelerde muzaffer olmuş, yalnız Çaldıran'da Sultan Selim'e karşı yenilmiştir.

Şah İsmaili sevenler; onun insanların üstünde bir insan olduğunu düşünüyor ve keramet sahibi olduğuna inanıyorlardı. Düşmanları ise onu en ağır sözlerle itham ediyor, Şah İsmail'in anayı, kızkardeşi helâl bildiğini ve hiçbir ahlâk mefhumunu tanımadığını etrafa yayarak aleyhinde propagandada bulunuyorlardı.

Naci Kasım

ŞAH İSMAIL'İN SOYU

Safevî ailesinin bir neseptamesi = soy kitabı vardır. Bu neseptameye göre, Şah İsmail'in 32 nci dede babası Hazreti Ali ve 32 nci ana babası da İslâm Peygamberi Hazreti Muhammed'dir. Muhammed ve Ali'nin dedeleri Abdülmuttalib, onun babası da Hâşim'dir. Bu sebeptendir ki, Muhammed ve Ali ailesine tarihte: «Hâşim oğulları» adı verilmiştir. Bu neseptameye göre, Safevîler de Hâşim oğullarındandır.

Safevîleri yazan tarih kitapları hep bu neseptameden bahsetmişlerdir. Sör Can Melkem: «Bu neseptameyi ikinci Şah Abbas devrinde yaşayan Muhammed Kemal bin İsmail'in (Zübde-tüt-Tevarih) adlı eserinden aldım!» demektedir.

Fakat bilindiği üzere Zübde-tüt-Tevarih, nispeten son zamanlarda yazılmış bir eserdir. Çünkü ikinci Abbas (17 nci asırda) 1643, (H. 1052) tarihinde tahta geçmiş ve 1667, (H. 1077) tarihinde ölmüştür. Halbuki bu silsilename ikinci Abbas'dan beş asır evvel mevcuttu.

11 inci asrın sonlarında Erdebil yakınlarında Rengin kasabasına gelerek orada yerleşen ve Şah İsmail'in on üçüncü göbekten dedesi bulunan Firuz, bu neseptameye dayanarak, kendisinin peygamber torunlarından olduğunu söylemişti. O asırlarda yaşayanlar bu neseptameyi tasdik etmişlerdir. Bunların arasında Muhammed Zahid-i Gıylânî gibi doğru sözlülüğe tanınmış insanlar vardı. Osmanlı Devleti de bu neseptameyi kabul etmişti.

Hamit Vehbi «neseptameyi kendilerine güvenilir tarihçilerden Gaffarî ve Kazvinli Seyyid Yahya'nın tasdik ettiğini, söylemektedir.» (1).

(1) Meşahiri İslâm, Sahife: 450.

Bu nesepnameyi «Safvetüssafa» da aynen yazmaktadır (1).

Son zamanlarda «Firuz'un veya dedelerinin bu nesepnameyi uydurduğunu» söyleyenler varsa da bu hususta bir vesika gösterilmemektedir.

Nesepnameye yazıldığı üzere Şah İsmail'in dedelerini aşağıya yazıyoruz:

Safevî neseppnamesi:

Şah İsmail'in babası Haydar, Haydar'ın babası Cüneyd, babası Sadreddin İbrahim, babası Hâce Ali, babası Sadreddin Mûsâ, babası Safiyüddin İshak, babası Emineddin Cibril, babası Şeyh Salih, babası Kutbüddin, babası Salâhaddin Reşid, babası Muhammed-ül-Hafız, babası İvaz-ıl-Havâs (2), babası Firuz Şah, babası Muhammed, babası Şeref Şah, babası Muhammed, babası Hasan, babası Muhammed, babası İbrahim, babası Cafer, babası Muhammed, babası İsmail, babası Muhammed, babası Ahmed-il-Â'rabi, babası Ebu Muhammed Kasım, babası Ebül Kasım Hamza, babası İmam-ı Mûsâ Kâzım, babası İmam-ı Cafer-i Sâdık, babası İmam-ı Muhammed Bâkır, babası İmam-ı Ali Zeynel'âbidin, babası İmam-ı Hüseyin, babası İmam-ı Ali, İmam-ı Hüseyin'in ana babası Hazreti Muhammed, Muhammed'in babası Abdullah, Ali'nin babası Ebu Talib, Abdullah ve Ebu Talib'in babaları Abdülmuttalib, Abdülmuttalib'in babası Hâşim.

N. K.

(1) Safvetüssafa, Safiyüddin'in oğlu Sadreddin zamanında 759 hicride telif edilmiştir. Müellifi Tevekkülü bin İsmail'dir. Bir temiz nüshası İnkılâp müzesinde, Muallim Cevdet kitapları arasında vardır. Orta 1 bak. Bu yazma nüsha 886 sahifedir. Çok temiz bir yazıyla yazılmıştır. Söz başları yaldızlıdır.

(2) Safvetüssafa: (Ğavvâs) diye yazar.

ŞAH İSMAIL SAFEVÎ'NİN

Hatâyî Mahlâslı

TÜRKÇE DİVANI

Şairin edebî şahsiyeti ve divanı hakkında bir mukaddeme:
(eserin muharriri tarafından 1946 da yazılmıştır.)

Şah İsmail Safevî

TÜRKÇE DIVANI

ve

Nefesleri

XVI ncı asrın ilk yarısında büyük bir şöhret kazanan Âzerî - Türk şairlerinden biri de *Hatâyî* mahlâsıyla manzumeler vücuda getiren *Şah İsmail Safevî*'dir. *Safevî* saltanatının müessisi olan bu büyük hükümdarın hayatı, ecdâdı, menkıbeleri, muzafferiyet ve mağlûbiyetleri hakkında gerek Osmanlı ve gerek İran tarihlerinde pek çok tafsilâta tesadüf edilir. Biz, bu eserimizde bütün bu malûmatı hattâ hulâsa olarak kaydetmeğe bile lüzum görmüyoruz. Gayemiz, Türkçe şiirlerinden bahsetmek olduğu için, sadece onun 38 yaşında iken 930 (M. 1524) yılında hayata gözlerini kapayan kudretli ve meşhur bir hükümdar olduğunu bildirmekle iktifa edeceğiz.

شاه جهان کرد جهانراوداع

Mısraı, ölüm yılını gösterir.

Şah İsmail, genç denilecek bir yaşta ölmesine rağmen, siyasî sahada olduğu kadar, edebî sahada da muvaffakiyet göstermiş bir şahsiyettir. XIV üncü asrın meşhur Âzerî şairi *Nesîmî*'den itibaren *Halîlî*, *Habîbî* gibi muktedir şairler elinde işlenen Âzerî edebiyatı, *Hatâyî*'de de bir tekâmül safhası arzemiştir.

Hatâyî'nin Türkçe ve Farsça birer divan vücuda getirdiği malûmdur. Şairin oğlu *Sam Mirza* da «Tuhfe-i Sâmi» adlı meşhur eserinde babasının gerek Türkçe, gerek Farsça şiirle-

rinde *Hatâyî* mahlâsını kullandığını bildirmekte ve Farsça şiirlerinden bazı örnek beyitler kaydetmektedir. Fakat onun mahdud miktarda Arapça manzumeler de kaleme aldığı ve neçice itibariyle bu üç lisanla vâkıf olduğu anlaşılmaktadır. Meselâ *Yavuz Sultan Selim*'e hitaben Arapça yazılmış şöyle bir kıt'ası elimizdedir (*Topkapı Sarayı, Emanet hazinesi Mc. No. 1562*):

نحن اناس قد عدا طبعنا
حبّ على ابن ابي طالب
عيننا الناس على حبه
فلعنة الله على العايب

Bu manzumeye *Yavuz* da şu cevabı vermiştir (*Aynı mecmuada*):

ما عيبكم هذا اولئك
بعض الذي لقب بالصاحب
وكذبكم عنه وعن بنته
فلعنة الله على الكاذب

Şah İsmail Safevî'nin Farsça divanını görmedim. Bu şiirlerin bir külliyat halinde Tebriz'de basıldığını bazı menbalar bildiriyor (*Bakınız: Yusuf Bey Vezirof, Azerbaycan edebiyatına bir nazâr S. 31*).

İstanbul kütüphanelerindeki mecmualarda da şairin bu lisanla yazılmış bazı beyit, kıt'a ve gazellerine rastlanmaktadır.

Hatâyî'nin Türkçe divanı bugüne kadar tab'edilmemiştir.

tir. Fakat muhtelif yazma nüshaları mevcuttur. XVI ncı asırda yazılmış mükemmel bir nüshası Erdebil Kütüphanesindedir. Gene eski bir nüshası Sivas'ta Tuzcu Topal Hoca namıyla maruf merhum bir şahsın kitapları arasındadır. Bugün Devlet Demiryolları Sivas garında vazife gören bu zatın oğlu Bay İsmail'in elinde bulunan bu yazmayı tedkik eden İnkılâp Müzesi Müdürü *Hüseyin Şemseddin Güneren* ve kardeşi *Ahmed Şemseddin Güneren*, kıymetli bir nüsha olduğunu söylemektedirler.

Hatâyî divanının yazma başka bir nüshası da *Prof. Fuad Köprülü'nün* hususî kütüphanesindedir. Mükemmel bir yazması ise, Londra müzesindedir (*Rieu: Türkçe yazmalar kataloğu* S. 205, No. 3380).

Altın zemin üzerine beyaz yazı ile

اشعار فیض آثار حضرت فردوس مکیان
ابوالظفر شاه اسماعیل حسینی نورالله مرقدہ

başlığını muhtevîdir.

Esere önce şairin 168 beyitli «Nasihatnâme» si kaydedilmiş, sonra gazelleri dercedilmiştir. İlk gazelin matlası şudur:

Eyledim bünyâd evvel ben de ez nâm-ı Hudâ
Ol yaratmış server-i Merdân Añy-yel-Murtezâ

Şairin hece vezniyle yazdığı 10 dörtlük de bu yazmaya «Rubai» namı altında kaydedilmiştir. Bu eserde mevcut bütün manzumelerin makta' beyitlerindeki «Hatâyî» mahlâsları, daima altında yazılmıştır.

Bahsettiğim bu dört yazmadan istifade imkânını bulamadım. Ben ancak Millet Kütüphanesindeki nüshadan ve bilhassa müteferrik mecmualardan faydalanarak bu divanı vücuda getirdim.

Şah İsmail Safevî'nin görebildiğim yegâne Türkçe divanı, Millet Kütüphanesinde Ali Emiri kitapları arasındadır (*No. 131*). Bu yazmanın eski bir nüshadan istinsah edildiği

anlaşıyor. Hangi tarihte ve kimin tarafından yazıldığı belli değildir. 33 yapraktan ibaret bulunan bu eserin başında ayrıca bir yazı yoktur. Sonunda da

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب

kaydı görülüyor.

Bu divanda (935) beyitli (87) manzume vardır. Bunlardan (41) i hece vezniyle, (46) sı aruz vezniyledir. Eserde bir takım imlâ yanlışları ve vezin düşüklükleri görülüyor. Fakat bu şiirlerden mühim bir kısmı, muhtelif mecmualarda ekseriyetle doğru bir şekilde kaydedilmiştir. Bundan da anlaşılıyor ki, bu hatâlar, müstensihâ âiddir.

Hatâyî divanının bu nüshası mutlak surette eksiktir. Mecmuaların tedkiki bu kanaati kuvvetlendirmiştir. Londra müzesindeki yazma divanın ilk gazelinin teşkil eden *Hazreti Ali* hakkındaki medhiye de bu yazmada yoktur. Bununla beraber Londra nüshasında *Nasihatnâme* 168 beyit olduğu halde Ali Emîri nüshasında bu mesnevî, 173 beyittir. Görülüyor ki, Hatâyî divanının tam bir nüshasını meydana getirmek için bütün yazmaların bir araya getirilmesi icab etmektedir. Bu imkân ise, şimdilik mevcut değildir.

Hatâyî'nin şiirlerini ihtiva eden mühim bir mecmuaya da bir divançe gözüyle bakılabilir:

Millet Kütüphanesinde Ali Emîri kitapları arasında 631 numarada saklı bulunan ve bir takım Kızılbaş - Bektaşî şairlerinin nefeslerini de ihtiva eden bu mecmuada Hatâyî'nin (908) beyitli (74) manzumesi yazılıdır. Bu şiirlerden bazıları Hatâyî divanının Millet Kütüphanesi nüshasında yoktur.

İstanbul kütüphanelerinde ve bazı hususî ellerde mevcut diğer bir takım mecmualarda da bu maruf şairin bazı manzumelerine tesadüf edilmektedir. Bunlar arasında XVI ve XVII nci asırlarda vücuda getirilmiş pek kıymetli yazmalara da rastlanmaktadır.

Ben, görebildiğim bütün bu yazmalardan ve Ali Emiri Kütüphanesindeki divandan istifade suretiyle bu eseri vücuda getirdim. Dercettiğim her şiirin hangi menbadan alındığını da kısaltma işaretleriyle gösterdim. Bu divan, bu çalışma neticesinde vücuda gelmiş oldu, ve ilk tab'ı 1946 da neşredildi. Bu divanda (2242) beyitli (201) manzume mevcuttur. Bunlardan (1242) beyitli (115) şiir, hece vezniyle, (1000) beyitli (86) şiir de aruz vezniyle yazılmıştır. Bu hesaba göre benim neşrettiğim divanın Millet Kütüphanesindeki yazma nüshadan tam (1307) beyit fazlası var demektir.

Hatâyî'nin bazı şiir parçalarına da bir kaç matbu kitapta rastladım. Fakat bunların tamamını elde edemedim. Meselâ *Selman Mümtaz*'ın «Âzerbaycan edebiyatı» adlı eseriyle, *Prof. İsmail Hikmet*'in «Azerbaycan edebiyatı tarihi» nde Hatâyî'ye âidiyeti söylenen bir manzumenin şu bendleri kayıtlıdır:

Mîhr ü vefâ biri birinden azdı
Behlûl baykuşleyin vîranda gezdi
Seyyid Nesîmî'yi zâhidler yüzüdü
İncinmedi Hak'tan gelen cefâya

Bu işlerin cümlesini Hak etti
Faptuk bahri olup ummâna battı
Yunus kırk gün balık karnında yattı
İncinmedi Hak'tan gelen cefâya

Fakat bu şiire mecmualarda tesadüf edemedim. Kezalik *Prof. Fuat Köprülü*'nün «İlk mutasavvıflar» ında şöyle bir dördlük yazılıdır:

Hatâyî hal çağında
Hak gönül alçağında
Yüz bin Kâ'be yapmaktır
Bir gönül al çağında

Bu şiir, bir manzumenin son bendi midir, yoksa müstakil bir mani midir? bilmiyorum.

Bunlara benzer daha bazı manzume parçalarına tesadüf olunmaktadır. İleride bu şiirlerin de tamamını elde etmek mümkündür.

Hatâyî'nin topladığı şiirlerinde aruz vezinlerinin şu nevileri vardır:

I — *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün*: 43 parçada kullanılmıştır. Şiir numaraları şunlardır: 116, 119, 120, 121, 124, 125, 129, 132, 133, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 148, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 165, 166, 167, 169, 171, 174, 175, 177, 178, 181, 182, 183, 185, 186, 188, 189, 191.

II — *Mefâilün mefâilün faülün*: 22 parçada kullanılmıştır. Şiir numaraları şunlardır: 118, 122, 123, 126, 128, 136, 144, 146, 147, 150, 151, 155, 161, 162, 164, 168, 173, 176, 179, 180, 184, 192.

III — *Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün*: 7 parçada kullanılmıştır. Şiir numaraları şunlardır: 117, 130, 131, 149, 152, 163, 172.

IV — *Me'ûlü mefâilü mefâilü faülün*: 1 parçada kullanılmıştır. Şiir numarası şudur: 170.

V — *Me'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün*: 1 parçada kullanılmıştır. Şiir numarası şudur: 137.

VI — *Failâtün failâtün failâtün failün*: 1 parçada kullanılmıştır. Şiir numarası şudur: 127.

VII — *Faülün faülün faülün faül*: 1 parçada kullanılmıştır. Şiir numarası şudur: 190.

VIII — *Mefûlü mefâilün faülün*: Dehnâme adlı mesnevi ile diğer bir mesnevîde kullanılmıştır. Aralarındaki gazeller de dahil olduğu halde Dehnâme'deki 76 parça şiir, tamamıyla bu vezinde yazılmıştır. Kitabımızda bulunanlar şunlardır: 187, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201.

Hatâyî, — kitabımızda sırasıyla ayırdığımızı göre — hece vezniyle beş şekilde şiir yazmıştır. Bunları, manzume ve beyit adetleriyle birlikte burada gösteriyorum:

Şiir nev'i	Manzume adedi	Beýt yekûnu
11 heceli nefes (Koşma tarzı)	61	718
11 heceli gazel	5	32
8 heceli nefes (Semaî tarzı)	38	462
7 heceli nefes (İlâhî tarzı)	1	10
7 heceli mâni	10	20
	115	1242

Aruzla yazdığı şiirleri nazım şekilleriyle, manzume ve be-yit miktarlarını da şu suretle tesbit edebiliriz:

Şiir nev'i	Manzume adedi	Beýt yekûnu
Gazel	68	552
Murabba	6	98
Müseddes	1	45
Tercî-i bend	1	47
Mesnevî	2	208
Dehnâme'den	8	50
	86	1000

Şah İsmail Safevî'den başka *Hatâyî* mahlâsını kullanan iki şair daha tanıyoruz. Bunlardan biri XV inci asırda yaşayan bir Âzerî şairidir. *Yûsuf* ve *Züleyhâ* adıyla Türkçe bir mesnevî kaleme almış ve *Sultan Yâkub*'a ithaf etmiştir.

İbtidâ kıldım be-nânu ol-Kerim
Ey ki Bismillâhi Rahmân-ir-Rahim

beytiyle başladığını ve yazma bir nüshanın kendisinde bulunduğunu *Mehmed Ali Terbiyet* söylemektedir (*Dânişmendân-ı Âzerbaycan*).

Hatâyî mahlâslı diğer bir şair ise Şimal Türklerindedir. Matbu Bakırğan kitabında, 324 beyitli dinî ve menkıbevî bir mesnevîsi kayıtlı bulunan bu şaire dair malûmata sahip de-

ğiliz. Fakat Çağatay lehçesiyle yazılan bu manzum hikâyenin nâzımını mutlak surette başka bir Hatâyî'dir.

Osmanlı Türkleri arasında ise, bu namda hiçbir divan şairini tezkirecilerimiz kaydetmiyorlar. Esasen bu iki şairin de, hattâ muhitlerinde bile, geniş ve devamlı bir şöhret temin edemedikleri ve eserlerinin Anadolu Türkleri arasında yayılmadığı muhakkaktır. Bundan dolayıdır ki, İstanbul kütüphanelerinde ve hususî ellerdeki mecmualarda kayıtlı bulunan Hatâyî mahlâslı şiirlerden hiç birinin bu şairlerden birine âit olmasına imkân yoktur.

Şah İsmail Safevî'den başka «Hatâyî» mahlâsını kullanan bir veya bir kaç Bektaşî şairinin mevcut olduğu hakkında da yanlış bir tahmin ileri sürülmektedir. Fakat ağızdan ağza dolaşan bu tahmine esas olabilecek tarihi hiç bir vesikaya malik değiliz. Bu yolda fikir serdedenler, önce her hangi bir mahlâsın müteaddit şairler tarafından kullanılabilirdiğini, bundan dolayı «Hatâyî» mahlâsının da bir kaç şaire âit olabileceğini ileri sürüyorlar. Fakat Türk edebiyatı tarihinde bu hal, umumî değildir. *Ârif*, *Abdî*, *Bâkî*... gibi isimler, muhtelif şairlerin mahlâsı olduğu halde *Âbî*, *Ferrî*, *Suâî*... gibi mahlâslar da ancak birer şair tarafından kullanılmıştır.

Osmanlı dairesine mensup tezkirecilerin kaydetmedikleri Kızılbaş ve Bektaşî şairleri arasında da bu mahlâsı kullanan başka bir şairin mevcudiyetine dair hiç bir bilgimiz yoktur. Şu halde bu tahmin bir esasa dayanmıyor demektir.

İkinci bir tahmin de «Hatâyî» mahlâsiyle yazılan şiirler arasında *Hacı Bektaş Velî*'den hürmetle bahseden ve Bektaşîlikle ilgili görülen manzumelere tesadüf edilmiş olmasından doğmaktadır. Çünkü Şah İsmail Safevî, Bektaşî değildir. Bizce bu düşünüş de yersizdir. Bilhassa hece vezniyle yazdığı şiirlerde akîde propagandası yapmayı gaye sayan Şah İsmail'in, o sırada tamamıyla Şii bir mahiyet almış bulunan Bektaşîlikten ve bu tarikatın müessisi *Hacı Bektaş Velî*'den bahsetmiş olmasını pek tabii görmelidir. Esasen gerek Londra;

gerek İstanbul kütüphanelerindeki divanda kayıtlı bulunan «Nasihatnâme» adlı mesnevîsinde de *Rûm erenleri* ile *Horasan pîrleri* hakkında hürmetkâr bir lisan kullandığı gibi, gene aynı eserde *Hünkâr Hacı Bektaş Veli* ve *Seyyid Gazî'nin* ruhaniyetlerine de sığınmaktadır. Kitabımızda görülen 4 numaralı manzumesinde «Rûm diyarındaki Hacı Bektaş» ı derin bir saygı ile zikretmesi de dikkate şayandır. «İsnâ aşeriye» telâkkilerini terennüm eden ve Şah İsmail'in benimsediği akidelere aykırı hiç bir kanaati ihtiva etmeyen bu manzumeleri, elde hiç bir delil yokken muhayyel bir şaire mal etmeğe sebep yoktur. Esasen bu tereddüt, onun yalnız hece vezinli manzumelerine âittir. Aruzla yazılmış olanlar ise — bir kaçı müstesna — mutlak surette onundur. Şu kadar var ki bu nevi şiirler arasından da *Hitâbî'nin* olanları dikkatle ayırmak zarurîdir.

Hitâbî, *Kanunî Süleyman* devrinde yaşamış bir «Sipâhî» dir. Hayatı hakkında etraflı malûmata sahip değiliz. Sadece *Sehî*, vücuda getirdiği tezkirede, genç şairlerden bahsederken ona dair de şunları söylemektedir (*Sehî tezkiresi, matbu nüsha S. 135*):

«Hitâbî: Akdeniz'de olan Midillî nâm cezîre Kalesindedir. Selikî tab'dır. Dediği eş'ârı ekser al-el-fevr der bedihe gûyûr. Bu matla'-ı murabba' anındır ki zikrolunur:

Ah kim hasret ile gözlerimi bürüdü yaş
Yine kan oldu kara bağırmın üstündeki baş
Beni aşkın sanemâ eyledi âlemlere fâş
Sen sahn iller ile ben basaym bağırma taş»

Sehî'nin örnek olarak eserine dercettiği bu dört mısra, şairin elimizde mevcut bir murabbainın ilk bendidir. Gerek bu manzumesinde, gerek diğer bir gazelinde *Kanunî Süleyman'dan* hürmetle bahseden şair, kendisinin sipahîlerden olduğunu ve gurbet diyarında çokça gezdiğini anlatmaktadır.

Hitâbî, sade ve tasannusuz şiirler yazmış, rindane ve ek-

seriyetle âşıkane manzumeler vücuda getirmiş bir divan şairidir. Eserlerinde tasavvuf çeşnisi yoktur. Divanı elimizde mevcut olmayan bu şairin «Mecma'-ün-nezâir» den itibaren bir kısım mecmualarda bazı şiirlerine tesadüf edilmektedir. Fakat bu şiirler, bir kısım mecmualarda yanlış olarak Hatâyî namına dercedilmiştir.

Hitâbî ve Hatâyî benzerliğine dikkat etmeyen, yahut da Hitâbî'yi Hatâyî zanneden müstensihler, bu yanlışlığa sebep olmuşlardır. Hattâ *Sehî* tezkiresinde ilk bendi kaydedilen murabba bile bir mecmuada *Hatâyî* namına yazılıdır (*Mit. Alm. K. Mc. No. 599*). Üniversite kütüphanesinde Rıza Paşa kitapları arasında 1547 numarada kayıtlı bulunan kıymetli bir mecmuada da Hitâbî'nin 6 gazeli Hatâyî başlığıyla tesbit edilmiştir. Bir kısım mecmualarda ise bu mahlâsın doğru olarak kaydedildiğini görüyoruz. Meselâ, Topkapı sarayında Revan köşkü kütüphanesinde 1969 numaralı kıymetli bir mecmuada kayıtlı bulunan 10 kadar manzume, tamamıyla Hitâbî adıyla yazılıdır. Ve Hitâbî'nin manzumelerine «Divan edebiyatı» tarzında şiir yazan şairlerin eserlerini muhtevî mecmualarda tesadüf edilmektedir.

İster Hatâyî, ister Hitâbî şeklinde kayıtlı bulunsun; bu şiirlerden hiç birinin Şah İsmail Safevî'ye ait olmasına imkân yoktur. Bilhassa XVI ncı asırla XVII nci asır bidayetinde vücuda getirilmiş bu nevi mecmualarda Şah İsmail Safevî'nin hiçbir şiiri kayıtlı olamaz. Osmanlı hükûmeti ile İran hükûmeti arasındaki siyasî rekabet ve mezhep ayrılığı, o sıralarda vücuda getirilen bu yazmalara, bu hükümdarın şiirlerini derce mâni olmuştur. Netekim XVI ncı asırda kaleme alınmış *Sehî*, *Lâtîfî*, *Âşık Çelebi*, *Hasan Çelebi* gibi tezkirelerin hiçbirinde Hatâyî'den bahsedilmediği gibi *Hacı Kemal*, *Edirneli Nazmî*, *Pervane Bey* gibi şahsiyetlerin tertip ettikleri meşhur nazire mecmualarına da hiçbir şiiri kaydedilmemiştir. Gerçi — yukarıda da söylediğimiz gibi — XVI ncı asırda vücuda getirilmiş bazı mecmualarda Şah İsmail Safevî'nin bir kısım şiirlerine rastlanır. Meselâ 960 - 970 (M. 1552 - 1562) yılları ara-

sında vücuda getirilmiş mühim bir mecmuada Hatâyî'nin de bazı manzumeleri dercedilmiştir. (*Mlt. Alm. K. Mc. No. 667*). Fakat bu mecmualar, tarikat mensupları ve bilhassa şiiği benimseyen Hurufî, Bektaşî, Kalenderî gibi zümrelere bağlı şahsiyetler tarafından tertip edilmiş, münderecatı da ekseriyetle dinî - tasavvufî şiirlere tahsis edilmiştir. Fakat Hatâyî, münhasıran dinî - tasavvufî manzumeler kaleme almamış, mahdut olmakla beraber bir kısım âşıkane şiirler de vücuda getirmiştir. Âzerî lehcesiyle Osmanlı lehcesi arasındaki ayrılıkları ise cüz'î tasarruflarla ortadan kaldırmak mümkündür: İşte bu yüzden Hitâbî'nin bazı şiirleri Hatâyî'nin zannedilerek, bazan bu nevi mecmualara da kaydedilmiştir.

Bizim Hatâyî namına dercettiğimiz şiirler arasında Hitâbî'ye ait olmak ihtimali bulunan yalnız bir murabba vardır (No. 188). Bu şiirin hakiki kailini, zaman tâyin edecektir.

Hatâyî ve Hitâbî'nin edebî sahadaki hususiyetlerini az çok belirtmek maksadiyle kitabımızın sonuna bu Midillili şairin de sekiz manzumesini dercetmeyi faydalı bulduk.

Bütün bu mülâhazalar gösteriyor ki, Anadolu Türkleri arasında yayılan Hatâyî mahlâslı şiirler, — Hitâbî'nin iken Hatâyî namına kaydedilenler müstesna — mutlak surette Şah İsmail Safevî'ye aittir. Yalnız bu şiirler arasında da mahdut bazı ihtilâfların bulunduğunu unutmamak icabeder.

Hatâyî namına kayıtlı bulduğumuz (nefes) lerden bazıları, bir kısım mecmualarda *Pir Sultan* ile *Kul Himmet'e* isnad edilmektedir. Bunlar arasında şüphe yok ki hakikaten bu iki şairden birine ait oldukları halde, büyük şöhretinden dolayı Hatâyî namına tesbit edilenler de vardır. Fakat bu hususta muahhar devirlerde yazılan mecmualara güvenmemek lâzımdır. Tarihi kıymeti haiz mecmualarda ve hususiyle Hatâyî'nin yazma divanlarında Şah İsmail namına dercedilen şiirlerde hiçbir tereddüde mahal yoktur. Meselâ Hatâyî'nin,

Ben dahi nesne bilmezem
Allah bir Muhammed Ali

beytiyle başlayan (79) numaralı nefesi, bazı menbalarda *Pir Sultan* namına kayıtlıdır. Fakat divanda da, eski bir takım mecmualarda da Hatâyî adına dercedilmiştir. Şu halde bu şiirin Pir Sultan'a isnadı yanlıştır.

Mamafih bu nevi şiirlerden bir kısmının esas itibariyle Hatâyî'ye nazire olarak vücuda getirildiklerini ve zaman geçtikçe asıllarıyla nazirelerinin birbirine karıştırılmış olması ihtimalini de göz önünde bulundurmak lâzımdır. En maruf Türk - Kızılbaş şairleri, Hatâyî'yi bir mürşid tanımışlar ve daima onun izinde yürümeyi, onu taklit etmeyi şeref addetmişlerdir. Bundan dolayıdır ki, bu şiirlerden mühim bir kısmının ya Hatâyî'nin olduğunu veya Hatâyî'ye nazire olarak kaleme alındığını söylemek de yanlış olmaz.

Bütün menbaların ittifakla Hatâyî namına kaydettiği şiirler, kitabımızda ekseriyeti teşkil etmektedir. Bunlar için herhangi bir şüpheye mahal yoktur. Fakat müteaddit menbalarda Hatâyî, bir kısım menbalarda da *Kul Himmet* veya *Pir Sultan* namına dercedilen şiirler hakkında mutlak surette bir tereddüt hasıl olacaktır. Aynı akidenin müterennimi olan, üslûp ve edâ itibariyle de birbirlerine çok benzerliği bulunan bu şiirlerin hakikî kailini tam bir doğrulukla tesbit etmek, elde bulunan vesikalarla bugün için imkânsızdır. Şu halde yapılacak iş, menbalardaki ayrılığı mehzaz göstererek zikretmekten ibaret kalıyor demektir. Esasen kitabımızda da bu usulü tatbik etmiş bulunuyoruz. Görebildiğimiz mehzazlarda hem Hatâyî, hem de diğer iki Kızılbaş şairine isnat edilmiş bulduğumuz tereddütlü şiirleri, burada sırasıyla gösteriyoruz:

Muhammed Ali'nin aldum elini
Hak deyip tuttuğum elden ayrılmam.

beytiyle başlayan (21) numaralı nefes, bir mecmuada *Kul Himmet* namına kayıtlıdır.

Karşiki karlıca dağı gördün mü
Yoldurmuş eyyâmın eriyüb gider

beytiyle başlayan (38) numaralı nefes, Raif Yelkenci'ye ait bir mecmuada Pir Sultan namına kayıtlıdır.

Ben dervişem deye göğsün gerersin
Hak'kı zikretmeye dilin var mıdır

beytiyle başlayan (41) numaralı nefes *Abdülbâki Gölpınarlı* ve *Pertev Nailî Boratav* tarafından neşretilen (Pir Sultan Abdal) kitabında *Pir Sultan* namına dercedilmiştir (S. 113-114).

Hû diyelim gerçeklerin demine
Gerçeklerin demi nurdan sayılır

beytiyle başlayan (47) numaralı nefes, *Derviş Ruhullah'ın* Bektaşî nefesleriyle *Abdülbâki Gölpınarlı* ve *Pertev Nailî Boratav'ın* neşrettikleri Pir Sultan Abdal kitabında Pir Sultan namına kayıtlıdır (S. 114).

Tâ kalû belâ'dan sevdik seviştik
Ezel bizim ile yârdır mahabbet

beytiyle başlayan (61) numaralı nefes, bazı mecmualarda epeyce nüsha farkıyla *Pir Sultan Abdal* namına kayıtlıdır.

Zâhid hû demeyi inkâr eyleme
Ne için çağırır insan hû deyu

beytiyle başlayan (53) numaralı nefes bir kısım menbalarda *Kul Himmet* namına dercedilmiştir.

Yine mihman gördüm gönlüm şâd oldu
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz

beytiyle başlayan (61) numaralı nefes, bazı mecmualarda Hatâyî, bazı mecmualarda da *Pir Sultan* namına kayıtlıdır.

Önüme bir çığır geldi
Bir ucu var şar içinde

beytiyle başlayan (72) numaralı nefes, bir kısım menbalarda *Pir Sultan Abdal* namına kaydedilmiştir.

Hakikat bir gizli sırdır
Açabilirsen gel beri

beytiyle başlayan (80) numaralı nefes, iki matbu eserde, ilk bendi noksan olarak Pir Sultan namına dercedilmiştir (*Sadeddin Nüzhet Ergun: Pir Sultan Abdal, şiir numarası 96. S. 68. Bu eserden naklen Abdülbâki Gölpınarlı ve Pertev Nailî Boratav: Pir Sultan Abdal S. 89*).

Bir nefescik söyleyeyim
Dinlemezsen neyleyeyim

beytiyle başlayan (82) numaralı nefes, *Abdülbâki Gölpınarlı ve Pertev Nailî Boratav* tarafından (Pir Sultan Abdal) adlı kitapta *Pir Sultan* namına kaydedilmiştir. (S. 97).

Tereddütle kaydettiklerimizden biri de *Sârban Ahmed, İsmail Mâşûkî, Âşık Ahmed ve Pir Sultan* gibi şairlere de isnad edilen, fakat bazı mecmualarda Hatâyî namına kayıtlı bulunan (12) numaralı manzumedir.

Lâmekân ilinden misâfir geldim
Şu fenâ mülküne bastım kademe

beytiyle başlayan ve bir çok mecmualarda bâriz nüsha farklariyle kayıtlı bulunan bu şiirin de hakikî nâzımını henüz tesbit etmek zamanı gelmemiştir. Yalnız bu meşhur manzumenin aslı ve bir takım nazîreleri olduğuna muhakkak nazariyle bakılabilir.

Aruz vezni ile yazılmış şiirler arasındaki yanlış isnadlar ise pek mahduttur. Meselâ:

Ey gönül şâd ol Muhammed Mustafa devrânıdır
Meşreb-i şâh-ı velâyet Murteza devrânıdır

matlarıyla başlayan gazel (1), bir çok mecmualarda XVI ncı asrın Meşhur Bektaşî şairlerinden *Kalender* namına kayıtlı olduğu halde, bir kısım mecmualarda Hatâyî adına dercedilmiştir (*Meselâ, bakınız, Mlt. Alm. K. Mc. No. 614*).

(1) Bu manzumenin tamamı için bakınız: Sadettin Nüzhet Ergun: Bektaşî Şairleri ve Nefesleri cilt 1, S. 120.

XIX uncu asırda bilgisiz bir takım Bektaşîlerin tertib ettikleri mecmualarda tesadüf edilen bazı yanlış isnadları ise burada bahsetmek bile fazladır. Bunlar *Fuzulî'nin*, *Figani'nin* ve daha bir takım meşhur şahsiyetlerin bir kısım şiirlerini Hatâyî namına dercetmişlerdir ki hataları meydandadır.

İşte bütün bu izahlar gösteriyor ki, Şah İsmail Safevî'ye aidiyeti hakkında kat'î kanaat sahibi olamadığımız şiirler pek mahduttur; sekiz, on manzumeye inhisar etmektedir.

Hatâyî'nin en orijinal manzumeleri hiç şüphe yok ki hece vezniyle yazdığı (Koşma) ve (Semaî) şeklindeki nefesleridir, ve bu tarz şiirde *Yunus Emre'nin* muhakkak surette tesiri altında kalmıştır. Hattâ bu büyük Türk şairine bazı nazireler vücuda getirdiği de görülmektedir. Fakat bu nazireler ve bu taklidler onun şahsiyetini küçültecek bir mahiyet almamış, ve hiç şüphe yok ki, şair, bu nevi şiirlerinde ayrı bir hususiyet göstermiştir. Esasen Yunus'un terennüm ettiği mevzula, Hatâyî'nin terennüm ettiği mevzu arasında ayrılıklar vardır.

Hatâyî'nin edebî sahadaki en mühim mümtâziyetini bilhassa nefesler vücuda getirmesinde aramalıdır.

Nesimi, *Halîlî*, *Habîbî*, *Sürurî*... gibi bir çok Âzerî şairleri yalnız aruz veznile şiirler yazarlarken, Hatâyî, hece vezniyle de manzumeler kaleme almayı ihmal etmemiş, sade ve tasannusuz nefesler de vücuda getirmiştir. Onun halk zevkine uygun bir eda ile yazdığı bu nevi şiirlerde san'at düşüncesinden ziyade tâlimî bir maksad takib ettiği ve Anadolu Türklerine *İmamîlik* akîdelerini aşılama gayesini güttüğü açıkça görülür. Ve muhakkak ki Şah İsmail Safevî, bu tarz hareketiyle büyük muvaffakiyetler elde etmiş, *İmamîlik* akîdelerini Türkiyenin bir çok yerlerine, bilhassa bu vasıta ile daha kolaylıkla yaymak imkânını bulmuştur.

(Kızılbaş edebiyatı) denilen zümre edebiyatının teşekkülündeki en mühim âmîli de Hatâyî nefeslerinin bir kısım yerlerde süratle yayılmış ve bir kısım halk tarafından samimî surette benimsenmiş olmasında aramalıdır.

Başta *Pir Sultan*, *Kul Himmet* gibi maruf şahsiyetler olmak üzere bütün Kızılbaş şairleri Hatâyî'yi örnek ittihaz etmişler, onu üstad tanımışlardır.

XVI ncı asırdan itibaren (Bektaşî Edebiyatı) mahsulle-

rinin ehemmiyetli bir kısmında da Hatâyî tesirini görmemek kabil değildir.

Hatâyî'nin aruzla yazdığı şiirler, *Fuzulî*'den evvelki Âzerî edebiyat mahsullerinin olgun örnekleri arasında gösterilebilir. Yalnız şairin bu manzumelerinde dış bakımından bazan bir ibtidaîlik de görülür. Bir hükümdar oluşu dolayısıyla, hayatının bütün müddetince yazdığı şiirler tesbit edildiği için bu hali tabii görmek lâzımdır. Meselâ onun 16-17 yaşlarında iken kaleme aldığı bir manzume ile 28-30 yaşlarında iken vücuda getirdiği bir manzume arasında elbette fark görülecek, sonradan yazdıkları, hiç şüphe yok ki teknik bakımından daha mükemmel bulunacaktır. Hatâyî'nin hangi şiirini pek genç iken, hangi şiirini olgunlaştıktan sonra yazdığını tarihî delillerle bulup ayırmaya imkân yoktur. Fakat bir kısım eserlerinde imaleler, zihafklar, kafiye hataları görüldüğü halde, bir kısım eserlerinin pürsüzsüz oluşu bu tekâmülü sarîh olarak göstermektedir. Ve Hatâyî'nin gerek iç, gerek dış tezahürü bakımından aruzla yazılmış, hakikaten güzel şiirleri vardır.

Hatâyî'nin şiirlerini ruh ve mâna bakımından dört kısma ayırmak mümkündür:

- 1 — Tasavvufî kanaatleri ihtiva edenler.
- 2 — Alevîliği terennüm edenler.
- 3 — Hurufîlik remizlerini ihtiva edenler.
- 4 — Âşıkane mahiyeti haiz olanlar.

Hatâyî, her şeyden evvel muttasavvîf bir şairdir ve mühim bir kısım manzumelerinde bilhassa tasavvuf telâkkilerini terennüm etmiştir. Esasen büyük cediti *Şeyh Safiyyüddin-i Erdebilî*'den beri sofiyane bir terbiye almış bulunan bir aile çocuğunun bu zevka sahip olmamasına imkân yoktur. Netekim yazdığı bir (tevhid) de Safiyyüddin'i mensup olduğu tarikatın piri olarak zikretmekte ve onun emirlerini tutmayanların menzile varamıyacaklarını bildirmektedir (No. 9).

Şeyh Safiyyüddin, tarikatte Kalenderîliği ihtiyar etmiş bir mutasavvıftır. Şah İsmail de bir manzumesinde bu zümre mensuplarını medh etmiş (No. 161), diğer bir manzumesinde de bizzat kendisinin Kalender bir derviş olduğunu bildirmiştir (No. 146).

Terk, tecrid, ve aşk yoluyla Hak'ka vuslat imkânlarını arayan şair, (Vahdet-i vücud) prensiplerini tamamen benimsemiş bir şahsiyettir. Ona göre bu mezahirde Hak'dan başka vücud yoktur. Giden, gelen, gören, görünen bir hakikatten ibarettir.

Görünen gösteren gözde gören ol
Aparup getiren veren alan ol

Hak'a mazhardürür âdem sücüd et uyma iblis'e
Ki âdem donuna girmiş Hudâ geldi Hudâ geldi
Cümle bu âlemde sen günden dahi zâhir iken
Dilde dâim adını Settâr eden Perverdigâr geldi

tarzındaki beyitlerle tasavvufi görüşlerini izhar eden şairin, bu hususlarda *Hallac-ı Mansur*, *Ferideddin-i Attâr* gibi maruf mutasavvıflardan ayrı hiç bir kanaati benimsmediği görülür. Hatâyî, bütün bu vicdanî zevklere sahip olabilmek için her şeyden evvel kâmil bir insan olmanın lüzumunu da bildirmektedir. Ona göre kemal merhalelerini tamamlamak için, hakikî bir mürşide intisab eylemek ve ahlâkî tasfiye etmek lâzımdır. Gıybet etmemek, kötülerden ve kötülük etmekten kaçınmak, kâmillikle düşüp kalkmak, kalbini tertemiz etmek, güzel huy-lara sahip olmak, hayırlı işler işlemek, kulun bilip bilmemesine ehemmiyet vermiyerek daima iyilikte bulunmak, mağrur olmamak, varlıktan tecerrüd etmek, dışını düzeltip de içini karartmamak, nefse hâkim olmak, gibi insanî meziyetlere sahip olmak bu yolun esas şartlarındandır. Ve Hatâyî, manzumelerinde ekseriyetle bu düsturları terennüm etmiş, bu vâdideki tasavvufi-ahlâkî telkinlerde bulunmayı gaye saymıştır.

Hatâyî, *Şia-i isnâ aşeriyye* akidelerini benimsemiş bir şahsiyettir. Vücuda getirdiği şiirlerin ekserisinde en ziyade bu kanaatleri terennüm ettiği görülür. *İmam Ali* hakkında bir çok medhiyeler vücuda getirmiş *Ehl-i Beyt* ve *On iki İmam*'dan da muhtelif manzumelerinde hürmetle bahsetmiştir.

Akl-ı evvel nazariyesini *İmam Ali*'nin mânevî şahsiyetine tatbik eden ve Hazret-i Ali'nin *Zâtullah*'a mazhar olduğunu bütün imanıyla kabul eden Hatâyî, Velâyet sırrının da sadece Ali ve On iki İmam vasıtasıyla yayıldığına tam bir kanaat getirmiştir.

Allah-Muhammed-Ali esas itikadına dayanarak *Hazret-i Muhammed*'le *Hazret-i Ali* arasında hiç bir fark görmeyen Hatâyî,

انا وعلی من نور واحد ،
 علی منی ونامنه ، الحمد للحمی ،
 انا مدینة العلم وعلی بابها
 من كنت مولاه فعلى مولاه
 لافقی الآ علی لاسیف الآ ذوالفقار

gibi hadislerden de mülhem olarak şiirlerinde en çok *Ali* muhabbetini terennüm etmiştir.

Tevellâ ve *teberrâ* esaslarına sadık kalan, yani *Âl-i Resûl*'ün dostuna dost, düşmanına düşman olmayı gaye bilen Şah İsmail, *Yezid*'e, kavmine ve tâbi'lerine lânet etmeyi de bir ibadet olarak kabul etmiştir. İmam *Ali* hakkında şayi olan bir takım menkıbelerden de onun sık sık bahsettiği görülür.

Hatâyî'nin mahdut bazı şiirlerinde Hurufilik telâkkilerine de tesadüf edilir. Fakat bu birkaç misal onu tam bir Hurufî şairi olarak göstermemize imkân vermemektedir. *Fazlullah-ı Hurufî*'ye hürmetkâr olduğu *Nasihatname* adlı mesnevisi ile bir iki gazelindeki takdîrîkâr teveccühlerinden anlaşılıyor. Bununla beraber şair, ne ilk devirlerde yetişen *Refîî*, *Penâhî* gibi Hurufilik prensiplerinden uzun uzadıya bahsetmiş, ne de XVI ncı asırda yetişen *Misâli*, *Muhîti*, *Arşî* gibi muğlak ve içinden çıkılmaz bir takım kanaatleri terennüme heves etmiştir. O nihayet, Hak'kın kemalile âdemde zâhir olduğunu söylemek, âdeme secde etmenin lüzumunu bildirmek, Kur'an ile insanın tev'em olduğunu anlatmak, Kur'an ve kâinatın otuz iki harften ibaret olduğunu zikretmek, Cemâlullah'ı bütün mükevvenatta ve bilhassa mahlûkatın en mükemmeli olan insan-da müşahede eylemek gibi, hattâ bir çok mutasavvıflarca da benimsenmiş bulunan kanaatleri tekrarlamakla iktifâ etmiş-

tir. Bundan dolayı Hatâyî'yi (Vahdet-i vücud) prensiplerini ekseriyetle âfâka tatbik eden Hurufilerden değil de, enfüse tatbik eden mutasavvıflardan olarak takdim etmek daha doğrudur. Yalnız onun Hurufiliğe ve Hurufilere karşı bir meyil ve mahabbeti olduğu ve bu mesleği doğru bir yol olarak kabul ettiği de muhakkaktır. Esasen Şîî bir mutasavvıf olan *Fazlullah-ı Esterâbâdî*, Azerbaycan muhitinde büyük bir veli olarak tanınmış, vücuda getirdiği eserler de takdirle karşılanmıştır. Muhtelif memleketlerdeki aleyhdarlarının çokluğuna rağmen *Nesimî*'den itibaren *Habîbî*, *Sürurî* gibi bir çok Azeri şairlerinin Hurufî olduklarını da unutmamak lâzımdır.

Hatâyî'nin âşıkane eserleri de vardır. Bunlardan bir kısmı İlâhî aşkı terennüm eden mehsullerdir. Diğer bir kısmı ise tamamiyle mecazî mahiyeti haizdir. Esasen *Şâhî*, *Sürurî* gibi bir takım divan şairlerine iltifatta bulunan, hattâ büyük Azerî şairi *Habîbî*'ye *Melik-üş-şuarâ*'lık pâyesini veren bu büyük hükümdar, Türk edebiyatının hemen hemen her vâdisinde manzumeler yazmak temayülünü göstermiştir.

Hatâyî'nin divanından başka *Dehnâme* adlı bir mesnevisi de vardır. 1400 beyitten fazla olan ve baştan nihayete kadar (Mef'ûlü mefâilün faülün) vezninde yazılan bu manzum eserde mevzu itibariyle ekseriyetle birbirine bağlı 76 bahis vardır. Her bahis, Farsça yazılmış küçük küçük başlıkları muhtevîdir. Şiir aralarında aynı vezinle yazılmış bazı gazellere de tesadüf edilmektedir.

Mutasavvıfâne ve âşıkane bir edada kaleme alınan bu mesnevî, Hatâyî'nin olgun bir çağda iken yazdığı en muvafakiyetli eseridir. Aruz vezniyle vücuda getirdiği bir çok manzumelerine nazaran bu eserinde büyük bir tekâmül hiss olunmaktadır. Nazım tekniği kuvvetli, tabiat tasvirleri canlı ve samimîdir.

Dehnâme'nin 1039 (M. 1629) da yazılan bir mecmua içindeki tam nüshası, Leningrad Asya müzesindedir (*No. 297*).

İstanbul kütüphanelerinde hiç bir yazmasına rastlamadım. Yalnız bu mesnevî mündericatından bulunan

Allah ü Muhammed ü Ali'dir

mükerrer mısraını ihtiva eden (murabba) a bir kaç mecmua-da tesadüf ediliyor (*Kitabımızdaki şiir No. 187*).

Bazı kısımları 1923 de Bakû'da çıkan (Maarif ve Medeni-yet) mecmuasında neşredilen bu mesnevînin sekiz şiiri de *Prof. İsmail Hikmet'in* (Âzerbaycan edebiyatı tarihi) adlı eserinde münderiçtir. Biz buraya örnek olarak bu ikinci kitapta-ki şiirleri kaydetmekle iktifa ediyoruz.

Mehmed Ali Terbiyet'in «Dânişmendân-ı Âzerbaycan» ında ve bu eserden, naklen diğer bir kısım kitaplarda *Nasîhât-nâme* de ayrı bir mesnevî olarak gösterilmektedir. Halbuki bu manzume, esasen divanda mevcuttur.

Bir de, Hatâyî'ye yanlış olarak isnad edilen *Menâkıb-ül-esrâr* ve *Behcet-ül-ahrâr* adlı bir eser vardır. *Mehmet Ali Terbiyet'in* (Dânişmendân-ı Âzerbaycan) ında ve diğer bir takım menbalarda Şah İsmail namına kaydedilen bu eser, bazı Kızılbaş şairleriyle Hatâyî'nin bir kısım manzumelerini ve Kızılbaşlık âdâb ve erkânını bildiren mensur bir kısmı muhtevi bulunması dolayısıyla Şah İsmail'in sanılmıştır. Fakat bugün bu yazma kitabın Hatâyî'ye ait olmadığı kat'i surette anlaşılmış bulunuyor (*Bakınız Prof. Fuad Köprülü: İlk mutasavvıflar S. 414*).

Sadeddin Nüzhet Ergun

Şah İsmail Safevî'nin

— Hatâyî Mahlâslı —

Türkçe Şiirleri

ON BİR HECELİLER

Gönül ne gezersin seyran yerinde
Âlemde her şeyin var olmayınca
Olura olmaza dost deyüb gezme
Bir ahdine bütün yâr olmayınca

Yürü sofi yürü yolundan azma
İlin gıybetine kuyular kazma
Varub her dükkânda metân çözme
Yanında mürşidin var olmayınca

Kalktı havalandı gönülün kuşu
Kavga gıybet etmek kötünün işi
Üstadın tanımaz bunda her kişi
Anın kim mürşidi er olmayınca

Varub bir kötüye seri olma nöker
Çerhine değer de dolunu döker
Ne Hudâ'dan korkar ne hicap çeker
Bir kötüde nâmus âr olmayınca

Şah Hatâyî'm edem bu sırrı beyan
Kâmil midir câhil sözüne uyan
Bir başdan ağlamak ömredir ziyan
İki başdan muhib yâr olmayınca (1)

Gel öğüt vereyim öğüt alırsın
Hizmet eyle (2) gene gülü bulunca
Kervan gider sakın geri kalırsın
Heman elden koma yolu bulunca

(1) Sd. Mc. Bkt.

(2) Etti: üsha.

Öldürse de çıkmaz yoldan yol eri
Gerçeklerin elindedir yuları
Göründü seyreyle akan suları
Karışır ummâna seli bulunca

Arı oldun her çiçekten alırsın
Balın damızlığın kande bulursun
Yetmiş bin âyete delil olursun
Anlayıp da bu ma'nâyı bilince

Dinleyip de bu ma'nâyı yazmalı
Her kişi hâlince kuyu kazmalı
Yedi pâdişahlık yeri gezmeli
Hâline münâsib eri bulunca

Sil süpür kalbini süttten beyaz it
Öldür nefisini şeytandan arıt
Doksan dokuz ere çıktı Bâyezit
Hâline münâsib eri bulunca

Şah Hatâyî'm eydür bakma bu hâle
Gönlümüzde vardır bir ulu kale
Elif gele ayın gele mim gele
Derdli kullar dermânını bulunca (1)

— 3 —

Gele gönül hoş görelim bu demi
Bu da böyle kalmaya bir gün ola
Kişi çekmek gerek (2) gussayı gamı
Hak'tan gelür her ne gelse bir kula

Er odur itikad ede pîrine
Nazar ede evvel ü âhırına
Elbet yol kadimdir ilter yerine
Sana kim neylerse salagör yola

Biz de biliriz ki dostu kardeşi
Bulamadım bir kara gün yoldaşı

(1) Ink. Mz. M. Cv. K. Mc. No. 556, Sd. Mc.

(2) Olmaz: Nüşa.

Dost geçinüb yüze gülen kallaşı
Bahâsıdır satmak gerek bir pula

Her kişi bir hayâl ile eğlenür
Dâim anın gönlünde ol eğlenür
Böyle olur sevdiğim gâh ağlanur
Kimi gördük kıyâmete dek güle

Kârun'u gör bunadı ya buldukça
İnandı felek yüzüne güldükçe
Sen iylik et durma elden geldikçe
Dediler Halk bilmezse Hâlik bile

Gerçek olan kişi dosttan ayrılmaz
Değme kişide hakikat bulunmaz
Sen seni satsan yedirsen bilinmez
Bu zamanda kimse yaramaz ile

Hatâyî dünyânın ötesi fânî
Bizden evvel bunda gelenler kani
Sanma dâim şad yürüye düşmeni
Bir gün olub nevbet ana da gele (1)

— 4 —

Sabah oldu kutlu günler doğuyor
Hatâ ettim günâhımı bağışla
İhsân ettiğine nurlar yağıyor
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Yağan yağmur için esen yel için
Dergâhına varan doğru yol için
Urum'daki Hacı Bektaş Vel- için (2)
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Seksen bin Urum erenleri için
Doksan bin Horasan pirleri için
Hasan Hüseyin'in nurları için
Hatâ ettim günâhımı bağışla

(1) *Divan*, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

(2) *Veli* için yerine.

Hüseyin Gazî'çün gerçek er için
Nazar edüb yarattığın yer için
Müşkilleri halleden rehber için
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Tâlib olamaz rehbersiz babasız
Harman mı savrulur yelsiz yabasız
Kul hatâsız olmaz hatâ tevbesiz
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Eyyub Peygamber'in gözü yaşıyçün
İnüb inüb deldiceği taş için
Yusuf Peygamber'in aziz başıyçün
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Mûsâ'ya verdiği Tûr'un hakkıçün
İsâ'ya verdiği sûrun hakkıçün
Ol şems ü kamerin nûrun hakkıçün
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Cümle biten çiçeklerin hakkıçün
On iki Ma'sûm'i pâk'in hakkıçün
Sen ganîsin sende gayrı kimsem yok
Hatâ ettim günâhımı bağışla

Hatâyî çağırır aman Enelhak
Münkir kullarından uzaksın uzak
Sen ganîsin senden gayrı kimsem yok
Hatâ ettim günâhımı bağışla (1)

— 5 —

İnüb yerden göğe binâ kuranlar
Ali ile Muhammed'in aşkına
Melekler misâli secde duranlar
Ali ile Muhammed'in aşkına

Şeytanı sürdüler düş eylediler
Yezid'in bağırını (2) taş eylediler

(1) Mh. Alm. K. Mc. No. 702.

(2) Kalbini: Nüşa.

Kırklar velâyeti fâş eylediler (1)
Ali ile Muhammed'in aşkına

Muhammed Ali'dir kuran bu yolu
Mü'mine saçıldı tarikat gülü
Bir ulu dergâhtır sürün bu demi
Ali ile Muhammed'in aşkına

Muhammed Ali'nin cem'ine vardı
Kırklar da silkinüb ayağa dürdü
Doksan bin erenler semâa girdi
Ali ile Muhammed'in aşkına

Şah Hatâyî'm hatm eyledim kelâmı
Evvelâ Cibril'e verdi selâmı
Mahrûm olmaz seven şâhı, imâmı (2)
Ali ile Muhammed'in aşkına (3)

— 6 —

Dün gün intizârım sana Kerbelâ
Varalım İmâmı Hüseyin aşkına
Serden gayrı sermâyem yok elimde
Verelim İmâmı Hüseyin aşkına

Ne hub öter şu seherin bülbülü
Mani söyler iman ehlin kulları
Taze açılmış Askerî'nin gülleri
Derelim İmâmı Hüseyin aşkına

Rehber tâlibini arıkla getir
Tamâm eyle eksik yerlerin yetür
Rızâ lokmasını meydâna getir
Yiyelim İmâmı Hüseyin aşkına

Kapuyu kakdı kırkların birisi
Birisinden mest olubdur varısı
Sarı kaya pâdişahın korusu
Konalım İmâmı Hüseyin aşkına

- (1) Kırklar bir üzümü nûş eylediler: Nûsha.
(2) Bir içim su veren mahrum kala mı: Nûsha.
(3) Sd. Mc. Bkt.

Şah Hatâ'yım bu yola beli deyu
 Çağrışurlar Muhammed Ali deyu
 Cümlemiz bir ikrârın kulu deyu
 Varalım İmâmı Hüseyin aşkına (1)

— 7 —

Mürşidlikten size budur erenler
 Her ne ister menzil nere buluna
 Güneş gibi tulû' ede burcundan
 Ay ile gün doğub anda doluna

Mürşid oldur tâlibini pişire
 Elin alub azmaklıktan devşire
 Günde bin kez teber (2) vursa başma
 Lâ demeye ver nasîbin alana

Lâ der ise nasîbini verme gel
 Nefsi yamandır yanmda durma gel
 Ölüer ise namazını kılma gel
 Sad hezâran lâ'net anın canına

Tâlib deme pîr yanında utana
 Tâlib denmez pîr yanında ötene
 Güman ile yatur olsa siteme
 Yuma anda murdar gönder sinine

Pîr oldur ki pîr yurdunda otura
 Tâlibin noksan yerini yetüre
 Tesellî verüben yola getüre
 Eriştire dört kapunun hepîne

Hatâ'yîyem çar köşeyi gezerem
 Aşk kitabın okuyuben yazarem
 Mürşidine kec bakandan bizârem
 Ne çağırım ne hod varam yanına (3)

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.

(2) Tîrin: üsha.

(3) Mlt. Alm. K. Mc. No. 785, Sd. Mc.

— 8 —

Aman mürvet Şâh-ı Merdan gel yetiş (1)
 Bozuldu bu âlem düzülmez ebed (2)
 Kim-ileri (3) çekti kimisi geru
 Aradan adâvet kesilmez ebed

Gayet evliyânın delili battı
 Sofiler de yol erkânı unuttu
 Tâlibin rehberden korkusu gitti
 Tâlib de rehbera sorulmaz ebed

İleru gelenler geriye ürktü
 İkrar veren bir sırada duruktu
 Biraz yol hâini kallâş birikti
 Yolda (4) büyük küçük bilinmez ebed

Bir yere bir ocak oğlu gelince
 Darılır günâhın suçun sorunca
 Evliyânın buyruğunu deyince
 Kaçtı bir çokları (5) görünmez ebed

Şah (6) Hatâyî'm yanar bağrımın başı
 Durmayub akıyor gözümün (7) yaşı
 Ezel bu irfandan nasıbsız kişi
 Elbet (8) bu demlerde bulunmaz ebed (9)

— 9 —

Evvel ol Allah'ın adı söylenür
 Cümle ibâdetin başıdır tevhîd
 Pîrim Şeyh Safî'den bize kalmıştır
 Sofi kardeşlerin kânıdır tevhîd

-
- (1) Yeriş: Nüşa.
 (2) Oldu: Nüşa.
 (3) Kimi ileru yerine.
 (4) Şimdi: Nüşa.
 (5) Kaçları: Nüşa.
 (6) Can: Nüşa.
 (7) Didemin: Nüşa.
 (8) Şimdi: Nüşa.
 (9) Sd. Mc. Raif Yelkençi'ye âid bir mecmua.

Her kim Şeyh Safî'nin emrini tutmaz
Yorulur bu yolda menzile gitmez
Gayrı millet ana i'tibâr etmez
Cümle ibâdetin başıdır tevhîd

Tevhîd ile bitmez işler bitmiştir
Tevhîd ile dünyâ karar tutmuştur
Tevhîd ile tâlib Hak'ka yetmiştir
Dermansız derdlerin dermânı tevhîd

Mürebbsiz musâhibsiz dâmensiz
İkrârından dönen yanar îmansız
Yakın ihlâs ile çağır gümansız
Şeyh Safî'nin armağanıdır tevlîd

Can *Hatâyî*'m Tevhîd derya denizdir
Tevhîd etmeyenler bizim nemizdir
Pîrim Şeyh Safî'den sermâyemizdir
On iki imâmın erkânı tevhîd (1)

— 10 —

Dün ü gün isteğim budur Huda'mdan
Mürşidimden gayrı nem var benim de
Dâimâ ayırma beni izinden
Mürşidimden gayrı nem var benim de

Mürşide hile olmaz (2) doğru gelinür
Yalanın bünyâdı yokdur delinür
Her ne ister isen anda bulunur
Mürşidimden gayrı nem var benim de

Yedi yerde İmam Ca'fer makamı
Verdiler elime çün erzâkımı
Nakd elinde Şeyh Safî'nin makamı
Mürşidimden gayrı nem var benim de

Muhammed Ali'nin doğru erkânı
Mürşidine var ki göresin seni
Mürşidin gemidir tâlib yelkeni
Mürşidimden gayrı nem var benim de

(1) Mlt, Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc. Bkt. II.

(2) Hil-olmaz gibi okunacak

Bu sözü söyleyen *Sultân Hatâyî*
 Hatâyî'den gayrı kim var gedâyî
 Saların üstüne bin bir kazâyî
 Mürşidimden gayrı nem var benim de (1)

— 11 —

Kible tarafından bir yıldız doğdu
 Şevki on sekiz bin âleme urdu
 Yezidler mü'mini üstüne aldı
 Hâcem hayırlısın yazsun kaleme

Yine kudretinden bir güneş doğdu
 Gökteki melekler secdeye indi
 Mehdi'nin sadâsı bağrımı deldi
 Zülfikar Kanber'den çıkar âdeme

Sâhım gelir sağa sola bakınur
 Şah hışmından gökte melek sakınur
 Allah deyu ism-i a'zam okunur
 İki rek'at namaz vardır kılana

Şah Hatâyî yine varayım derse
 Varayım da hacı olayım derse
 Bu sırrım aslına ereyim derse
 Mürşid eşîğini bekler biline (2)

— 12 —

Lâmekân ilinden misâfir geldim
 Şu fenâ mülküne bastım kademe
 Nerenin selâmın getürdün dersen
 Şu fenâ mülküne gelüb bu deme

Şu fenâ mülküne gelüb giderken
 Sarvan olub bin bir katar yederken
 Yoğurub çamurum balçık ederken
 Şecerimle su taşıdım Âdem'e

(1) Divan Mîl. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc. Bkt.

(2) Sd. Mc.

Âdem'den ön âdem çok geldi gitti
Mülk sâhibi bu cihânı halk etti
O yağurdu yaptı hem o yarattı
Yedi kez emeğim geçti bu deme

Ben bu dam içinde ırmağ akıttım
Celâlimden âdem oğlun kakıttım
Muhkem tuttum kalb evimi berkıttım
Anm için İblis girmez kubberne

Şu fenâ mülküne gelüb yetmeden
Ekilüben can tohumu bitmeden
Kaldırub binâsın tamâm etmeden
Arş altında yönüm döndüm kibleme

Ben kiblemi kiblem beni bilübdür
Evliyâ enbiyâ andan olubdur
Ben bilürem anam benden gelübdür
Ol vakitte nikâh kıydım babama

Ben hocamı kucağında büyüttüm
Kudret meyın emzik verüb avuttum
Ders verüben ben hocamı okuttum
Dört kitabdan ders verirdim hocama

Ben obam içinde mekânda iken
Muhammed'le bile mi'racda iken
Mûsâ'la doksan bin kelâmda iken
Doksan bin ilimi koydum abama

Ben obam içinde bâkî can idim
Ali idim dîn idim îmân idim
Kendisi Hak idi ben zindân idim
Şimdi gelmiş sultan olmuş obama

Şükr olsun *Hatâyî* sırdır sözlerim
Aşk âteşin derûnumda gizlerim
Günden ayan aslâ görmez gözlerim
Âhır kârdan bu yazıldı adıma (1)

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

— 13 —

Erenler serveri Şâh-ı velâyet
Aldı mü'minlerin elin eline
Hânedan dostuna eyler hidâyet
Mü'min olanları çeker yoluna

Eğer bende isen Şâh-ı Merdân'a
Ali gibi sen de kalma noksâna
Bir tâlibi pişir getir meydana
Ezel ebed lâ gelmeye diline

Nasihattır benden sana emânet
Sâdık emânete etmez hiyânet
Yemek ile içmek için bir âdet
Kurdu Hak Arslanı mü'min kuluna

Erenler gittiği yolları gözle
Gözet bir kâmilin izini izle
Mü'min kardeşlerin aybını gizle
Girmek ister isen rahmet gölüne

Mürşide rehber eyle itâat
Zâhirde bâtında gözle sadâkat
Muhammed Ali'den kaldı emânet
Bağçe donanınca güller alına

Muhammed Ali kırklara katıldı
Anda varlıkları cümle atıldı
Bir Yahudiye kul oldu satıldı
İstek Hak olduğu bundan biline

Sah Hatâyî cennet kapusun açtım
Cömerd olanların dolusun içtim
Bahil olanları ayırdım sectim
Bahilden gayrısı cemde buluna (1)

— 14 —

Muhammed Ali'yi candan sevenler
Yorulub yollarda kalmaz inşallah

(1) Sd. Mc. Bkt.

İmamı Hasan'ın yüzün görenler
Hüseyin'den mahrûm olmaz inşallah

İmamı Zeynel'den bir dolu içen
İmamı Bâkır'dan kaynayub çoşan
Sıdk ile İmam Ca'fer'e ulaşan
Bundan özge yola sapmaz inşallah

İmamı Mûsâ'dan gelen erenler
Can baş fedâ edüb cemler görenler
İmamı Rızâ'ya zehir verenler
Dîvanda şefâat bulmaz inşallah

Bir gün olur okuturlar defteri
Şah oğlunun elindedir teberi
Uyanırsa (1) Takî, Nakî, Askerî
Açılan gülümüz solmaz inşallah

Hatâyî der bu iş bir gün biter a
Özünü katagör ulu katara
Mehdî şevki bu cihânı tutar a
Şah oğluna sitem olmaz inşallah (2)

— 15 —

Kudret kandilinde parlayup duran
Muhammed Ali'nin nûrudur vallah
Zuhûra gelüb de küffârı kıran
Elinde Zülfikar Ali'dir billâh

Elinde Zülfikar altında Düldül
Önünce Kanber'i dilleri bülbül
Hazret-i Fâtîma cennette bir gül
Anı Ali'ye verdi Habibullah

Zuhûra geldiler Hasen Hüseyin
Anların nûrundan ziyâlandı din
Kırklarla buluştu Zeynelâbidin
Tutarız yasını hasbetenlillâh

(1) Uyanınca: Nüşa.

(2) Sd. Mc., Bkt.

Muhammed Bâkır'dan Ca'fer-i Sâdık
 Şâhım Mûsâ Kâzım Rızâ'yı dedik
 Tarikat eliyle cismimiz yuduk
 Hak dedi mü'minin kalbi Beytullah

Takî, Nakî on iki imam cânı
 Hasen-i Askerî Cem'in sultânı
 Elinde hucceti sâhib zamânı
 Sıdk ile dileriz (1) gönderir Allah

Hatâyî'm teslim et özün üstâza
 Elinde Zülfikar hem ehl-i gazâ
 Bin bir dondan baş gösterdi Murtezâ
 Bir mürşid belinden geldik eyvallah (2)

— 16 —

Serserî meydanı değil bu meydan
 Gefil yürümeyüb hazer olmalı
 Giru düş yatlu fikr ü yaman huydan
 Öz özünden özge zikir bulmalı

Efsâneden berî eyle hâlini
 Rızâ ile bend eyle sen dilini
 Temâşâ eyle hilkatın yolunu
 Tenin kesüb kanın odur bulmalı

Gaziler nâdânı istemez nider
 Her ot kökü üzre uzayup gider
 Bu çekirdek aslına te'lîf eder (3)
 Arayub bir özge bîmar bulmalı

Hatâyî'm ikrardan dönen Mervan'dır
 Gaziler dergâha giden kervandır
 Musâhib dindir mürebbî erkândır (4)
 Bir er bu dergâha yeder bulmalı (5)

-
- (1) Vakit tamam oldu: Nüsha.
 (2) Sd. Mc.
 (3) Ta'rif eder: Nüsha.
 (4) Kervandır: Nüsha.
 (5) Divan, Sd. Mc., Bkt.

— 17 —

Tarîkatin erkânına ey mü'min
 Müşkilimiz hall oldu bizi gör imdi (1)
 Gönül bizden yolu erkânı sorar
 Üç yüz altmış bin uğrağı var imdi (2)

İ'tibâr etmezler bunda yalana
 Verir nasîbin yüz sürüb gelene (3)
 Ay Ali'dir gün Muhammed bilene
 Gerçek isen ikrârına dur imdi

Gitmez oldu şu gönlümün karası
 Aşk od'una ciğerciğim yanası
 Kırk makamdan benim bağrım yanası
 Merhem eyle dört kapuda sar imdi

Bâtıl olub kendi özün saklama
 Yüz sürüb de kilimini yoklama
 Evliyânın gevherini saklama
 Müşterisin buldun ise ver imdi

Şah Hatâyî âhı arttı tâlibin
 Neyleyeyim bunda fırsat galibin
 Dil evliyânındır kulak tâlibin
 Rakibler duymasın süregör imdi (4)

— 18 —

Ali'nin sırrına ereyin dersin
 Bir mürşid-i kâmil bul da andan gel (5)
 Küfrünü îmâna satayım (6) dersin
 Var kendi (7) küfrünü bil de andan gel

-
- (1) Müşkilimiz oldu bize göründü: Nüsha.
 (2) Gönül bize yol erkânı sorarlar.
 Üç yüz altmış uğrağı var bilindi: Nüsha.
 (3) Sır verirler yüz sürüben gelene: Nüsha.
 (4) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Şd. Mc. Bkt.
 (5) Mahabbet gölüne dal da andan gel: Nüsha.
 (6) Sayayım, katayım: Nüşhalar.
 (7) Evvel: Nüsha.

Şeriat ma'nisi insana sözdür (1)
 Tarikat sözlerimiz gece gündüzdür (2)
 Gönül bahr-i aşktır deryâ denizdir
 Bahri ol ummâna dal da andan gel

Pişiri pişiri söyle sözünü
 İki babdan ayırma gör gözünü (3)
 Mürşidine teslim eyle özünü
 Musâhib kapusun bul da andan gel

Cellâd oluben cânma kıyagör (4)
 Ârif olub her ma'niden duyagör
 Cesedin kendi elinde yuyagör (5)
 Kendi namazını kıl da andan gel

Şah Hatâyî'm ma'ni söylerim dilden
 Ayırırlar seni kibr ile kinden
 Ölmeyene nasîb olmaz bu yoldan
 Var ölmezden evvel öl de andan gel (6)

— 19 —

Bu yolun yolcusu olayım dersen
 Elde iki karpuz tutmalı değil
 Derviş olub şalvar giyeyim dersen
 Gâhi giyüb gâhi atmalı değil

Lâden bahçesinde gonca gül olmaz
 Kâmil ile yoldaş olan yorulmaz
 İki mahlûk vardır Hak'ka kul olmaz
 Mağrurluk gibirlik etmeli değil

Mağrurlar orada olurlar yalan
 Kibr imiş yorulub yollarda kalan
 Eğer yolcu isen köprüyü dolan
 Göz göre çamura batmalı değil

- (1) Bir küçük sözdür: Nüşa.
 (2) Tarikat sözlerimiz, hakikat rûşendir: Nüşalar.
 (3) İki paydan ayırmayı, Hakipayden: Nüşalar.
 (4) Canını cellâda teslim edegör: Nüşa.
 (5) Cesedini kendi kendin yuyagör: Nüşa.
 (6) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt. Sd. Mc.

Koyun kuzusuna nasıl meledi
 Öküzün kulağına kimler enedi
 Garib bülbül gül dalında tünedi
 Her çalı başında ötmeli değil

Şah *Hatâyi* İmam Câfer muhbiri
 Hak'kın yârânıdır Veyselkarânî
 Hak'kın haznesinden gelen güheri
 Müşteri olmayana satmalı değil (1)

— 20 —

Bir güzelin vücûdunun şehrine
 Bak nazar eyle de heman ârif ol
 Dükkânında dediğin metâna
 Bak nazar eyle de heman ârif ol

Seyr et özge erenlerin göresin
 Tabib sarar yüreğimin yarasın
 Çerb eyleme (2) mahabbetin çirasın
 Yak nazar eyle de heman ârif ol

Hercâi güzele koşma başını
 Hercâilik edüb atar taşını
 Müşteri bulursan çöz kurmaşını
 Sat nazar eyle de heman ârif ol

Beş vakit farzıdır sünneti de kaç
 Özünü tanış da müşkilini seç
 Hakikat tarlasına ma'rifet saç
 Ek nazar eyle de heman ârif ol

Hatâyi'm der rahm etmezem yalana
 Özün teslim eder kendi gelene
 Ay Ali'dir gün Muhammed bilene
 Bak nazar eyle de heman ârif ol (3)

(1) Bkt.

(2) Çerb eyle sen: Nüşa.

(3) Divan, Sd. Mc., Bkt.

— 21 —

Muhammed Ali'nin aldım elini
 Hak deyip tuttuğum elden ayrılmam
 On iki İmam'ın tuttum yolunu (1)
 Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam

Mürşidin nefesi Hak nefesidir
 Mürşid sözün tutmayanlar âsidir
 Mürşidin rızâsı Hak rızâsıdır (2)
 Hak deyüp tuttuğum yoldan ayrılmam

Mürşidin gittiği veli yoludur
 Gitme dediğine gitmemelidir
 Zâhir, bâtın da Muhammed Ali'dir
 Hak deyüb tuttuğum yoldan ayrılmam

Hak erenler bir araya derilse (3)
 Cümle âşıklara nasîb (4) verilse
 Âşikâre Hak göziyle görülse
 Hak deyüb tuttuğum yoldan ayrılmam

Şah Hatâyî'm Hak bil tuttuğun eli (5)
 Zâhirde bâtında Hak gördü seni (6)
 Gerçek erenlerden aldım haberi
 Hak deyüb tuttuğum yoldan ayrılmam (7)

— 22 —

İkrar verdim dönmem Elest bezminden
 Müridim (8) ikrârı imandan aldım
 Başka seyran gördüm kendi özümden
 Bu mahabbeti ben Merdan'dan aldım

(1) Girdim yoluna: Nüsha.

(2) Bu yol âşıkların can hevesidir: Nüsha.

(3) Derile: Nüsha.

(4) Kısmet: Nüsha.

(5) Eri: Nüsha.

(6) Oı seni görür: Nüsha.

(7) Sd. Mc., Bir mecmuada Kul Himmet namına kaydedilmiştir.

(8) Verdiğim: Nüsha.

Nâr ü bâd ü hâkden halk oldum
Kendi kendim ana rahminde buldum
Müddet tamâm oldu dünyâya geldim
Bu ibret nümâyı cihandan (1) aldım

Bildiğim unuttum eylerem feryâd
Derdim budur dil yok isteyem imdâd
Tekrar yine ta'lîm etti bir üstâd
Dersimi mekteb-i irfandan aldım

Can gözü gafletten açıla düştü
İkilik perdesi seçile düştü
Kudret hazinesi açıla düştü
Cevâhiri kân-ı mercandan aldım (2)

Bu bir gizli sırdır her can duyamaz
Ehl-i aşkın katarına uyamaz
Değme cevherfuruş bahâ koyamaz
Bu dürr ü yektâdır ummandan aldım

Bu aşk ki görünmez bilmem nerededir
Esrâr-ı mahabbet gizli yerededir
Gerçeğe ayandır bize perdedir (3)
Hakîkati Şâh-ı Merdan'dan aldım

Gel düşünme akla sığmaz bu ilim
Kudret hazinesi miftâhı dilim
Bir ulu dergâha ulaştı yolum
Bilmeyen sanur ki dükkândan aldım

Âh edüb utandım kendi sözümden
Mest olub türâba düştüm özümden
Kanlı yaş akıttım iki gözümden
Mâcerâyı çeşm-i giryandan aldım

Mûsâ-ya tecellî göründü Tur'dan
Mest olub aklını şaşırdı sırdan

-
- (1) Mihmandan: Nüşa.
(2) Lâ'l ü cevâhiri mercandan aldım: Nüşa.
(3) Esrâr-ı hakîkat gizli perdedir: Nüşa.

Enelhak sırrını aldım Mansur'dan
Mahabbet kemerin erkândan aldım (1)

Mü'minler bulurlar oddan necâtı (2)
Budur mü'minlerin elde berâtı
Mi'racdan indirdi savm ü salâtı
Hak bilür hazret-i Sultandan aldım

Şeriat sancağı geldi dikildi
Tarikat yolunda dürler saçıldı
Ma'rifet deryâsı taştı döküldü
Hakikati pîr ü pîrandan aldım

Hakikat yolunda gör savaşımı
Akıttım gözümde kanlı yaşımı
Pirler eşğine koydum başımı
İcâzet ol demde meydandan aldım

Hak budur sözüme hile katmazam
Her kese bu sırrı ayân etmezem
Kıymeti bilinmez yerde satmazam
Ben bu nasîhati bir candan aldım

Çalış bu girdâbın çık yöresine
Derman gizlenübdür derd arasma
Merhem sarılır mı aşk yarasına
Bu ilm-i hikmeti Lokman'dan aldım

Âlem baştan başa bir seyrangâhtır
Gir gönül şehrine gör ne dergâhtır
Bir gizlice sırdır kudretullahtır
Yazılmış defter ü divandan aldım

Terk ü tecrid oldum döktüm kabâyı
Eğnime giyindim şâl ü abâyı
Bana sorun kimden aldım yasayı
İsmâil'e inen kurbandan aldım

(1) Hakikat kemendin gerdandan aldım: Nüsha.
(2) Mü'min olan anda bulur necâtı: Nüsha.

Dünyâdan el çektim erkândır işim
 Çeşmile bürhandır dökülür yaşım
 Sizlere hediye eldedir başım
 Ol yeşil yaprağı Selman'dan aldım

Gerçi *Hatâyî*yem günâhım çoktur (1)
 Kalbimde benlikten bir eser yoktur
 İncil, Tevrat, Zebur dört kitab hakır
 Lezzeti âyât-i Fûrkan'dan aldım (2)

— 23 —

Dön beri dön beri yüzün göreyim
 Ben seni Ali'nin yoluna saldıım
 İkrârı boynuna zencir olası
 Ben seni Ali'nin yoluna saldıım

Yârden ayrılmışam bu gündür yasım
 İşitsün âvâzım dinlesün sesim
 Yollar karîm olsun ikrârım hasım
 Ben seni verdiğin ikrâra saldıım

Fatma Ana oturur muhkem yurduna
 Yüzün gören yanmaz tamu od'una
 İmamda okunan hutbe adına
 Ben seni Ali'nin yoluna saldıım

Şah *Hatâyî*'m eydür derdlerim koman
 Yezidler çevirmiş vermiyor aman
 Yardımcımız olsun On iki imam
 Ben seni Ali'nin yoluna saldıım (3)

— 24 —

Var hey ikrârına durmaz yalancı
 Yolunu koyub da mâle salancı
 Çalar seni erenlerin kılıcı
 Ben seni verdiğin ikrâre saldıım

(1) Gerçek hatâ ile isyânım çoktur: Nûsha.

(2) Mit. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

(3) Mit. Alm. K. Mc. No. 631.

Uğrun uğrun yanımızdan geçersin
 Hak'kın selâmını niçün kesersin
 Verdiğin ikrârı niçün basarsın
 Ben seni verdiğin ikrâre saldım

Beri tut kulağın dinle bu sesi
 Yârden ayrılmıştır bu gündür yası
 Câna karîm olsun ikrârın âsî
 Ben seni verdiğin ikrâre saldım

Şah Hatâyî'm eydür söyledi yaman
 Azrâil duyarsa hiç vermez aman
 Yardımcın olmazsa on iki imam
 Ben seni verdiğin ikrare saldım (1)

— 25 —

Bir kandilden bir kandile atıldım
 Türâb olub yer yüzüne saçıldım (2)
 Bir zaman Hak idim Hak ile kaldım (3)
 Gönlüme od düştü yandım da geldim (4)

Ezelden evveli (5) biz Hak'kı bildik
 Hak'dan nidâ geldi Hak'ka Hak dedik
 Kırklar meydanında yunduk pâk olduk
 İstemem tahâret (6) yundum da geldim

Şunda bir kardaşla kayda düşmüşem
 Pirlere makamında yanub pişmişem
 Kırklar méydanında hem görüşmüşem
 İstemem yanmağı yandım da geldim

Şah Hatâyî eydür senindir ferman (7)
 Olursun her kulun derdine derman

(1) Kitapçı Râif Yelkenci'ye ait bir mecmuadan. Bu nefes, 23 numaralı manzumenin diğeri bir rivayet şekli olsa gerektir.

(2) Toprak oldum yer yüzüne ekildim: Nüsha.

(3) Bir zaman da çakmak ile çakıldım: Nüsha.

(4) Yüreğime od düştü yandım da geldim: Nüsha.

(5) Evvelde evvele: Nüsha.

(6) Yanmağı: Nüsha.

(7) Şah Hatâyî'm eder aynına ferman: Nüsha.

Güzel şâhım (1) sana bin cânım kurban
İstemez kurbânı kestim de geldim (2)

— 26 —

Muhammed Ali'nin gittiği yola (3)
Biz dahi gidelim yorulmayalım
İmamlar defterine kayıd olalım
Bir gayrı defterde bulunmayalım

Allah bir Muhammed Hak Tanrı birdir
Erenler üstünde balkır bir nurdur
Cennet-i a'lâda bir dergâh vardır
Biz de ol dergâhtan ayrılmayalım

Sevdiğimiz bizim anlar da bilsün
İnsâf ehli olan insâfa gelsün
Bir olsun birlik olsun dirlik olsun
Biz gittiğimizden ayrılmayalım

Kaba saba olsun heman yük olsun
Arıdalım gönül evi pâk olsun
Şah Hatâyî'm nefesimiz hak olsun
Biz nefesimizden ayrılmayalım (4)

— 27 —

Eğer tarikatten haber sorarsan
Murtezâ Ali'dir pîrimiz bizim
Göre geldiğimiz süre gideriz
Kırklardan ayrılmış sürümüz bizim

..... bakmayız
Rızâ kapısından taşra çıkmayız
Cennet cehennem korkusun çekmeyiz
Bunda sorulmuştur sorumuz bizim

(1) Alîm: Nûsha.

(2) Sd.Mc., Bkt.

(3) Yoldur: Divan.

(4) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

Sırr-ı Hak'ka gerçeklere baş koşduk
 Çiy yerimiz yoktur kûrede piştik
 Ne yoldan ne farzdan sünnetten düştük
 O can gediğidir yerimiz bizim

Kazancımız meydana getirürüz
 Eksikliğimiz varsa bitirürüz
 Aşnâ meşreb evinde otururuz
 Bine sayılmıştır birimiz bizim

Derviş Hatâyî der gerçek erenler
 Anda pişmân olur bunda yerenler
 Bin kana bir mürvet dedik erenler
 Gerçekler eridir dârımız bizim (1)

— 28 —

Ben de bildim benlik yoktur özümde
 Benliğim mürvete saldım ezelden (2)
 Tuttuğumuz iman ikrar kapusu
 Bir pîrin eteğin tuttum ezelden

Şeriat öğrendim bin bir ad için
 Hakikat öğrendim ayn-ı zât için
 Ma'rifet öğrendim bu sıfât için
 Tarîkate hizmet ettim ezelden

Şeriatın ince yolları vardır
 Hakikatin derin gölleri vardır
 Ma'rifetin gonca gülleri vardır
 Bülbülüm gülşende öttüm ezelden

Rahman kılıcıdır seyf-i Ahmedî
 Çaldı çarpâreden tiğ-ı Hayderi
 Fâtıma hem Zülfikar-ı Kanberi
 O demde kırklara yettim ezelden

Nuh ile ben bir gemiye binmişem
 Yusuf'u tufanda sele vermişem

(1) Mît. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Benliği Yezîd'e sattım ezelden: Nüsha.

Sanma bu cihana henüz gelmişem
Bunca geldim bunca gittim ezelden

Hüseyinî'yem bugün meydan içinde
Okudum dinledim irfân içinde (1)
Yetmiş bin yıl evvel Fûrkan içinde
Cebrâil'e kelâm ettim ezelden

Hatâyî ümîdim kesmezem Hak'tan
Bizi var eyledi o demde yoktan
Balçığımız yağurmuştur topraktan
Türâbîyem yerde bittim ezelden (2)

— 29 —

Gel Ali yoluna belî desene
En sonunda gark olursun sele sen
Yetiş bir kerrecik eteğinden tut
Deli mi oldun ne uydun ile sen

Ârif isen bir gün seni seslerler
Bülbül deyu gülistanda beslerler
Bir gün seni rehberinden isterler
Kimin izni ile girdin yola sen

Kiminle oturub yahud durursun
Kimden mu'cizât aldın götürürsün
Konma gül dalına hâr bitirirsün
Bağban olmayınca konma güle sen

Özün eğri ise yola zararsın
Derdini yitirmiş derman ararsın
Maslâhatın nedir şarı sorarsın
Sarraf olmayınca girme şara sen

Kapudan çıkınca köşe gözetme
İçin karartıp da dışın düzetme
Şah *Hatâyî* ötesini uzatma
Mü'min isen bir ikrarda dura sen (3)

(1) Bazı yazmalarda gönlüm içinde.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc., Bkt.

(3) Sd. Mc., Bkt.

— 30 —

Muhammed Ali'nin kurduğu yoldur
Ak üstünde ağı görebilürsen
Tanyan İ'tikad söyleyen dildir
Hakikat bahrine dalabilürsen

Gel derler de seni Cem'e çekerler
Evvel bildiğin yabana atarlar
Andan sonra yularından tutarlar
Yettikleri yere varabilürsen

Özü Mervan olan ummâna dalmaz
Özü Hak'ka vâsıl olan can ölmez
Mü'minin hisâbı yarına kalmaz
Bunda suâlini verebilürsen

Yola beli deyen can ulu olur
Kaynar kudret kûresinden eli olur
Dünyâda ahrette doğru yol-olur (1)
Verdiğini ikrâra durabilürsen

Teslîmiyet (2) seni yola götürür
Eksik olan işlerini bitürür
Bir kardaşın olub Hak'ka götürür
Özünden Mervân'ı sürebilürsen

Evvel ibtidâdan musâhib bulup
Mürebbî yanında pişip hall olup
Üstad nazarında yanup kül olup
Küllî varlığını verebilürsen

Şah Hatâyî'm eydür yola getüren
Yerini (3) bekleyüb posta oturan
Tâlibi rehberdir Hak'ka yetüren
Cennette Rıdvân'ı görebilürsen (4)

-
- (1) Yolu olur yerine.
(2) Bu perdeler: Divan.
(3) Perdesin: Divan.
(4) Divan, Mit. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

— 31 —

Âhirete ne gerekdir bilemez
Akli yok beyni yok kimi canların
Varub bir mürşidden irşâd olamaz
Pirden eli yoktur kimi canların

Tevbe edüb nefsin öldürememiş
Hâlin âşıklara bildirememiş
Evin yapmış için dolduramamış
Mumu var balı yok kimi canların

Âşıkların kalbidir Hak'kın evi
Nâhak evin koyup eyleme da'vî
İlde sôfi kendi evinde Muâvî (1)
Dili var hâli yok kimi canların

Avcı bir çifteye uğrasa atar
Ârifler özüne ne gelse tutar
Bülbül olmuş gayrı bağçede öter
Dalı var gülü yok kimi canların

Şah *Hatâyî*'m eder pîrim Ali'dir
Gittiğimiz imamların yoludur
Benliğinden geçen Hak'kın kuludur
Gümanı kali yok kimi canların (2)

— 32 —

Vücûdum şehrin seyr edüb gezerim
Didâr ile mahabbete aşk olsun
Heman bir nesnede kaldı nazarım
Didâr ile mahabbete aşk olsun

Aşkın cûş eyledi geçti serimden
Artup gelür mahabbetin nûrundan
Niyâzımız budur Gani kerimden
Didâr ile mahabbete aşk olsun

(1) Muaviye yerine.

(2) Mît. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.

Kudret kandilinden attı dâneyi
İndi levhi üzre tuttu binâyı
Cümbüşe getüren çerh-i fenâyı
Didâr ile mahabbete aşk olsun

Fil yükün yükletme karınca çekmez
Dürlü reyhan çokdur gül gibi kokmaz
Dünyâ mâlin versen bize gerekmez
Didâr ile mahabbete aşk olsun

Yücelerde olur ol hümâ kuşu
Dostun mahabbettir âşıkâ işi
Pîrim *Hatâyî*'dir cümlemin başı
Didâr ile mahabbete aşk olsun (1)

— 33 —

Kahrına küfrüne cümle dayandım
Evvel ikrar verüb dönen gelmesün
Rengi boyasına cümle boyandım
Bu renklere boyanmayan gelmesün

Rengine boyandım men camdan içtim
Nice canlar ile kondum konuştum
Mahabbet eyledim candan sevdiğim
Mahabbeti küfür sayan gelmesün

Mahabbet eyledim sevdim yârimi
Harc eyledim elde olan varımı
Bir asilzâdeyle et pâzârını
Ettiği pazardan dönen gelmesün

Gerçek imiş serseriye gelmeyen
Er odur ki ikrârından dönmeyen
Kalbinde gönlünde riya saymayan
İkilik gömleğin giyen gelmesün

Günahkâra tarik sitem kodular
Meydâna gelene kırklar dediler

(1) Divan., Bkt.

Dostu dosttan seçiverin dediler
Efsâne sözlere uyan gelmesün

Şah *Hatâyî* eder bu doğru yoldur
Doğru yoldur bu hem aşk makamıdır
Eksiğe kalmayan pîrim Ali'dir
Kalbinde şüphesi olan gelmesün (1)

— 34 —

Türbesinin üstün nakş eylemişler
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyñ
Seni dört köşeye baş eylemişler
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyñ

Çağlar sular gibi akasım gelmez
Şehrine girince çıkasım gelmez
Yezid'in yüzüne bakasım gelmez
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyñ

Senin âşıkların yanar yakılır
On iki İmam katarına katılır
Bunda Yezid'lere lâ'net okunur
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyñ

Senin dervişlerin sema'lar döner
Kadir geceleri şem'alar yanar
Katarımız İmam Ca'fer'e uyar
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyñ

İmâmı Hüseyñ'in kolları bağılı
Muhîb âşıkların ciğeri dağılı
Hazreti Ali'nin en küçük oğlu
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyñ

Şah *Hatâyî*'m eder efenler nerde
Çalışız kayasız bir sahrâ yerde
Kerbela çölünde kandilde nurda
Gel dînim îmânım İmamı Hüseyñ (2)

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc., Bkt.

— 35 —

Sırrı sırr eylemek Ali'den kaldı
Sırrı durmaz beyân eyler ba'zılar
Âşıklık nihâyetsiz bir deryâdır
Dalga gelir yüreciğim sızılar

Menîden halk etti ol rahmı Ganî
Nerde yarlıgadı bu ten ü canı
Fehm ettin mi neye benzer iz'ânı
Ki kitabda gördüm kara yazılar

Yezid'ler oğlu kelâmı denedi
Zıyâ, siyah ile etti inadı
Sarı öküzü Cebrâil enedi
Ayağı sızlar çilçipil gaziler

Gördünüz mü harman ola yazısın
Göstermeden nam vermişdir azısın
Karıştırman yat koyunun kuzusun
Koyun gelür kuzum deye arzular

Şah Hatâyî'm katar nerden üzüldü
Yüklenmeden göçün önü çözüldü
Kudretinden kimin kabri kazıldı
Menzil budur ilerisin arzular (1)

— 36 —

Gel gönül pîrlerin nasîhatini
Biz turalım tutmayanda nemiz var
Dost mahabbetin mahabbetimize
Biz katalım katmayanda nemiz var

Bize bunu deyen böyle demiştir
Bir lokmayı bin cân ile yemiştir
Eren'ler bir doğru yoldur kurmuştur
Biz gidelim gitmiyende nemiz var

(1) Ekt., Sd. Me.

Yine Hak sendedir sen sana baka
 Sen sana bakub da sen senden korka
 İhlâs ile niyâzımızı Hak'ka
 Biz edelim etmeyende nemiz var

Gel *Hatâyî* ikrârımız güdelim
 Biz bizi görelim gayrı nidelim
 Yıkık gönülleri ma'mûr edelim
 Biz edelim etmeyende nemiz var (1)

— 37 —

Bâtınımda dedi bana bir aziz
 Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer
 Vermen nasibini kesin gıdâsın
 Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer

Mahabbet âdemi Hak'ka yaradır
 Mahabbet etmeyen can müdârâdır
 Dünyâ vü ahrette yüzü karadır
 Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer

Gerçek olan bir nefese inana
 Canımız veririz kurban cânâna
 Lâ'net olsun ikrârından dönene
 Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer

Mahabbetten hâsıl oldu Muhammed
 Ali'ye verildi cümle velâyet
 On iki imâmın erkânı şefâat
 Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer

Dört kapu kırk makam yetmiş iki kat
 Mahabbet dedikleri tecellî-zat
 Mü'mine müslime hayır nasîhat
 Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer

Mahabbet dediğin haslar hasıdır
 Mahabbet olmayan Hakkın nesidir
 Dost *Hatâyî*'nin bu Hak nefesidir
 Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer (2)

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

— 38 —

Karşiki karlıca dağı gördün mü
Yoldurmuş eyyâmın eriyüb gider
Akan sulardan sen ibret aldın mı
Yüzünü yerlere sürüyüb gider

Kadirsin hey ulu şâhım kadirsin
Her nereye baksam anda hazırsın
Üstümüzde dört köşeli çadırısın
Cümlemizi birden bürüyüb gider

Sıra sıra gelen ol ulu kuşlar
Sırlı olur yakmaz anı güneşler
Evvvel ezel meyva veren ağaçlar
Anlar da kalmayub çürüyüb gider

Derindir bizim deryâmız boylanmaz
Bin bir kelâm desem biri anlanmaz
Kişi ikrarsız yulara bağlanmaz
Yuları koynunda yürüyüp gider

Şâh Hatâyî'm söyler sözü özünden
Dervişlerin sakınıptur gözünden
Olur olmaz münkirlerin sözünden
Esriyib gönlümüz farıyıp gider (1)

— 39 —

Erenlerin erkânına yoluna
Tâ ezelden tâlib oldum erenler
Cân ile gönülden durdum düşündüm
Bu gün mürşidimi buldum erenler

Cân ile gönülden gezdim aradım
Hak'kın didârını görmek murâdım
Didâr ile mahabbettir talebim
Ya bu gün ya yarın öldüm erenler

Geçmişem serimden korkmam ölümünden
Münkir bilmez evliyânın hâlinden

(1) Sd. Mc., Bkt.

Yezid oğlu bir Hâricî elinden
Çok demdir dîdardan kaldım erenler

Sen Hak'kı yabanda arama sakın
Uyduysan kalbine Hak sana yakın
Âdeme hor bakma kendini sakın
Cümlesin âdemde buldum erenler

Şah Hatâyî'm arz edeyim hâlimi
Harc edeyim elde olan varımı
Süre süre Şâh'a gidem yüzümü
Mürvet kabul eyle geldim erenler (1)

— 40 —

Bahârın geldiğin neden bileyim
Gül dikende biter bülbül daldadır
Eyyub'um teninde iki kurt kaldı
Biri ipek sarar biri baldadır

Gönlüne getirme şek ile güman
Seyyid Nesimî'ye de ol oldu şan
Tanrı ile bin bir kelâm söyleşen
Ali Medîne'de Mûsâ Tûr'dadır

Şeriat yolunu Muhammed açtı
Tarikat gülünü Şah Ali seçti
Şu dünyadan niçe yüz bin er geçti
Anlar ittifakta Mehdi yoldadır

Âdemin hâterinin zât-ı Fazlullah
Eşyâyı gark etmiş bu bir sırrullah
Şehinşah-ı kutb-i âlem zıllullah
Kudret-i nazarı mü'min kuldadır

Şah Hatâyî'm eydür sırrını deme
Kılagör namâzın kazâya koma
Şu yalan dünyâda hiç sağım deme
Tenin tenesirde sinin saldadır (2)

(1) Bay Raif Yelkeni'ye ait bir mecmuadan.

(2) Sd. Mc.

— 41 —

Men dervişem deye göğsün gerersin
 Hak'kı zikr etmeğe dilin var mıdır
 Kendini görsene ilde ararsın
 Hâlin hâl etmeğe hâlin var mıdır

Bir gün balık gibi ağa sararlar
 Mürşidden rehberden haber sorarlar
 Tütsü yakub köşe köşe ararlar
 Men arıyım dersin balın var mıdır

Derdli olmayanlar derde yanar mı
 Sâdık derviş ikrârından döner mi
 Her bir uçan gül dalına konar mı
 Men bülbülüm dersin gülün var mıdır

Şah Hatâyî senin derdin deşilmez
 Derdi olmayanlar derde duş olmaz
 Mürşidsiz rehbersiz yollar açılmaz
 Mürşid eteğinde elin var mıdır (1)

— 42 —

Murtezâ Ali'yi candan seversen
 Aç can gözünü gafletten uyandır (2)
 Musâhibsiz ile durub oturma (3)
 Bir içim su verse (4) küllî ziyandır

Rehberin önünde pîre uyuldu
 Yalan gerçek şu meydanda duyuldu
 Varlığından geçen üstad sayıldı
 Hak bilür ötesin şâha ayandır

Gittiği yolun edebin sakınan
 Yalan gerçek şu meydanda dokunan
 Her cemiyette teberrâ okunan
 Ali sırrı cümle nâsa beyandır

(1) Ekt.

(2) Aç gözün gafletten canın uyandır: Nüsha.

(3) Musâhib bulmadan durma oturma: Nüsha.

(4) İçsen: Nüsha.

Can gözü örtüktür Hak'kı göremez
 Üstâdın yoluna doğru varamaz
 Cemiyette suâlimi veremez
 Hâli yoktur dört kapuda yabandır

Şah Hatâyî yeri göğü yaradan
 Men akdan okudum bilmem karadan
 Sürün çıksın hal bilmezi aradan
 Mümin müslim al rengine boyandır (1)

— 43 —

İkilikle sakın (2) girme meydana
 İkının birisi pirim Alîdir
 Derdinin mübtelâsıyam ben anın (3)
 Ednâ kulum pâdişâhım Ali'dir

Sâdıkların sıdkı âşıkın renci (4)
 Pirlerin pîridir (5) gençlerin genci
 Hem deryâdır hem sadeftir hem inci
 Lâ'l ile mercânım dürrüm Ali'dir

Zülfikar ü kemer vardır belinde
 Gazileri yürür (6) sağ u solunda
 Münâdî Muhammed mi'rac yolunda (7)
 Arslanım kaplanım şirim Ali'dir

Âşıklar aşk ile kendüyü yakar (8)
 Münâfıklar gönül kâ'be'sin yıkar
 Erenlerin yolu Ali'ye çıkar
 Başımdaki tâc-ı sırrım Ali'dir

(1) Mlt. Alm. K. Mc. 702, Sd. Mc.

(2) Gelüp: Nüşa.

(3) Vahdete erişüp yürü merdâne: Nüşa.

(4) ilenci: Nüşa.

(5) Pîri hem, pîrisin: Nüşalar.

(6) Döner: Nüşa.

(7) Peygamber'e sundu mi'rac yolunda: Nüşa.

(8) Aşıklar sözünü vezn ile tutar: Nüşa.

Hatâyi Yezid'e hiç verme aman
 Âlemde neslini kese gör heman (1)
 Bulut içinde gizlendi bir zaman
 Bu dünyâ yoğ iken varım Ali'dir (2)

— 44 —

Mürebbinin musâhibin aşkına
 Gönlüme gözüme düşen Ali'dir
 Yüreğim yaralı yaralar başlı
 Ezelden seven sevişen Ali'dir

Ali'dir dünyâya edâyı veren
 Ali'dir sofiye sevdâyı veren
 Ali'dir Yezid'e gavgayı veren
 Hak'ka vâsıl olan merdan Ali'dir

Mihr-i yâr'ı divlerin savaşında
 Kendine bend etti on beş yaşında
 Üç yüz yıldan sonra yedi yaşında
 İfrît'in bendini çözen Ali'dir

Yedinci felekte arslan görünen
 Hâtemin ağzına veren sır eden
 Gelüb kırklar ile cemde bulunan
 Cümlesine serdâr olan Ali'dir

Ali'dir cesedin kendisi yuyan
 Yuyup kefeniyle tabuta koyan
 Ali'dir devesin kendisi yeden
 Hak ile Hak olan Arslan Ali'dir

Yâ Allah dedi de Düldül'e bindi
 İşâret edince gün geri döndü
 Yetmiş bin kâfir de hep dine geldi
 Öğlenin vaktinde eren Ali'dir

-
- (1) Der *Hatâyi* vermem Yezide aman
 Dünyâda kökünü keserim heman: Nüsha.
 (2) Mt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc., Bkt.

Yıldırım gibidir Zülfikar yüzü
İmam Hüseyin'dir Ali'nin sözü
Zülfikar çekicek Necef denizi
Hikmetle kaynayub coşan Ali'dir

Şah Hatâyî'm eydür derd ile âhı
Diline vird etti ol Ganî Şâhı
Lâmekân ilinin hem pâdişâhı
Mü'minlere Yezdân olan Ali'dir (1)

— 45 —

Mü'min müslim gelin seyrân edelim
Muhammed Ali'nin göçü geliyor
Keselim ciğeri biryân edelim
Muhammed Ali'nin göçü geliyor

Men de bellü deyem anın ucunu
Nûr ile doldurmuşlardır içini (2)
Cennete doğru çekerler göçünü
Muhammed Ali'nin göçü geliyor

Nûra gark olmuş Fatma ana'nın saçı
Al yeşil bezenmiş cennetin içi
Sevdiğini almış çekiyor göçü
Muhammed Ali'nin göçü geliyor

Yanı sıra yüz bin evliyâ bile
Mü'min müslim ana devaha ine
Kubbesinin üstü güvercin kona
Muhammed Ali'nin göçü geliyor

Ali Muhammed'dir Muhammed Ali
Devah eder ana cümlelerin varı
Âlemler serveri anlar (3) Hatâyî
Muhammed Ali'nin göçü geliyor (4)

-
- (1) Kitapçı Raif Yelkenci'ye ait eski bir mecmuadan.
(2) Uçmak nûruyla doldurmuşlar içini: Nûsha.
(3) Sultan: Nûsha.
(4) MİT. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.

— 46 —

Ne yitirdin ararsın sen burada
 Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör
 Yoklamada bile olub sırada
 Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör

Mizânını kend-elinle tartasın
 Gözünle gördüceğini örtesin
 Bu divândan ol divâna irtesin
 Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör

Sen özünü rehberine berk eyle
 Ma'rifete üç yüz altmış ağ eyle
 Kırk makamı dört kapıda fark eyle
 Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör

Hatâyf der üç dürlüdür velîlik
 Düşmüşlerin elin almak Ali'lik
 Türâba yüz sürmekle olur ululuk
 Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör (1)

— 47 —

Hû diyelim gerçeklerin demine
 Gerçeklerin demi nurdan sayılır
 On iki imam katarına uyanlar
 Muhammed Ali'ye yârdan sayılır

Üç gün imiş şu dünyânın safâsı
 Safâsından artık olur cefâsı
 Gerçek erenlerin nutku nefesi
 Biri kırktır kırkı birden sayılır

İhlâs ile gelen bu yoldan dönmez
 Dost olan dostuna ikilik sanmaz
 Eri Hak görmeyen Hak'kı da görmez
 Gözü bakar ammâ körden sayılır

(1) Divan, Bkt.

Gerçek âşık menziline durursa
 Cerağ gibi yanub yağı erirse
 Eksikliği kendüsünde bulursa
 O da erdir yine erden sayılır

Şah Hatâyî'm eder Bağdad'dır vatan
 İkilikten geçüb birlige yeten
 Erenler yanında kıl ü kal tutan (1)
 Yolu dikenlidir hardan sayılır (2)

— 48 —

Gaziler bu yola riyâla girmen (3)
 Yarın anda kıl köprüler kurulur
 Hak kadıdır (4) Muhammed şefâatçi
 Cümle mahlûk gelüb anda derilür

Cennet cehennemde mevcuddur anlar
 Od ile türabdan biçülür donlar
 Rehberi emrinde olmayan canlar
 Yüzü dönmüş cehenneme sürülür

Gördüm deyen göze miller çekerler
 Ayak altına kızgın saç dökerler
 Münkir olanları od'a yakarlar
 Mü'minin günâhı bunda sorulur

Her halife sancağın çeker gelür
 Özün tanıvanlar mürsidin bulur
 Yol gözedir hürri kızları alur
 Varır anda obasına derilür

Yol oğlundan bağçenizi sakınman
 Yen yedin yemişiniz (5) koruman
 Musâhibsiz yedi adım yürümen
 Musâhibi olmayan anda yorulur

-
- (1) Erenler yoluna kıl ü kal katan: Nüsha.
 (2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc., Bkt.
 (3) Zâhid bu yola riyâ ile girme: Nüsha.
 (4) Kadı olur: Nüsha.
 (5) Aşşınızı: Nüsha.

Şah Hatâyî tâ ezelden ahdlıdır
 Yol oğlu yol yıksa hem günahlıdır
 İkrâr ehli olan cennet ehlidir
 İnkâr olanın günahı sorulur (1)

— 49 —

Dünyâdan elin çek divâne gönlüm
 Ulaş bir üstâda er ile görüş
 Mürşid nazarını yâd ederse dil
 İkilikten geçüb bir ile görüş

Er eteğine yüz sürmek dilersen
 Aslına zâtına ermek dilersen
 Hak'kın cemâlini görmek dilersen
 Nûr ile nûr olup sırr ile görüş

Sen nefsini öldür olagör yeksan
 Varlık gömleğini eylegil üryan
 Yedi iklim dört köşede Lâmekân
 Erenlerin sırrı nûr ile görüş

Âşık-ı sâdıklar ola gelmiştir
 Ağlayanlar bu gün güle gelmiştir
 El ele el Hak'ka bula gelmiştir
 Tanı kendi özün pîr ile görüş

Hatâyî biçâre kuldur şâhına
 Hünkâr Hacı Bektaş nazargâhına
 Deli gönül hâk ol düş dergâhına
 Er olayım dersen er ile görüş (2)

— 50 —

Tâ Kalû belâdan sevdik seviştik
 Ezel bizim ile yârdır mahabbet
 Mahabbet eyleyüb birlige yettik
 Cesedin içinde birdir mahabbet

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

(2) Sd. Mc.

Can câna mahabbet verse erkândır
Zîrâ mahabbetin arzûsu candır
Kırklar makamına varsa civandır
Rızânın yurdunda birdir mahabbet

Mahabbettir yerin göğün direği
Mahabbet edenin yanar çırağı
Âşıkın Beytullah ma'suk durağı
Hak nazar ettiği yerdir mahabbet

Bizim yerde bahar olur kış olmaz
Öter bülbülleri dilleri durmaz
Kokusu kesilmez rengi de solmaz
Necf bâğı gül'izardır mahabbet

Gel beri gel beri aman edersin
Gelme hakkın değil îmân edersin
Sırrın tercemâna beyân edersin
Zîrâ halk içinde sırdır mahabbet

Mahabbet edenler kısmetin alur
Arar bir derd ehlin dermânın bulur
Serçeşme Muhammed Ali'den gelür
Tükenmez dalgası göldür mahabbet

Mahabbettir Lâilâhe illâllah
Mahabbettir Muhammed Resûlullah
Mahabbettir Aliy-yi veliyyullah
Üçü de ma'nâda birdir mahabbet

Hak Muhammed Ali'dir ötesinde
Beytullah içinde Hak haznesinde
Rızâ yurdunda aşkın deryâsında
Cibril'in gördüğü nurdur mahabbet

Hakikat kitâbın okur Cebrâil
Ma'rifet lokmasının sunan Mikâil
Canı Hak'ka teslim eder Azrâil
İsrâfil dilinde surdur mahabbet

Hatâyî bu makam özge makamdır
Makamın mihrî on iki imamdır
Şeyh Safî'nin buyruğunda tamamdır
Zîrâ can arzûsu didar mahabbet (1)

— 51 —

Muhammed Ali'den kurulu yoldur
 Evvel rehberinden kaçana lâ'net
 Evvel ikrar verüp sonra dönene
 Yapıştığı elden kaçana lâ'net

Erenler bu yolda hazırdır hazır
 Musâhib levnini defterden kazır
 Gerekse eylesün bin kerre özür
 Anlar ile yiyüp içene lâ'net

Aklını beğenüp ikrarın koyup
 Kalkup havalanup nefsine uyup
 Teberrâ gömleğin egnine giyüp
 Azâzil yurduna göçene lâ'net

İblis gibi iller aybına bakup
 İmânın terk edüb dininden çıkup
 Eliyle boynuna ilmiğin takup
 Gaybet edüp sırrı açana lâ'net

Beğenmeyüp erenlerin sözünü
 Benlik yurduna kondurmuş özünü
 Hak kapudan döndürmüştür yüzünü
 Azâzil donunu giyene lâ'net

Ârifler böyle dediler uluya
 Azâzil neylesün kalbi doluya
 Teberrâ okundu yanlış bilüye
 Kendi bilisine uçana lâ'net

Hatâyî'm der bir veliyim yoluyla
 Sultânın sohbeti her dem kuluyla
 Gönülde kibr olub soğuk dil ile
 Özü mahabbetten seçene lâ'net (2)

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc. Bazı mecmualarda epeyce nüsha farkıyla Pir Sultan namına kayıtlıdır.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc., Bkt.

— 52 —

Âdem olub geldim âdem içine
Nasîb olmaz dürlü candan içeru
Zembûr olub kândan kâna geçerken
Bir kâna uğradım kândan içeru

Kardaş gel erkâna bu erkân değil
Oynatma atını bu meydan değil
Süleyman'dan esen Süleyman değil
Süleyman var Süleyman'dan içeru

İrfan meclisinde irfan almışam
Lâ'l-i Bedahşan'dan mercan almışam
Bin cânı verüben bir can almışam (1)
Ol cânı saklaram candan içeru

Hatâyî sultan'ın (2) nutkunu hakla
Ne dileğin varsa kendinde yokla (3)
Mürşidin pendini iyice sakla
Damardan ilikten (4) kandan içeru (5)

— 53 —

Zâhid Hû demeyi inkâr eyleme
Ne için çağırır insan Hû deyu
Hû demenin aslı nedir nedendir
Eyleyeyim sana beyan Hû deyu

Evvel Hû âhır Hû Allah ekber
Sıfât-ı zâtından doğdu bir güher
Muhammed Mustafâ Şah imam Hayder
Oldu ol gevherden ayan Hû deyu

Aşkın tecellisi çün başa geldi
Gevher eriyüb deryâ cûşa geldi

-
- (1) Olmuşam: Nüşa.
(2) Gedâ'nın: Nüşa.
(3) Kendini: Nüşa.
(4) İlikten kemikten: Nüşa.
(5) Sd. Mc., Bay Raif Yelkenci'ye ait bir mecmuadan.

Çerh-i felek anda çünbişe geldi
Dem bu demdir döner devran Hû deyu

Muhammed Hâtem-i peygamber oldu
Ali cümle evliyâya ser oldu
Şah anda Cebrâil'e rehber oldu
Ol demde kuruldu erkân Hû deyu

Anlar gizli idi ol Lâmekânda
Mustafâ Murtezâ bir idi anda
Lâfetâ okuyub karşı gelende
Yedi kez çağırıldı sultan Hû deyu

Âşık ma'şûkuna yâr yâre karşı
Nâz ü niyâz eder Settâr'e karşı
Nice yüz bin yıllar didâre karşı
Baktılar kaldılar hayran Hû deyu

Bir üzüm dânesi ol şâh elinde
Kırklara verildi kısmet gününde (1)
Hak Habîbullah'a mi'rac yolunda
Şey'enlillâh dedi (2) Selman Hû deyu

Ol üzüm dânesin getürdü Selman
Kırklar da ol demde olmuştu üryan (3)
Muhammed şerbetten nûş etti ol an
Sâkî kadeh sundu peyman Hû deyu

Kırklar içti ol şerbetten mest oldu
Şâh-ı Merdan cümlesinden üst oldu
Setirpuş bağlandı kemer best oldu
Semâa girdiler üryan Hû deyu

Kırkların birine neşter uruldu
Aktı kan cümleden isbât olundu
Hak Muhammed anda mevcud bulundu
Hû Allah çağırıldı irfan Hû deyu

(1) Elinden ,yönünden: Nûsha.

(2) Şeydallah eyledi: Nûsha.

(3) Oidular irfanı: Nûsha.

Hû demenin aslı böyledir böyle
Zâhid nedir sözün gel beri söyle
Tasdik îman getir şehâdet eyle
Gel sen de bu renge boyan Hû deyu

Hatâyî bu meydan sarhoş olalı
Can gözü tecelliye duş olalı
Hak Habib aşkına (1) yoldaş olalı
Hayâli gönlümde mihman Hû deyu (2)

— 54 —

Bir gün Muhammed evde otururken
Dört melâik ana nidâ getürdü
Selmân'ın çeğninde geldi bir oğlan
Ne güzel izzetle kelâm getürdü

Muhammed oğlanın selâmın aldı
Kalkuben ayağa buyurun dedi
Muhammed oğlana yerini verdi
Oğlan geçti seccâdeye oturdu

Cebrâil der bu oğlanı bilsevüz
İzzet edüb selâmını alsavuz
Üstümüzde benlik vardır görsevüz
Ayağına yüzümüzü sürüdü

Muhammed ider bu oğlan Ali'dir
İns ü cinn ü meleklerden uludur
Gerçeklerin izzet etmek yoludur
İştitti Cebrâil özün yitürdü

Ali yaradılmış mısın sen dedi
Muhammed yüzünü gördü dost dedi
Melekler Ali'den nişan istedi
Zühre yıldızın alnında getürdü

Oğlanın Ali idüğün bildiler
Mürvet deyüben dârına durdular

(1) Muhammed Ali'ye: Nüşa.

(2) Sd. Mc., Raif Yelkenci'ye ait bir mecmua.

Özlerine hayli sitem sürdüler
Birisi cennetten elma getürdü

Elmayı getürüb terceman kodu
Şah eline alub çarpâre kırdı
Birini Muhammed nûş etti gördü
Uçan melekler dergâha yetürdü

Haktaâlâ gör nice nazar kıldı
Cümle velâyeti Şah ana verdi
Biri Düldül biri Zülfikar oldu
Fâtıma vü Kanber anda yaturdu

Şah Hatâyî eydür özün bilenler
Arayub özünde gevher bulanlar
Üstad nazarında kâmil olanlar
Anlar da özün dergâha yetürdü (1)

— 55 —

Bugün ele almaz oldum ben sazım
Arşa direk direk çıkar avazım
Dört şey vardır bir karındaşa lâzım
Bir ilim, bir kelâm, bir nefes, bir saz

Güzel Ali'm çıksa çıksa salınsa
Bedir aylar gibi doğsa dolunsa
Dört şey vardır bir karındaşa lâzım
Bir hayr, bir şer, (2) bir ibâdet, bir niyâz

Yaz olunca çayır çemen üstüne
Armağan sunarlar dostu dostuna
Dört şey vardır avı almış destine
Bir şahin bir doğan bir espir, bir baz

Câhil olan söyler sözünü bilmez
Meydana gelince özünü bulmaz
Dört şey vardır cennet yüzünü görmez
Bir münkir, münâfık, bir yezid, gammad

(1) Divan, Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Şeriat.

Şah *Hatâyi'*m eydür sen kulun nider
 Güzel dünyâsını terk eder gider
 Dört şey vardır yıldan yıla devr eder
 Bir aydır, bir gündür, bir kıştır, bir yaz (1)

— 56 —

Gelüb ihlâs ile yola gidenin
 Derece gönlünde güman gerekmez
 Sil süpür kalbini evin pâk eyle
 Mü'minin aynası duman gerekmez

Bir kişinin iki yerde eli olsa
 Fâidesi olmaz Ali oğlu olsa
 Musâhibden gizli dalda yeri olsa
 Andan sana gelen îman gerekmez

Musâhib mürebbî yolda bir kişi
 Dili söyler ammâ değildir işi
 Çünkü baş etmezsin tuttuğun işi
 Er yükü gevherdir saman gerekmez

Mürebbî musâhib cesedde cânım
 Mürebbî îmânım musâhib dînim
 Âşına et yolda kanın (?)
 Önü yahşi sonu yaman gerekmez

Can *Hatâyi'*m eydür düşürdün derde
 Zavallı sofudan kalkmıyor perde
 Gördün ki bir lokma geldi bir yerde
 O lokma çiğ ise yemen gerekmez (2)

— 57 —

Bir can bir cana özenüb gelince
 El uzatmayınca etek tutulmaz
 Rehberinden tevbe okunmayınca
 Yuyma anın insanlığı bilinmez

(1) Sd. Mc.

(2) Mit. Alm. K. Mc., No. 702.

Kâmil rehberdürür özünü yuyan
Ol kerem kânıdır suyunu koyan
Varub Hak ceminde yerini bulan
Musâhibsiz anın özü yuyulmaz

Musâhibi olan özü yuyulur
Hak ceme elsiz ayaksız varılır
Kahrı küfrü lütfu hep imân olur
Aşnasız işleri varsa da olmaz

Aşna gerek imiş yola gitmeğe
Cehd eyleyüb dost gediğin aşmaya
Dört kapu içinde bir ev yapmaya
Mürşidsiz (1) ol dört kapudan girilmez

Mürşid (2) olur dört kapudan girilür
Özün teslim edüb rızâ sürülür
Mü'min ise nurdan kefen sarılır
Pirsiz cemâatte namaz kılınmaz

Namaz kılar cemâatte irfanda
Canın yarhgasın o tatlı sinde
Yarın varırsanız mahşer yerinde
Yarlıganmadan cennete girilmez

Hatâyî'm türâba indirdi teni
Âleme nûr ile doldurdu seni
Pirin meydânında kurtarsın seri
Anlar cehennemın od'una yanmaz (3)

— 58 —

Uzanub bir cana varılmayıcak
Elin tutmayınca ikrar verilmez
Rehberinin öğüdün almayıcak
Güman gitmez îman niydüğün bilmez

Kâmil olur kâmil sözüne uyan
Ol kerem kânıdır şol yolu koyan

(1) Meşrebsiz: Nüşa.

(2) Meşreb: Nüşa.

(3) Mit. Alm. K. Mc., No. 702, Sd. Mc.

O Hak'kın gününde yerini bulan
Musâhibsiz asla özün bulamaz

Musâhib olunca özünü bulur
Kahrı küfrü lûtfu hep îmân olur
Hak katına elsiz ayaksız varır
Âşinâsiz bir iş dürüst olamaz

Âşinâ gerekmiş Hak'ka yetmeğe
Yorulmadan Hak'dan Hak'ka gitmeğe
Kapusuz bacasız bir ev yapmağa
Meşrebsiz ol dört kapudan varılmaz

Meşreb ile dört kapudan girülür
Özün teslimle Allah'a varılır
Mürşidin önünde kefen sarılır
Cemiyette pirsiz namaz kılınmaz

Cemiyet namazın kıla irfanda
Rahmetindir tenin ol yeter sende
Günâhın mahv olur suâlin bunda
Yarlıganmayınca kabrine konmaz

Hatâyî türâba katıldı tenin
Rahmet nûru ile nurlandı canın
Mürşid nazarından kurtaran serin
Anlar cehennemin od'una yanmaz (1)

— 59 —

Sofî mezhebimin nesin sorarsın
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz
Gözüyle gizli yok ya sen ne dersin
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

Eğnimize kırmızılar giyeriz
Hâlimizce her ma'nâdan duyarız
Katarda İmam Ca'fer'e uyarız
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

(1) Sd. Mc.

Biz tüccar değiliz alub satmayız
 Erkân gözediriz yoldan sapmayız
 Gönlümüz ganidir kibir tutmayız
 Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

Her kimin ki çerağını Hak yakar
 Mü'min olanları katara çeker
 Aşımız on iki imama çıkar
 Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

Muhammed Ali'dir kırkların başı
 Uralım Yezîd'e lâ'neti taşı
 Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir eşi
 Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

Baharda açılır gonca gülümüz
 Ol dergâha doğru gider yolumuz
 On iki imam ismin okur dilimiz
 Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz

Şah *Hatâyî*'m ider Muhammed Ali
 Anlardan öğrendik erkânı yolu
 Ali Muhammed'dir Muhammed Ali
 Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz (1)

— 60 —

Biz de hânedana gider der idik
 Mihman canlar bize safâ geldiniz
 Her sabah her sabah yüzüm üstüne
 Mihman canlar bize safâ geldiniz

Beli dedik bir gerçeğin destine
 Canım kurbân olsun Hak'kın dostuna
 Her sabah her sabah yüzüm üstüne
 Mihman canlar bize safâ geldiniz

Tuttuğumuz bir gerçeğin elidir
 Gittiğimiz imamların yoludur
 Serçeşmemiz Hacı Bektaş Veli'dir
 Mihman canlar bize safâ geldiniz

(1) Sâ. Mc.

Gitti yoldaşlarım kaldım yalnız
Bağçede açılır gonca gülümüz
Şeker mahabbetiz tatlı dilimiz
Mihman canlar bize safâ geldiniz

Baykuş gibi ne beklersin vîranı
Şükür olsun seni bize vereni
Sultan Hatâyî'nin işi yereni
Mihman canlar bize safâ geldiniz (1)

— 61 —

Yine mihman gördüm gönlüm şâd oldu
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz
Kar kış yağar iken bahar yaz oldu (2)
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz

Misâfir aşk kapusunun dilidir
Hızır'ı sev kim sâhibinin gülüdür
Tanrı misâfiri pirim Ali'dir
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz

Bir eve kahr ola misâfir gelmez
Çalınsa çırpınsa (3) ektiği bitmez
Çağırssa bağırsa bir ere yetmez
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz

Himmat eyle sen ki dâimâ gele
Yavan yaşık bizim yüzümüz güle
Büyük küçük anı hep Hızır bile
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz

Misâfir gelir ki kısmeti bile
Misâfir Hızır'dır övrünü dile
Hatâyî'm uğruyu tut ver gel ele
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz (4)

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.

(2) Kamu kışlar gitti mihman yaz oldu: Nüşa.

(3) Çalıssa, çağırılssa: Nüşa.

(4) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

— 62 —

— Hece vezni ile gazel —

Var imdi var imdi var senin olsun
 Bir karârı bütün yâr senin olsun
 Eğer havalanıp yüksek uçarsan
 Yerlerden yukarı gök senin olsun
 Mürvet deyüb alçaklara inersen
 Bu yeter başına yer senin olsun (1)
 Eğer bülbül olub dalda ötersen
 Üşte bağçe bağban bağ'senin olsun
 Eğer sarraf olub cevher satarsan
 Üşte çarşu pazar şar senin olsun
 Özün Hak'ka tapşır sultan *Hatâyî*
 Üşte kara toprak sar senin olsun (2)

— 63 —

Ne hâceyim ne de mâl eksîğimdir
 Ne sultânım ne hod kul eksîğimdir
 Erenler dünyeye murdar demişler
 Ne Gerkesim ne murdâr eksîğimdir
 Men gurab değilim zâğı gözleyem
 Zîrâ men bülbülem gül eksîğimdir
 Seyr eyledim tamunun dört köşesin
 Ne yanaram ne hod nâr eksîğimdir
 Şah *Hatâyî*'m her şeyde bir nazar var
 Bir yüzü nurlu dîdâr eksîğimdir (3)

— 64 —

Neyleyem neşleyem yâr yad olubdur
 Âhımdan zârımdan feryâd olubdur
 Yârin mahabbeti gönlüm evinde
 Yüce dağlar gibi bünyâd olubdur
 Apardı gönlümü vermez murâdım
 Evvel ikrar şimdi inkâr olubdur
 Horasan ilinde harac verenler
 Bağdad'a varınca azâb olubdur
 Bağdad'a yetişür şâhın kulları
 Günâhın bilenler hem şâd olubdur
 Pire hizmet eyle Sultan *Hatâyî*
 Pire hizmet eden üstâd olubdur (4)

(1) Divanda yuya kim başında yağ senin olsun.

(2) Divan, Sd. Mc.

(3) Divan.

(4) Divan.

— 65 —

Kara saç boynuma serildi düştü
 Sanarsın ay ile gün sındı düştü
 Bugün ulaştılar hublar hubuna
 Bize hublar hubu esindi düştü
 Yanağın çevresi gül harmanıdır
 O gül harmanına çesengi düştü
 Habibim yürüdü bağçeye karşı
 Utandı serviye çisindi düştü
 İdris de cennette hulle biçerken
 Gözümden yaş elem can sindi düştü
 Bize yedden inen kısmet günüdür
 Size meşicid bize meyhâne düştü
 Ne bâkim var benim rakîb yanında
 İştimm kuyu kazan kendi düştü
 Can *Hatâyi*'m inanma mala gence
 Anca mal ile gence bendi düştü (1).

— 66 —

— Yunus Emre'ye nazire —

Ali'yi severem candan içeru
 Yolunu sürerem yoldan içeru
 Bana bende demen bende değılem
 Dahi bendeler var benden içeru
 Dinin terk edenün işidür küfrü
 Ol ne küfürdür imandan içeru
 Şeriat tarikat ma'rifet hakdır
 Hakikat od'u var andan içeru
 Süleyman kuş dilin bilür dediler
 Süleyman var Süleyman'dan içeru
 Hak rehberi varır Hak'ka yetürür
 Dahi rehber var rehberden içeru
 Şah *Hatâyi* özün Hakka yetürür
 Kapuda kuldürür sultan içeru (1)

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.

(2) Abdülbaki Gölpınarlı; Yunus Emre I, 179.

SEKİZ HECELİLER

Gel bir şâha kul olagör (1)
Her giz ma'zûl olmaz ola (2)
Bir eşîge yaslanıgör (3)
Kimse elden almaz ola (4)

Bir işi bitürmek gerek
Eksiğin yetürmek gerek
Yâr ile oturmak gerek
Hiç siteme göymez ola (5)

Bir susuz sulamak (6) gerek
Bir açî doyurmak gerek
Bir dili (7) söylemek gerek
Ferîştehler bilmez ola

Kuş oluben uçmak gerek
Ovalara göçmek gerek
Bir doludan içmek gerek (8)
İçenler ayılmaz ola

Çok behreler almak gerek (9)
Ummanlara (10) dalmak gerek

-
- (1) Gel bir pire hizmet eyle: Nüşa.
(2) Emek zâyi' olmaz ola: Nüşa.
(3) Mürşid eteğin muhkem tut: Nüşa.
(4) Kims-elinden almaz ola: Nüşa.
(5) Hiç bir şemme göymez ola: Nüşa.
(6) Bir soyu soylamak gerek
Bir boyu boylamak gerek
Bir sudan sulanmak gerek: Divan.
(7) Dilden: Nüşa.
(8) Bu mânayı seçmek gerek
Bir kuş olub uçmak gerek
Bir kadehten içmek gerek: Nüşa.
(9) Gayet çabuk olmak gerek: Nüşa.
(10) Deryalara: Nüşa.

Bir gevher çıkarmak gerek
Değme sarraf bilmez ola

Gerçek âşık olmak gerek
Ma'şûkunu hûlmak gerek
Ölmezden ön ölmek gerek
Varub anda ölmez ola

Bağçelere girmek gerek
Güllerinden dermek gerek
Bir gülü koklamak gerek
Hergiz ol gül solmaz ola (1)

Şah Hatâyî'm der geç otur
Hizmetini hora yetür
Gerçeklerden bir er getir (2)
Cana başa kalmaz ola (3)

— 68 —

Çıktım kırklar yaylasına
Çağırdım üçler aşkına
Özümü ummâna saldım (4)
Muhammed Ali aşkına (5)

Gelsin Muhammed'im gelsin
Düşmüşlerin elin alsın
Cânım Hak'ka kurban olsun
Muhammed Ali aşkına

Gelin şu faktan geçelim
Akı kararı seçelim
Âb-ı kevserden içelim
Muhammed Ali aşkına

- (1) Er hak diyüp durmak gerek
Gerçek âşık ölmez ola: Nüsha.
(2) Da'viyi ma'niye yetür
Gel Hatâyî sen geç otur
Sohbetine bir er getir: Nüsha.
(3) Divan, Mîl. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.
(4) Yüzümü yerlere sürdüm: Nüsha.
(5) Yediler Kırklar aşkına: Nüsha.

Bu dünyâ kurulu faktır
Gerçeklere sözüm yoktur
Allah (1) bir Muhammed haktır
On iki İmam aşkına

Şah Hatâyî'm der varalım
Anda dîdarlar görelim
Gerçeğe canlar verelim
Muhammed Ali aşkına (2)

— 69 —

Güzelce şâhın ordusu
Çekildi konu Füzana
Gaziler bize tutalı
Ah şu dergâhtan bezene

Elifi koy bâdan başla
Nefsin kalesini taşla
Var Hak'ka yarar iş işle
Bak üstündeki yazana

Tura giden dura gitme
Bir söz deyeyin unutma
İdeki çöpe ta'n etme
Bak gözündeki hizana (3)

Gökten ferîştehler insün
Gaziler ummâna dalsun
Er Hakkın yüzleri dönsün
Yoldan dûr olan arana

Şah Hatâyî'm der varalım
Şah divânına duralım
Kendi hâlimiz görelim
Ya şu illerden bize ne (4)

(1) Ali: Nûsha.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

(3) Hizan: Kalın ağaç.

(4) Divan.

— 70 —

Gönül seyranda gezerken
 Şah geldi kondu saraya
 Hak'ka niyâz eyler iken
 Bir engel düştü araya

Hak'kın kapusundan girdim
 Kendi vücûdumu gördüm
 Ma'rifet kazanın kurdum
 Aşkî kaynadan küreye

Mahabbet haslar hasıymış
 Etmeyen Hak'kın nesiymiş
 Sevgi Hak sevgisi imiş
 Erenler ne der buraya

Hele küşâdın düşürdün
 Firkat kazanın taşırdın
 Ma'rifet aşın pişirdin
 Tuzun tattırdın bereye

Hatâyî der ihtiyarsız
 Neyleyim dünyâyî yârsız
 Ol âlemden bi habersiz
 Tuz ekmek ister yaraya (1)

— 71 —

Şu âleme bir nur doğdu
 Muhammed doğduğu gece
 Yeşil kandilden nûr indi
 Muhammed doğduğu gece

Muhammed anadan düştü
 Kâfirlerin aklı şaştı
 Bin kilise yere geçti
 Muhammed doğduğu gece

Anda göbeği kesildi
 Gözüne sürme çekildi

(1) Divan, Bkt.

İsmi Muhammed okundu
Muhammed doğduğu gece

Ağlayan uşak avındı
Doğuran ana sevindi
Kâfirler îmana geldi
Muhammed doğduğu gece

Huri kızları geldiler
Muhammed dînin sordular
Nurdan kundağa sardılar
Muhammed doğduğu gece

Muhammed kalkdı oturdu
Ali hizmetin yetürdü
Yer gök salevat getürdü
Muhammed doğduğu gece

Melekler hâzır hepsi
Doldu Muhammed tapusu
Açıldı cennet kapuşu
Muhammed doğduğu gece

Şah Hatâyî'm der dervişler
Sağ olsun cümle kardeşler
Secdeye indi ağaçlar
Muhammed doğduğu gece (1)

— 72 —

Önüme bir çığır geldi
Bir ucu var şar içinde
Attarları dükkân açmuş
Her ne dersin var içinde

Gir dükkâna pazar eyle
Hışmı yenip hazer eyle
Aya güne nazar eyle
Ay Muhammed nur içinde

(1) Sđ. Mc.

Ay Ali'dir gün Muhammed
 Üç yüz altmış altı âyet (1)
 Balıklardır suya hasret
 Çarhı döner göl içinde

Kudretinden verdi balı
 Bahânesi oldu arı
 Men kılarım âh ü zârı
 Arı inler bal içinde

Can *Hatâyî*'m adın hezar
 Aynımızda ak yazılar
 Tâlibler pîrin arzular
 Bülbül oynar gül içinde (2)

— 73 —

Gel Ali'm yola gidelim
 Ali'm kendi yolu ile
 Açlar doyar susuz kanar
 Leblerinin balı ile

Ali'm bana neler etti
 Aldı elim dâra çekti
 Üstüme yürüyüş etti
 Elindeki dolu ile

İçilmez dolu içilmez
 Sevgili dosttan geçilmez
 İkisi birdir seçilmez
 Has bağçenin gülü ile

Aşu urur devran döner
 Kuş budağa bir dem konar
 Doldurmuş dolusun sunar
 Ali'm kendi eli ile

Erenler lokması nurdur
 Lokmaya elini sundur

(1) Okunur seksen bin âyet: Nüşa.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc. Bir mecmuâda **Pir Sultan** na-
 mına kayıtlıdır.

Şah Hatâyî'm doğru yoldur
Alî'm kendi yolu ile (1)

— 74 —

Gevherin geçmeyen yerde
Satma kardaş kerem eyle
Lâ'l taşını çay taşına
Katma kardaş kerem eyle

Gördün bir yerde âşinâ
Her ne dersen öz başına
Yol taşını yol kuşuna
Atma kardaş kerem eyle

Gördünse bir yerde rakîb
Neylersin yüzüne bakıb
Münkiri katara çekib
Yedme kardaş kerem eyle

Firdevs güllerinden misin
İmam kullarından mısın
Ali oğulundan mısın
Gitme kardaş kerem eyle

Hatâyî'm çağırır ere
Dünyâ böyle gelmiş zîrâ
Ârif okun abes yere
Atma kardaş kerem eyle (2)

— 75 —

Akıl gel beru gel beru
Gir gönüle nazar eyle
Görür göz işidir kulak
Söyler dile nazar eyle

Baştır gövdeyi götüren
Ayak menzile yetüren
Dürlü maslahat bitüren
İki ele nazar eyle

(1) Sd. Mc., Ekt.

(2) Mîr. Alm. K. Mc. No. 702

Sôfi isen alub satma
Helâline haram katma
Yolun eğrisine gitme
Doğru yola nazar eyle

İki elin kızıl kanda
Çok günahlar vardır bende
Yâ İlâhî kerem sende
Düşkün kula nazar eyle

Hatâyi eydür yâ Ganî
Veren Mevlâ alur canı
Evvel kendi kendin tanı
Sonra ile nazar eyle (1)

— 76 —

Gel ey Muhammed ümmeti
Bu devlete saâdete
Bu din Muhammed dînidir
Parmak getir şehâdete

Âdem'de Hak'kı buldular
Âdeme secde kıldılar
Azâzîl secde kılmadı
Dolaştı tavk-ı lâ'nete

Genc-i nihânı bulmuşam
İnsânı halka söylerem
Biz demezin günâh ola
Özü kala kıyâmete

Men hod özümden söylemem
Ol hod söyledir özünü
Dopdolu Hak'kın sırrıdır
Muhtâcı yok kerâmete

Yarınki gün soracaktır
Konşu hakkını konşudan
Gelmezse canları çıksur
Özü kala kıyâmete

(1) Sd. Mc., Bkt.

Muhammed Ali dedi kim
Bin yıl toprakta yatmayan
Resul hadiste buyurur
İnanın bu rivâyete

Miskin *Hatâyî* burhânı
Böyle buyurdu irfânı
Peygamber'in kavli budur
Gelin peyk-i beşârete (1)

— 77 —

Hak Taâlâ Cebrâil'e
Cebrâil'im gelsün dedi
Varın söylen Halîl'ime
Ahdi yerin bulsun dedi

Yine geldi bayram ayı
Titirer Halîl'in canı
Yavrum İsmâil'im seni
Hak'ka kurban demiş dedi

Hak kabûl ederse meni
Ata sen hiç çekme gamı
Koç kuzu kurban olmazsa
Serim Hak'ka kurban dedi

Çıkın bakın da zevalden
Yönün çevirmiş kibleye
Belki telâş verem ata
Ellerim bağlasın dedi

Ellerin bağla bağladı
Anası uğrun ağladı
Yetmiş yedi kere çaldı
Kessene hey zâlim dedi

Bıçak dedi hâşâ hâşâ
Niçün çaldım meni taşa
Taşı kestim baştan başa
Kessem İsmail'i dedi

(1) Mt. Alm. K. Mc. No. 331.

İsmail kalktı uyandı
 Boyunca nûra boyandı
 Yâ Halil nice dayandı
 Yavrum İsmail'im dedi

Kurbânı gönderdi delil
 Cebrâil önünce gelür
 Men senden cömerdim Halil
 Kaldır İsmail'i dedi

Ağlar iken gülüştüler
 Göz yaşların siliştiler
 Hep döşendi peygamberler
 Koç etini bölüştüler

Hatâyî'm bayramda kurban
 Ola derdlilere derman
 Sırâtı geçmeye insan
 Korkmasın kullarım dedi (1)

— 78 —

Ne hoş yerde makamın var
 Senin hey Murtazâ Ali
 Kanden gelür acap senin
 Kokun hey Murtazâ Ali

Seni seven serden geçti
 Hem nâmus u ardan geçti
 Dîv işitti akli şaştı
 Ünün hey Murtazâ Ali

Yattığın yer Kerbelâ'dır
 Çevresi burc-i kaledir
 Yolun cümleden a'lâdır
 Senin hey Murtazâ Ali

Sur çalınsın halk çekilsin (2)
 Yezid meydana yığılsın

(1) Mlt, Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.

(2) Sin sökülsün: Divan.

Senin aşkına dökülsün
Kanım hey Murtazâ Ali

Hatâyî'm mürvete kalman
Hak Muhammed Ali Selman (1)
Seni sevenlere kurban
Canım hey Murtazâ Ali (2)

— 79 —

Men dahi nesne bilmezem
Allah bir Muhammed Ali
Özüm gurbete (3) salmazam
Allah bir Muhammed Ali

Anlar birdir (4) bir olubdur
Yerden göğe (5) nûr olubdur
Dört köşede sırr olubdur (6)
Allah bir Muhammed Ali

Mü'min müslim etek tutar
Bir gönülde mekân tutar
Hû deyicek gelür yeter
Allah bir Muhammed Ali

İki yavru var yuvada
Muallâk döner havada
Dağda deryâda ovada
Allah bir Muhammed Ali

Bindikleri burakdürür (7)
Yaktıkları çırakdürür (7)
Yerden göğe direkdürür (7)
Allah bir Muhammed Ali

-
- (1) Sultan: Nüsha.
(2) Divan, Sd. Mc.
(3) Zulmete: Nüsha.
(4) Pîrdir: Nüsha.
(5) Balığına: Nüsha.
(6) Dört köşeye seyr olubdur: Nüsha.
(7) Olsun: Nüsha.

Anlar bir kılağuz işler
Her dem doğru yola başlar
Üçler beşler ile işler
Allah bir Muhammed Ali

Hatâyi bu yolda serdir (1)
Serin verenler de erdir
Ayda sırdır günde nurdur
Allah bir Muhammed Ali (2)

— 80 —

Hakikat bir gizli sırdır
Açabilirsen gel beri
Küfr içinde iman vardır
Seçebilirsen gel beri

Açıldı cennet kapusu
Lâ'l ü gevherdir yapusu
Kıldan incedir köprüsü
Geçebilirsen gel beri

Cânımız melek canıdır
Tenimiz Selmen tenidir
İçtiğim arslan kanıdır
İçebilirsen gel beri

Pirimden öğüt almışam
Üstâdımdan ders almışam
Men kanadım bağlamışam
Uçabilirsen gel beri

Men bağçelerin gülüyem
Ayn-ı cem'in bülbülüym
Kırk kapunun kilidiyem
Açabilirsen gel beri

Şah Hatâyi'm eydür heman
Dağları bürüdü duman

(1) Can *Hatâyi*'m sere serdir: Nüsha.

(2) Divan, Alm. K. Mc. No. 631, 702, Sd. Mc., Bkt.

İşte İncil işte Kur'an
Seçebilirsen gel beri (1)

— 81 —

Men dervişem deyen kişi
Evvel neden geçmek gerek
Bilisini terk eyleyüb
Rızâ ile uçmak gerek

Aşk tavaşında kavrulup
Yanub kül olup savrulup
Benlik dıvarın devirüp
Hak'tan yana geçmek gerek

Ko kalsun arada kalan
Menzile varamaz yalan
Tâliblere rehber olan
Müşkilleri seçmek gerek

Deli gönül murâd ilen
Yanar yüreğim od ilen
Şah Hatâyî'm bu vird ilen
Gamlı gönlü açmak gerek (2)

— 82 —

Bir nefescik söyliyeyim
Dinlemezsene neyleyeyim
Aşk deryâsın boylayayım
Ummâna dalmağa geldim

Aşk harmanında savruldu
Hem elendim hem yüğüldüm
Kazana girdim kavruıldum
Meydana yenmeğe geldim

Ben Hak'la oldum âşinâ
Kalmadı gönlümde nesne

(1) Sd. Mc. Bir mecmuada Pir Sultan namına kayıdır.

(2) Bay Osman Ergin'e âid eski bir mecmuadan.

Pervâneym âteşine
Şem'ine yanmağa geldim

Ben Hak'kın kemter kuluyam
Kem damarlardan beriyem
Ayn-ı cemin bülbülüym
Meydana ötmeğe geldim

Şah *Hatâyî*'dir özümde
Hiç hilâf yoktur sözümdede
Eksiklik kendi özümde
Dârına durmağa geldim (1)

— 83 —

Seksen bin kelâmın başı
Kanlıdır nefes öldüren
Budur evliyâ buyruğu
Kanlıdır nefes öldüren

Kötünün sözü ağudur
Urur sinemi dağdır
Kalbimiz Hak'kın evidir
Kanlıdır nefes öldüren

İyinin sözü dişlidir
Dâimâ gözü yaşlıdır
Âdem öldüren suçludur
Kanlıdır nefes öldüren

Kâ'be yaptım Halil ile
Âyet ile delil ile
Fakir ile zelif ile
Kanlıdır nefes öldüren

Hatâyî kendi hâlinde
Muhammed Ali yolunda
Bir kelâm geldi dilinde
Kanlıdır nefes öldüren (2)

(1) Sd. Mc., Bkt.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 542, Sd. Mc.

— 84 —

Gaibden delil göründü
 Dedem hoş geldin hoş geldin
 Bizi sevüb sevindirdi
 Dedem hoş geldin hoş geldin

İki cân idik birleştik
 Mahabbet kapusun açtık
 Şükür didâra eriştik
 Dedem hoş geldin hoş geldin

Üstümüze yol uğrattın
 Gevher aldın gevher sattın
 Erliğini isbât ettin
 Dedem hoş geldin hoş geldin

Bir ağaçta güller biter
 Dalında bülbüller öter
 Şâhuma bergüzar gider
 Dedem hoş geldin hoş geldin

Böyle Şah Hatâyî'm böyle
 Pîrim destur versin söyle
 Şâha benden niyâz eyle
 Dedem hoş geldin hoş geldin (1)

— 85 —

Dil ile dervişlik olmaz
 Hâli gerek yol ehlinin
 Arıleyin her çiçekten
 Balı gerek yol ehlinin

Geçmek gerek dört kapıdan (2)
 Kurtulasın mürebbîden
 Mürebbîden musâhibden
 Eli gerek yol ehlinin

(1) Nebizade İsmail Hakkı Efendi mecmuası.

(2) Köprüden: Divan.

Men gezerim derdli derdli
 Öter firkatli firkatli
 Bülbül gibi (1) ünü (2) tatlı
 Dili gerek yol ehlinin

Men gezerim ayık ayık
 Deryâlarda olur kayık
 Bülbülleri Şâha lâyıık
 Gülü gerek yol ehlinin

Hatâyî'm der kuşak kuşan
 Toz olur (3) türâba düşen
 Budur dervişliğe nişan
 Yolu gerek yol ehlinin (4)

— 86 —

Bu gün mâtem günü geldi
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin
 Senin derdin bağrım deldi
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin

Kerbelâ'nın önü yazı
 Yüreğimden çıkmaz sızı
 Yezidler mi kırdı sizi
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin

Bizimle gelenler gelsün
 Serini meydana koysun
 Hüseyin ile şehîd olsun
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin

Kerbelâ'nın yazıları
 Şehid düştü gazileri
 Fatma Ana kuzuları
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin

-
- (1) Bülbülleyin: Divan.
 (2) Dili: Nüşa.
 (3) Olub: Nüşa.
 (4) Divan, Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

Esti deli poyraz esti
 Kâfir Mervan bizi bastı
 Hüseyin'in başını kesti
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin

Kerbelâ'nın önü düzdür
 Geceler bana gündüzdür
 Şah Kerbelâ'da yalnızdır
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin

Gökte yıldız paralandı
 Şehriban ana karalandı
 İmam Hüseyin yaralandı
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin

İmam Hüseyin attan düştü
 Kâfir gelüb kanın içti
 Atı Medine'ye kaçtı
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin

Bir su verin ma'sum cana
 Yezid içti kana kana
 Fatma Ana yana yana
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin

Kerbelâ'da biter yonca
 Boyu uzun beli ince
 Şah Hatâyî'm kasârınca
 Ah Hüseyin ü vah Hüseyin (1)

— 87 —

Gel gönül incinme bizden
 Kalsun gönül yol kalmasun
 Evvel âhır yol kadimdir
 Kalsun gönül yol kalmasun

Erenler bize pusudur
 Yalan söyleyen âsidir
 Bu gerçekler nefesidir
 Kalsun gönül yol kalmasun

(1) Nebizade İsmail Hakkı Efendi mecmuası, Sd. Mc.

Bağçede açılan güldür
Ma'nâyı söyleyen dildir
Pes ezelden yol kadimdir
Kalsun gönül yol kalmasun

Başındadır altun tacı
Budur erenler mîracı
Keskindir yolun kılıcı
Kalsun gönül yol kalmasun

Hey Allah'ım hey Allah'ım
Eyü olmaz benim âhım
Saltanatlı pâdişâhım
Kalsun gönül yol kalmasun

Ey divâne ey divâne
Âşık olan kıyar cânê
Hatâyî der taclı hâne
Kalsun gönül yol kalmasun (1)

— 88 —

Kırklar meydanına vardım
Gel beru ey can dediler
İzzet ile selâm verdim
Gel işte meydan dediler

Kırklar bir yerde durdular
Otur deyu yer verdiler
Önüme sofrâ yazdılar
El lokmaya sun dediler

Kırkların kalbi durudur
Gelenin kalbin (2) arıdır
Gelişin kanden beridir
Söyle sen kimsin dediler

Gir semâa bile oyna
Silinsün açılsun ayna

(1) Divan, Mlt., Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Gönülün: Divan.

Kırk yıl kazanda (1) dur kayna
Dahi çiğ bu ten dediler

Gördüğünü gözün ile
Söyleme sen sözün ile
Andan sonra bizim ile
Olasın mihman dediler

Düşme dünyâ mihnetine
Tâlib ol Hak hazretine
Âb-ı zezem şerbetine
Parmağını ban dediler

Şeyh *Hatâyî*'m nedir hâlin
Hak'ka şükür et kaldır elin
Gaybetten kese gör dilin
Her kula yeksan dediler (2)

— 89 —

Serseri girme meydana
Âşık senden yol isterler
Kallâş ile oturmadın (3)
İman ehli kul isterler

Bu yola giren oturmaz
Hak söze hile katılmaz
Bunda hiç hile satılmaz
Cevherinden pul isterler

Bir kılı bin pâre eder
Bu yolu ihtiyâr eder
Şâhım bir yol kurmuş gider
Yol içinde yol isterler

Şah *Hatâyî* der neylersin
Her müşkili hall eylersin
Arısın çiçek derersin
Yarın senden gül isterler (4)

(1) Meydanda: Divan.

(2) Divan, Mîl. Alm. K. Mc. No. 631, Bkt.

(3) Devamlı oturmadan mânasına.

(4) Sd. Mc.

— 90 —

Şu dünyânın ötesine
Vardım deyen yalan söyler
Baştan başa safâsını
Sürdüm deyen yalan söyler

Ark kazarlar argın argın
Felek çevirmekte çerhin
Bu dünyâda mal ü mülküm
Vardır deyen yalan söyler

Kuru ağaçta olur gazel
Kendi okur kendi yazar
Ahdi bütün hüsnü güzel
Vardır deyen yalan söyler

Avcılar avlarlar bazı
Hak'ka eylerler niyâzı
Dâim beş vakit namazı
Kıldım deyen yalan söyler

Şah *Hatâyî*'m der varılmaz
Varılırsa da gelinmez
Rehbersiz hiç yol bulunmaz
Buldum deyen yalan söyler (1)

— 91 —

Be erenler be gaziler
Gelen Murtezâ Ali'dir
Yezîd'e bâtin kılıcın
Çalan Murtezâ Ali'dir

Alçağa indirmiş özünü
Eder Hak'ka niyâzını
Kırklar ile bir üzümü
Yeyen Murtezâ Ali'dir

Turnaya vermiş sesini
İmamlar çeker yasını

(1) Sd. Mc.

Yine kendi devesini
Yeden Murtezâ Ali'dir

Getür ahret azığını
Âşık çeker yazığını
Muhammed'in yüzüğünü
Yudan Murtezâ Ali'dir

Cennetin yemişi elma
Sarar benzim sarar solma
Şah Hatâyî'm inkâr olma
Gelen Murtezâ Ali'dir (1)

— 92 —

Gönülleri şâd eyleyen
Hak bir Muhammed Ali'dir
Bu yolda irşâd eyleyen
Hak bir Muhammed Ali'dir

Gönüle gevher ekenler
Ehl-i Hak özün dökkenler
Mizan terâzu çekenler
Hak bir Muhammed Ali'dir

Biçildi hulle-i kisbi
Cümle âlemin eyisi
Gazilerin sermâyesi
Hak bir Muhammed Ali'dir

Terâzusun heng eyleyen
Dört kapuyu (2) deng eyleyen
Küffâr ile (3) ceng eyleyen
Hak bir Muhammed Ali'dir

Balık kursağında yatan
Oynayub hırkatı üten
Gemi gark oldukça tutan
Hak bir Muhammed Ali'dir

(1) Divan, Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc., Bkt.

(2) Yolunu: Nüsha.

(3) Yezîd ile: Nüsha.

Ak deveye binüb giden
 Gülzârından yedüb giden
 Kırklar ile sohbet eden
 Hak bir Muhammed Ali'dir

Hatâyî'm der efendimiz
 Hem pîrimiz üstâdımız
 Heman bizim murâdımız
 Hak bir Muhammed Ali'dir (1)

— 93 —

Bizim içtiğimiz dolu
 Erenlerin dolusudur
 Ummanlara dalub giden
 Erenlerin gemisidir

Hiç ummâna dalmadın mı
 Dalub gevher almadın mı
 Tâlib yola gelmedin mi
 Yine kendi bilisidir (2)

Ulu şarlar bedestanlar
 Al çiçekli gülistanlar
 Ala gözlü mestâneler
 Pîrim Ali korusudur

Kimdir bunu böyle deyen
 Erenlerden öğüd alan
 Yeşil alem çeküb gelen
 Pîrim Ali kendisidir

Şah Hatâyî didâra bak
 Mansur ipin boynuna tak
 Nesîmî oldu Hakla Hak
 Ol üzülen (3) derisidir (4)

(1) Divan, Mit. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Berüsidir: Nüsha.

(3) Yüzülen: Nüsha.

(4) Divan, Bkt., Sd. Mc.

— 94 —

İbtidâdan yol sorarsan
Yol Muhammed Ali'nindir
Yetmiş iki dil sorarsan
Dil (1) Muhammed Ali'nindir

Gece olur gündüz olur
Cümle âlem dümdüz olur
Gökte kaç bin yıldız olur
Ay Muhammed Ali'nindir

Varma Yezid'in yanına
Çirki dokunur tenine (2)
Lâ'net Yezid'in canına
Can Muhammed Ali'nindir

Ali Yezid'den seçilür
Âleme rahmet saçılır (3)
Evvel baharda açılır
Gül Muhammed Ali'nindir

Gökten rahmetler saçıldı
Mü'min olanlar seçildi
Âb-ı kevserler içildi
Dem Muhammed Ali'nindir

Varma Yezid Meclisine
Kulak verme hiç sesine (4)
Satır Yezid ensesine
Seyf Muhammed Ali'nindir

Hatâyi oturmuş ağlar
Diline geleni söyler

-
- (1) Dîn: Nûsha.
(2) Kokusu siner tenine: Nûsha.
(3) Yezid alaydan seçildi
Mü'mine hulle biçildi: Nûsha.
(4) Girme Yezid meclisine
Ketm urur her bir işine: Nûsha.

Top olmuş ortada döner (1)
Nur Muhammed Ali'nindir (2)

— 95 —

İmam Ca'fer kullarıyız
Sohbetimiz nihân olur
Ölmezden evvel ölüyüz (3)
Câna vâsl olan cân olur

İmam kulları derilür
Yol erkân sohbet sürülür
Mahşer sorusu sorulur
Bunda ulu (4) dîvân olur

Bunda kibr ile kîn olmaz
Hem sen olub hem ben olmaz
Âdem öldürsen kan olmaz
Nefes öldürsen kan olur

Budur evvel budur âhır
Budur mahabbette mihir
Küfür her mezhebde küfür
Bunda küfür îmân olur

Aşk şerâbından içilür
Müşkil hall olur seçilür
Kan eşkerinden geçilür (5)
Erenler mürvet kân olur

Sohbet ederler Enelhak
Tek derdine dermâne bak
Üç yüz altmış altı uğrak
Sekizi asl-ı dîn olur (6)

-
- (1) Hatâyî hastedir inler
Âşıkların gönlün eğler
Nur olur âleme doğar: Nüşa.
(2) Bkt. Sd. Mc.
(3) Ölmüşüz: Nüşa.
(4) Âli: Nüşa.
(5) Kan işleyenden geçilür: Nüşa.
(6) Sekiz usûl-i dîn olur: Nüşa.

Hatâyi der ben bundaym
 Hak divânında gündeyin
 Sen bendesin ben sendeyin
 Ne sen olur ne ben olur (1)

— 96 —

Ne dinlersin dervişleri
 Dervişlerde dem bulunur
 Bekle Hak'kın eşğini
 Durdine derman bulunur

Eğer oldun ise haste
 Var durdine derman iste
 İhlâslı gidersin dosta
 Ölürsen de can bulunur

Alçağa indir özünü
 İn türâba sür yüzünü
 Pişir de söyle sözünü
 Arasında çığ bulunur

Bahri isen ummâna dal
 Sarraf isen gir gevher al
 Merdân isen meydâna gel
 Meydanda merdan bulunur

Şah Hatâyi'm özün takın
 Sırrını lâdinden sakın
 Kudretinden değen okun
 Yâresine em bulunur (2)

— 97 —

Bu yolun ötesi hakdır
 Mürvet erenler mürüvvet (3)
 Bu yoldan özge yol yokdur
 Mürvet erenler mürüvvet

(1) Divan, Bkt., Sd. Mc.

(2) Mit. Alm. K. Mc. No. 702.

(3) Mürvet hey erenler mürvet.

Dilde nefes öldürmezler
 Yezid kavmin güldürmezler (1)
 Mürvet deyenî üzmezler
 Mürvet erenler mürüvvet

Âşık oldum yana geldim
 Pervâneym (2) döne geldim
 Men kan ettim yine geldim
 Mürvet erenler mürüvvet

Ehl-i irfandır dilimiz (3)
 Sırr-ı hakikat gülümüz (4)
 İmam Ca'fer mezhebimiz (5)
 Mürvet erenler mürüvvet

Şah Hatâyî'm hâle geldim
 Hâl içinde yola geldim
 Eksikliyim dara geldim
 Mürvet erenler mürüvvet (6)

— 98 —

Mürvet deyen-öldürmezler
 Mürvet hey erenler mürvet
 Eksikliğim aldım ele
 Mürvet hey erenler mürvet

Bunda nefes öldürmezler
 Yezidleri güldürmezler
 Mürvet deyenî üzmezler
 Mürvet hey erenler mürvet

Şahadır gevherin kânı
 Kan ile yumazlar kanı

-
- (1) Yezid düşer kaldırmazlar: Nüsha.
 (2) Pervâne veş: Nüsha.
 (3) İlm-i Kur'an'dır dilimiz: Nüsha.
 (4) Yolumuz: Nüsha.
 (5) İmam Ca'fer'in kuluyuz: Nüsha.
 (6) Mlt. Alm. K. Mc. No. 542, 631, Sd. Mc.

Katardan ayırman meni
Mürvet hey erenler mürvet

Şah oğluyam durdum dâra
Sığındım Ganî Settâr'a
Şah dehmanı geldim ceme
Mürvet hey erenler mürvet

Yüreğimdeki yaralar
Tabibler merhem saralar
Kaynayub coşan bereler
Mürvet hey erenler mürvet

İkrar verildi bir cana
Aşkın şerbetinden kana
Men kül oldum yana yana
Mürvet hey erenler mürvet

Hatâyî'm der Şam'a geldim
Şamenize yana geldim
Bin kan ettim ceme geldim
Mürvet hey erenler mürvet (1)

— 99 —

Elim alub bu dergâha
Getürenin demine hu
İki gönül birliğine
Yetürenin demine hu

Arı eyle gönül şehrin
Hâk olub pâyine sürün
Görüb bir kardeşde sırrın
Sır edenin demine hu

Kırmızı giymiş donunu
Hak'ka döndürmüş yönünü
Gönülden kibr ü kinini
Giderenin demine hu

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Sd. Mc.

Güzeldir Ali'nin sesi
Siler gönüllerden pası
Ehl-i tarikat nefesi
Bitirenin demine hu

Hatâyî'nin dimeğini
Zâyi etme emeğini
Döküp malın, yemeğini
Yedirenin demine hu (1)

— 100 —

Diz çöküben zikr edelim
Cân ü dilden illâllah Hû
Yedi ceddin yarlığamış
Anınca illâllah Hû

Bunda yanarımış odlar
Anda olurmuş heybetler
Cehennem kapusun kitler
Anınca illâllah Hû

Okumuşam dört kitâbı
Âyet âyet ü harf be harf
Cümlesinden gürbüz erdir
Anınca illâllah Hû

Başı yadığa düşünce
Gezer îmânın kaskına
Şeytan ana zafer kılmaz
Anınca illâllah Hû

Can Hatâyî'm hepisine
Andan şâhın tapusına
Sekiz uçmak kapısına
Yazmışlardır illâllah Hû (2)

(1) Bay Osman Ergin'e âid eski bir mecmuadan.

(2) Mit. Alm. K. Mc. No. 702.

— 101 —

Serime bir sevdâ geldi
Muhammed Ali'den beru
Yandı vücûdum kül oldu
Tâ Kalûbelîden beru

Ali'nin Fatma Kanber'i
Hırka tutunur önleri
Severim on iki imamı
Atası pirimden beru

Hasen'le Hüseyin'i sevdim
İkrârım anlara verdim
Kâfirlerin bütün kırdım
Halîl-ür-Rahman'dan beru

Zeynelâbidin yolları
Açılır gonca gülleri
Bâkır imamlar serveri
Severim soyundan beru

Muhammed dünyâya geldi
Şu âlem nûr ile doldu
Hâcem İmamı Câfer'i
Okuram Kur'an'dan beru

Musâhibim Mûsâ Kâzım
Rızâ'ya bağlıdır özüm
Kolumda şâhinim bazım
Beslerim zamandan beru

Takî'den etek tutmuşam
Nakî sırrına yetmişem
Askerî'den mey içmişem
Sarhoşam zamandan beru

İkrârın bendi boşandı
İndi türâba döşendi
Mehdi'den kılıç kuşandı
Bilürem zamandan beru

Şah Hatâyî'm Hak'ka yalvar
Sevdiğim Ali'dir server
Sorarlarsa bizi erler
Gelürem dîvandan beru (1)

— 102 —

Hak'dan bir nidâdır geldi
Yan ey deniz tutuş deyu
Köpüğünden dağlar durdu
Tütününden arş kürs deyu

Arşa direk oldu zârım
Pire hizmete varalım
Kandilden ayrıldı nûrum
Muhammed'e yoldaş deyu

Can kandilden gevher ister
Gör ki rakibe ne ister
Yâ Ali kerâmet göster
Kanber sofrayı aç (2) deyu

Sofr-açıldı ni'met oldu
Sundu destisini aldı (3)
Dolandı kapuya geldi
Sefilim kapuy-aç deyu

Kapudan içeri vardı (4)
Mü'minlere selâm verdi
Birine (5) bir neşter urdu
Kırkından kan (6) aksın deyu

Kırkından da kan döküldü
Dürlü bedenler söküldü

-
- (1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702.
(2) Ser: Nüşa.
(3) Hazırlara selâm verdi; Nüşa:
(4) Kapu açıldı içeri vardı; Nüşa.
(5) Kırklara: Nüşa.
(6) Kan varından: Nüşa.

Selman bir üzüm getürdü
Ez de (1) Muhammed iç deyu

Muhammed içti esridi (2)
Abdallar (3) samaha girdi
Şemlesin kırk pâre böldü
Kalksın başından taç deyu

Tâc-ı devlet seri idi
Gül Muhammed teri idi
Veyis emekdârı idi
Yalan söylemen hiç deyu (4)

Yalanlar anda mat oldu
Ali'nin sırrı zât oldu
Muhammed Mî'râc-atıldı
Dur hey mübârek taş deyu

Taş anda muallak durdu
Hacılar devaha indi
Arafat'dan bir koç geldi
İsmail'e kurban deyu

Arafat koçu meledi
Arşu cenneti (5)eledi
Şah Hatâyî'm bile idi
Her kardeşe (6) yoldaş deyu (7)

— 103 —

— Yunus Emre'ya nazire —

Sözünü bir söyleyenin
Sözünü eder sağ bir söz

(1) Anda: Nüsha.

(2) Muhammed ezdi kırklar esridi: Nüsha.

(3) Erenler: Nüsha.

(4) Yalanlar anda hiç dedi: Nüsha.

(5) Cennet-i a'lâyı: Nüsha.

(6) Her canlara: Nüsha.

(7) Mlt. Alm. K. Mc. No. 702, Nebizade İsmail Hakkı Efendi mecmu-
sı, Sd. Mc.

Bendlerin sonundaki deyu kelimeleri, bazı yazmalarda dedi şeklindedir.

Pir nefesin dinleyenin
Yüzünü eder sağ bir söz

Bir söz vardır halk içinde
Dahi söz var hulk içinde
Olmaya ki delk içinde
Deyesün çarkadağ bir söz

Söz vardır kestirir başı
Söz vardır keser savaşı
Söz vardır ağulu aşı
Bal ilen eder yağ bir söz

Sözünü yahşi pişürgil
Yahşi us ile düşürgil
Yaramazını şişürgil
Canına olur dağ bir söz

İsterem göreyim yârı
Bu remzi anlagil varı
Hezâran ehl-i ikrârı
Eder kara toprağ bir söz

Şah Hatâyî âyâtından
Sözün söyle öz zâtından
Olmaya kim pir katından
Seni ede ırağ bir söz (1)

— 104 —

Şâh-ı merdan kullarıyız
Kolayına iş değilüz
Kanâat ile yürürüz
İllâ tokuz aç değilüz

Evliyâ gönlümüz aldı
Kalbimiz nûr ile doldu
Gözlerimiz dîdar gördü
Cennete muhtac değilüz

(1) Abdülbaki Gölpınarlı: Yunus Emre I, 177.

Evvel biziz âhır biziz
Heman leyl ü nehar biziz
Gül açılmış bahar biziz
Yaz oldu biz kış değilüz

Binlerden kırklara erdik
Tarikat evinde durduk
Yedilerden haber verdik
Üçlerdeniz hiç değilüz

Şah *Hatâyî*'m göçür göçün
Dünyâyı terk etmek için
Sızdık eridik *Hak* için
Altun olduk tuç değiliz (1)

(1) Divan, Mit. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

YEDİ HECELİLER

Dervişlik eydür bana
Sen derviş olamazsın
Bari diyeyim sana
Sen derviş olamazsın

Özünden geçmeyince
Birliğe yetmeyince
El etek tutmayınca
Sen derviş olamazsın

Özün ile fakırsın
Dürlü diller okursun
Var yok yere kakırsın
Sen derviş olamazsın

Kakmak eğer olaydı
Muhammed'den kalaydı
Derviş terkin kılardı
Sen derviş olamazsın

Hatâyi'm Hak kuludur
Akar çeşmi selidir
Dervişlik pek uludur
Sen derviş olamazsın (1)

(1) Divan, Mlt. Ahn. K. Mc. No. 631, Bkt.

— 106 —

— Maniler —

Hatâyi can argına
Ehl-i irfan argına
Ma'rifetten su gelüb
Dokunur can argına

— 107 —

Gönül verme nâdâne
Hak'kı inkâr edene
Mürîdim Hak demişim
Mahabbet hânedâne

— 108 —

Hatâyi'm der bayağı
Atılandır bayağı
Kuşlarda ne kuşu var
Tepesinde ayağı

— 109 —

Hatâyi'ye han geldi (1)
Mürde cisme can geldi (2)
Ya'kub-i zâr olmuşam
Yûsuf-i Ken'an geldi

— 110 —

Hatâyi'yem hattârem
Hak sırrına settârem
Hekimlerin dermânı
Tabiblere attârem

(1) *Hatâyi*'nin kânı geldi: Divan.

(2) Mürde cisme canı geldi: Divan.

— 111 —

Hatâyi'yem bir hâlim
Elif üstünde dâlim
Sôfiyem tarîkatte
Hakîkatte abdâlim

— 112 —

Hatâyi'm ver cevablen
Kırmızı gül kullâblen
Senden can esirgemem
Zira kim hisâb ilen

— 113 —

Er düvel hânedandır
Pirim Şâh-ı Merdan'dır
Tarik yolun bilmeyen
Arada sergerdandır

— 114 —

Hatâyi Han duran bir
Ceseddir can soran bir
Pirindir mürşidimdir
Kanığım kandıran bir

— 115 —

Hatâyi Mehdi oldu
İmamlar cehdi oldu
Getür gitti gam gussa
Şâdîlik vakti oldu

**ARUZ VEZNIYLE YAZILMIŞ
ŞİRLER**

GAZELLER

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün —

Ey muhibb-i Mustafâ vü bende-i Âl-i Abâ
Dinle imdi söyleyem min şerh-i tâc-i evliyâ
Evvelîni geydi Âdem Nûh u İbrâhîm sebz
Çün sefidin geydi Ahmed ol Resûl-i Kibriyâ
Ol zamanda şâh-i âlem server-i dünyâ vü din
Kırmızısın başa geydi ol Aliy-yi Murtezâ
Pişüvâ-yi tâcı bildi kim ki hakkın tanıdı
Zâhiri on iki imam bâtını nûr-i Hudâ
Hidmet-i pîr oldu ol dem bildi tâcın sünnetin
Sünnetin çün farza tuttu eyledi zevk u safâ
Asl-i tâc estâğfurullah şöyle bilgil ey muhib
Fer'-i tâc-ı nâsezâlardan kesilmek bî riyyâ
Kelle-i tâc oldu elf-i külli sensin yâ Ali
Yeltesi oldu halife tâlîbe Hak rehnümâ
Asabesi pîr oldu zikr-i Hak takdîr imiş
Rengi döndü güle çün hûn-i Şehîd-i Kerbelâ
Penbesi mihr ü mahabbet hulle oldu asdarı
Bâşa geymekdir hayâtı mematı ez hod cüdâ
İğnesi ülker olubdur ipeği nes tâlîbe
Erkân-i râh-i meşâyih kıl özüne pişivâ
Bende-i Şâh-ı velâyet'dir *Haţâyî* bilmiş ol
Fikr-i pâ-y-i (1) Şâh olubdur gözlerime tûtyâ (2)

— Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün —

Diyâr-i aşka sultânım dilâ ben de zamânımda
Gam u gussa vezîrimdir oturur iki yanımda
Ben ol şehbâz-ı kühsârım baş eğmem kulle-i kafa(3)
Niçe anka gibi yavru uçurdum âşiyânımda

(1) Hâkipay olacak. — Tâbi.

(2) Mlt. Alm. K. Mc., No. 785.

(3) Ben ol bâz-ı hü mâ saydım bu âlem mürğzârında: *Kazâde Fâizî* tezkiresi.

Ben ol canbâz-ı serbâzım felek farkındadır dârım
 Niçe Hallâc-ı Mansûr'u yürüttüm rîsmânımda
 Belâ vü mihnet ü derd ü gam ile öyle yandım kim (1)
 Eridi kara su oldu ilikler istihânımda
 Heman el arkası yerde cihânın pehlivânıdır
Hatâyî bâştan geçsün kadem koyan nişânımda (2)

— 118 —

— *Mefâilün metâilün faülün* —

Hatâ ettim Hudâ için bağışla
 Muhammed Mustafâ için bağışla
 Safî nesli Cüneyd ü Hayder oğlu
 Aliy-yel-Murtezâ için bağışla
 Hasen aşkı ile meydâna girdim
 Hüseyin-i Kerbelâ için bağışla
 İmam Zeyn-el-Abâ Bâkır ü Ca'fer
 İmam Kâzım Rızâ için bağışla
 Severem Şah Takî vü hem Nakî'yi
 Hasen Asker livâ için bağışla
 İmam Mehdî eşiginde kul olan
 Ol eşikte velâ (3) için bağışla
 İmamlar nûr olubdur ey *Hatâyî*
 Ki ol nûr-i Hudâ için bağışla (4)

— 119 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Sâkiyâ sun bâde-i sâfî safânın aşkına
 Doldurup ver gel Aliy-yel-Murtezâ'nın aşkına
 Sad hezar lâ'net Yezîd'e çünkü ol şehzâdeye
 Bir içim su vermedi kadîr Hudâ'nın aşkına

 Sen dahi oynat başını ol belânın aşkına

(1) Fırak u âteş ü derd ü elemeler bağrımı yaktı: Divan.

(2) Divan, Mİt. Alm. K. Mc., No. 599.

(3) Kul: Nüşha.

(4) Mİt. Alm. K. Mc., No. 631, 702, Sd. Mc.

Âyet-i Nasrun minallah'dan mekân oldu nüzûl
 Kim yedi iklimi feth ettim rızânın aşkına
 Tohm-i Mervân'ın Yezîd'in kökünü min âkıbet
 Yer yüzünden kaldıram Âl-i abâ'nın aşkına
 Ey mevâliler bilin sâhib zamânın devridir
 Çalaram kılıncı ben sâhib zamânın aşkına
 Ey *Hatâyi* çünkü ceddin eylemiştir çok gazâ
 Sen dahi başla gazâya ol gazânın aşkına (1)

— 120 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Neylerem ol cenneti içinde didâr olmasa
 Koy anı virâne kalsun bağçede yâr olmasa
 Gaflet ehli kaldı hakdan şöyle bil kim, bî nasîb
 Kande didârı görür ol bunda bidâr olmasa
 Dünyede âşık olan geydi melâmet donunu
 Her yeten âşık olur mu derd ana kâr olmasa
 Âşıkın meydanda başı top yerine çalınur
 Başını meydâne koymaz kim ki serdâr olmasa
 Doğruluk dost kapusudur doğru gel gir bu yola
 Eğri meydanda utanur bunda ikrâr olmasa
 Ey *Hatâyi* cevheri harc eyleme nâdâna sen
 Cevherin kadrini bilmez ger hirîdâr olmasa (2)

— 121 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ol elif kaddine menzil geldi hatt-ı istivâ
 Be bulundu kametin vaslı visâl-i münteâhâ
 Te tebârek söyledi her kim ki gördü hüsnünü
 Se siyâkatle yazılmış alnınızda Kâfhâ
 Ce cemâlin ma'nisin her kim sorarsa bir nefes
 Hâ hayât akar lebinden yâ Muhammed Mustafâ
 Hı haber ver gel ne yüzden okunur ismin senin
 Dal delîl-i evliyâsın yâ Aliy-yel-Murtezâ

(1) Sd. Mc.

(2) Mit. Alm. K. Mc., No. 631.

Zâl zâhirdir şolar kim dâimâ zikrin eder
Rı rakibler zehrin içmiş ol Hasen Hulk-i Rızâ
Ze zemînin kâ'besin her kim görürse bir nefes
Sîn sensin âlem içre ey Hüseyin-i Kerbelâ
Şın şehîd et cânını Zeyn-el-abâ'nın aşkına
Sad safâ-yi Bâkır'a ermek dilersen tâlibâ
Dâd dâdın ma'nisin Ca'fer bilübdür bil tamâm
Tı tarikat içre sensin yâ imâm-ı rehnümâ
Zây zâlimdir şolar kim zâlîme zulm ettiler
Ayn inâd edindiler şunlara der rûz-i cezâ
Gayn gayrı bilemem ben her ne kim görsem bugün
Fâ Fazlullah'sın sen yâ Ali Mûsâ Rızâ
Kaf kıyâmet mahşerinde Şah Takî vü bâ Nakî
Kef kerâmet ma'dininde ol Hasen Asker lika
Lâm lâ'lin cem'edübdür leşker-i âşıkları
Mîm Mehdî sancağıdır sancağ-ı sâhib livâ
Nun nüzûl-i kaşlarına kılmayan candan sücûd
Vav visâlin firkatinden ağlaram ben dembedâ
He hevâ devranların tâatleri küllî riyâ
Lâmeliflâ'dan göründü derdine çünkim devâ
Ye yüzün nûrun görelden bu *Hatâyî* hastedir ,
Hânedân-ı Mustafâ'yı medh eder subh u mesâ
Pâ pâk et nefsini tâ kim bulasın nûrunu
Çâ çek çürmünü her ne geldi ise ver rızâ (1)

— 122 —

— *Me'âilün me'âilün fa'ûlün* —

Hudâ vü Mustafâ vü Murtezâ'ya
Ezeiden tâlibem Şâh-i velâya (2)
Hasen vecbine hasretdir bu cânım
Ki müştâkıma Hüseyin-i Kerbelâ'ya
Ali Zeyn-el-abâ Bâkır'dan oldu
Mahabbet ehlinin dârına dâye
İlâhî Ca'fer-i Sâdık hakiçün
Muhibbim Şah Ali Mûsâ Rızâ'ya

(1) Mht. Alm. K. Mc., No. 543.

(2) Şâh-ı evliyâya: Nûsha.

Takî vü bâ Nakî sertâcım oldu (1)
 Kulak çektim dahi ehl-i safâya
 Muhibb-i Askerî'yem yâr-ı Mehdi
 Şükür Hak'ka eriştim bu hevâya
 Mevâliyem *Hatâyi* şöyle sâdık
 Teşebbüh kılmuşam Âl-i Abâ'ya (2)

— 123 —

— *Mefâilün mefâilün faülün* —

Dinim içinde îmandır musâhib
 Gönül tahtında sultandır musâhib
 Koruk değil ana çubuk denilmez
 Tarîk evinde tersandır musâhib
 Yolumuz incedir varabilene
 Sefil gönülde mihmandır musâhib
 Yola eğri giden menzile ermez
 Sülûk içinde erkândır musâhib
 Musâhib yol varandır ey *Hatâyi*
 Muhibb-i hânedanumdır musâhib (3)

— 124 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Destgîr-i âsiyansın yâ Ali senden meded
 Pdişâh-ı dü cihansın yâ Ali senden meded
 Fahr-ı âlem Lâhmüke lâhmî buyurdu şânına
 Âşıkın cisminde cansın yâ Ali senden meded
 Nûr-i ayn-i âşıkansın tâc-ı erbâb-ı yakîn
 Çeşm-i düşmenden nihansın yâ Ali senden meded
 Lâfetâ illâ Ali virdim olaldan sevdiğim
 Kande baktımsa ayansın yâ Ali senden meded
 Şah Hasen ile Hüseyin aşkına Mervan katline
 Serverân-ı gaziyansın yâ Ali senden meded
 Asl-ı Zeynü'lâbidîn'sin hem Muhammed Bâkır'ı
 Câfer-i Sâdık nişansın yâ Ali senden meded

- (1) Emirimdir Takî sertâcım Nakî: Nüsha.
 (2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 621.
 (3) Mlt. Alm. K. Mc., No. 631.

Hem Ali Mûs-er-Rızâ'dır nûr-i çeşm-i hânedan
 Şah Takî'den hoş beyansın yâ Ali senden meded
 Bâ Nakî vü Askerî hayfın Yezîd'in almağa
 Mehdi-i sâhib zamansın yâ Ali senden meded
 Zâhir ü bâtın benim her hâlimin âgâhısın
 Merhamet bahrine kânsın yâ Ali senden meded
 Enbiyânın hırkasın geydim senin biçârenem
 Sana düşman od'a yansın yâ Ali senden meded (1)

— 125 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Hüsn içinde bây imişsin yâ Ali senden meded
 Gök yüzünde cây imişsin yâ Ali senden meded
 Aşk ile ma'şûk u âşık senden olmuşdur nüzûl
 Sırr-ı Mâ evhâyımişsin yâ Ali senden meded
 Hak okurlar ismini râh-ı hakîkatte senin
 Aşk ile şeydâyımişsin yâ Ali senden meded
 Mü'mine dâim edersin lûtf u ihsân u kerem
 Kâfire gavgayımişsin yâ Ali senden meded
 Bunca yıl kim gezerem ben bu vücûdun şehrinî
 Hüsn-i bihemtâyımişsin yâ Ali senden meded
 Yerde görmez gökte ister kör münâfıklar seni
 Zâhir ü peydâyımişsin yâ Ali senden meded
 Kısmet-i bezm-i ezelden Murtezâ ismin senin
 Nerkis-i şehlâyımişsin yâ Ali senden meded
 Enbiyâlar evliyâlar çokdürür ammâ ki sen
 Cümleden a'lâyımişsin yâ Ali senden meded
 Bu cihânı seyr idenler bir cemâlûllah için
 Hüsn ile zîbâyımişsin yâ Ali senden meded
 Birliğe bel bağlamıştır bu *Hatâyî* haste dil
 Vâhid ü yektâyımişsin yâ Ali senden meded (2)

— 126 —

— *Mefâilün mefâilün faûlün* —

Eğildim secde kıldım hânedâne
 Nuş ettim şerbetinden kane kane

(1) İnkılâp Müzesi, M. Cevdet K. No. 556.

(2) İnkılâp Müzesi Müdürü Hüseyin Şemseddin Güneren'e âid bir mecmuadan.

Zihî devlet beşâret ben gedâya
 Yürürken (1) uğradım dürlü dükâne
 Sarâf olan bilür gevher bahâsın
 Anı kıldı mübah pîr ü civâne
 Yürüdüm dest be-dest kıldım meâli
 Düşübdür meskenim iki cihâne
 Erenler âsmânın direğidir
 Direk yerden dikilür âsmâne
 Ululuk ister isen hizmet eyle
 Ayak bir bir basarlar nerdübâne
 Cihâmı açtı Sultan Haydar oğlu
 Erişti gaziler kevn ü mekâne
 Hezâran kisveden baş gösterirsin
 Anınçün halkı salarsın gümâne
 Musâhib olana hem dest gerektir
 Kadîmî gelicek kalmaya cânê
 Biner Döldül çalar şah Zülfikar'ı
 Kalubdur Ali'den darb-ı nişâne
Hatâyî'yem bu gün meydân içinde
 Şah'ın medhin okuram dervişâne (2)

— 127 —

— *Failâtün failâtün failâtün failün* —

Nefesim ehl-i dile gevher-i kândır bilene
 Nutkumuz kudret-i Hak rûh-i revandır bilene
 Ma'rifet bahrine dal dahi güherler alagör
 İşte bu ilm ü hüner genc-i nihandır bilene
 İstedi âb-i hayat çeşmesine erdi Hızır
 Ol verir doğru haber bellü beyandır bilene
 Şerbet-i Hak'dan içenler olur âzâd elbet
 Şöyle sermest olanın küfrü imandır bilene
 Kavli yalancı ile olma musâhib çek eli
 Hemdem olmak div ile külli ziyandır bilene
 Ey *Hatâyî* Hak'ı özünde tanı ârif olub
 Dahi söz söyleme gel bu söz ayandır bilene (3)

(1) Yürüdüm: Nüsha.

(2) Mlt. Alm. K. Mc., No. 631.

(3) Mlt. Alm. K. Mc., No. 631, Sd. Mc.

— 128 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Beni sermest ü hayrân eyleyen Şâh
 Gönül şehrinde seyrân eyleyen Şâh
 Müsehhâr eyledin cümle cihânı
 Yezid kavmin müselmân eyleyen Şâh
 Beni bednâm edüb saldın cihâna
 Dü çeşmim zâr ü giryân eyleyen Şâh
 Enelhak çağırub Mansûr dâre
 Yine râzını pinhân eyleyen Şâh
 Şu deşt erzende Selmân Fârisî'yi
 Alub arslandan ihvân eyleyen Şâh
Hatâyî gice gündüz şah çağırur
 Yarın mahşerde divân eyleyen Şâh (1)

— 129 —

— *Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün* —

Sırr-ı aşkından şehâ her kim ki âgâh olmadı
 Kaldı mahrum tâ ebed makbûl-i dergâh olmadı
 Bilmeyen kendi vücûdun Hak'kı bilmez lâcerem
 Kim ki bildi nefsini âlemde gümrâh olmadı
 Gözgüsü arı değildir çâre yoktur pasına
 Kaldı nâpâk tâ ebed Fazl ana hemrâh olmadı
 Her ne kılsan nîk ü bed âhır sana ol tuş olur
 Çekmedi şermendelik her kim ki bedhâh olmadı
 Zevkine aldanmagıl fikri öğüstür dünyenin
 Kangi gün hoş geçti kim anın sonu âh olmadı
 Zevk u şevkin günlerinde kim olar yârim dedi
 Bir melâmet günü geldi kimseler yâr olmadı
 Şah *Hatâyî* bende oldun bende fermân ol yürü
 Bende fermân olmayanlar lâyük-ı şâh olmadı (2)

— 130 —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Taâlâ şânuhu gel gör ki bir nûr-i Hudâ geldi
 Cemî'i hatm-i enbiyâ Muhammed Mustafâ geldi

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 557, 631.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 543, Sd. Mc.

Sevindi cân-ı âşıklar açıldı baht-ı sâdıklar
 Çağırdı rûh-i mü'minler safâ geldi safâ geldi
 Safâ ehli zeminlerde zamanlarda mukaddemde
 Feleklerden meleklerden hezâran merhabâ geldi
 Ferişteler inüp gökten beşâret ehl-i irfâna
 Havâric'e ecel yetti Yezid'lere belâ geldi
 Azâzil aslı şeytandır yeter iğvâsına (1) uyma
 Öğüt tut Hak yolun gör gel imâm-ı rehnümâ geldi
 İştî müşşid-i kâmil kamu ehl-i imân oldu
 Sevindi gaziler cümle ki hatm-ı enbiyâ geldi
 Bahâdir gaziler koştu başında tâc-ı devlet var
 Budur Mehdi zaman devri cihan nûr-i bâka geldi
 İmâm-ı Hayder oğluna dil ü candan rızâ verdik
 Ki Ca'fer Mûsi-i Kâzım Ali Mûsâ Rızâ geldi
 Halilullah donun geymiş çağırımış adın (2) İsmâil
 Ana kurban olun deyu çün Allah'tan nidâ geldi
 Hak'a mazhardürür âdem sücûd et uyma İblis'e
 Ki âdem donuna girmiş Hudâ geldi Hudâ geldi
 Dalâlet içre zulmette bitürmüştür çerağını
 Gözün aç gör bu zulmetten ki din bedr-i dücâ geldi
 Cihânı sihr ile Fir'avn özüne kanı' etmişti
 Buları yutmağa Mûsâ asâsı ejdehâ geldi
 Özü Yâsin dili Tâhâ yanağı Kaf vel-Kur'an
 Kaşı Nun saçı Vel-leylü yüzü Şems-i Duhâ geldi
 Güzel Şâhım Kamer mâhım muradgâhım gönül hâhım
 Cemâli mazhar-Allahım güzîn-i evliyâ geldi
 Hatâyî hastesin Şâhın cemâli vaslın istersen
 Revân-ı can satun alđıl bu ilme can bahâ geldi (3)

— 131 —

— *Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün* —

Hak'ı gönülde sır sakla özünden bî haber sofi
 Bu deryâdan derin sırrı ne bilsün deng-i ser sofi
 Tanımamış o nefsini nice bilsün ki Rabbini
 Kalubdur lâda illâda görün ne zerk eder sofi

(1) Taklidine: Nûsha.

(2) Komuş: Divan.

(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

Sevübdür sîm ile zeri koyubdur vasl-ı dildârı
 Eğer doğrusunu dersem olur hışm ile ner sofi
 Özünü bilen er sofi hem oldur sofi-i sâfi
 Desen revâdürür ana gel ey sâhib nazar sofi
Hatâyî mürşid ü pirlere elini tutub âr etme
 Eğer ârif isen anla kerem kıl olma har sofi (1)

— 132 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Elf anı bilmişem ben lâ fetâ illâ Ali
 Ye yalanı silmişem ben lâ fetâ illâ Ali
 Be baka mülküde hâkim Mustafâ vü Murtezâ
 Lâm eñif lâ dimezem men lâ fetâ illâ Ali
 Te temennâ eyledim sırrında ızhâr eyleyüb
 He hilâl levhinde gördüm lâ fetâ illâ Ali
 Se sebâtım od u su toprâk u yeldendir benim
 Vav vücûdun şehriyem ben lâ fetâ illâ Ali
 Cim cemâlinle celâlin isteyüb kıldım taleb
 Nun nihâyet buldu cânım lâ fetâ illâ Ali
 Hâ hayâl eyler zebânım âlini yâd etmeğe
 Mim Muhammed Mustafâ'dır lâ fetâ illâ Ali
 Hı haber verdi Hasen hulk-ı Rızâ etbâna
 Lâm letâfet mülki içre lâ fetâ illâ Ali
 Dal dilimde Şah Hüseyin-i Kerbelâ'nın medhi var
 Kef kerem kânı Ali'dir lâ fetâ illâ Ali
 Zel zelîl et nefsinî Zeyn-el-abâ'nın aşkına
 Kaf karibdir Hak yolunda lâ fetâ illâ Ali
 Rı riya etti havâricler Muhammed Bâkır'a
 Fe Furât akub dedi kim lâ fetâ illâ Ali
 Ze ziyâde kıldı gönlüm Ca'fer'in mahabbetin
 Gayn gayrı dimezem ben lâ fetâ illâ Ali
 Sîn serhûş eyledi Mûsî-i Kâzım bil meni
 Ayn-ı aynımday ayandır lâ fetâ illâ Ali
 Sîn Şâh-ı Horâsan İbn-i Ali Mûs-er-Rızâ
 Zı zuhûr oldu cihanda lâ fetâ illâ Ali

(1) Divan.

Sad safâ ehli Takî'dir âlem içre gerçi kim
 Tı tarîkı gösterir hem lâ fetâ illâ Ali
 Dad zamîrim mülküne server Nakî'dir bilmîşem
 Askerî'nin zikridir hem lâ fetâ illâ Ali
 Yâ Muhammed Mehd-i sâhib zaman sırr-ı Resûl
 Tesbihim zikrim dilimde lâ fetâ illâ Ali
 Ey *Hatâyî* ger hayât-ı câvidan bulsan nola
 Gönlüne mihmân olubdur lâ fetâ illâ Ali (1)

— 133 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Dâimâ fikrimde zikrim yâ Muhammed yâ Ali
 Gönlümün evinde şükrüm yâ Muhammed yâ Ali
 Kendi özün tanıyamaz seni yakın bilmeyen
 Âlemin âyînesinin yâ Muhammed yâ Ali
 Kalmışam zulmet içinde sen inâyet kıl bana
 Men günehkârem günehkâr yâ Muhammed yâ Ali
 Seyyidi Battâl Gazî, Hacı Bektâş-ı Veli
 Cümlesinin sırrı sensin yâ Muhammed yâ Ali
 Baş açık yalın ayak yügürüşür abdallar
 Kerbelâ'da çağrışurlar yâ Muhammed yâ Ali
 Bu *Hatâyî* vâsil olmuş sıdk ile şâha müdâm
 Dü cihanda matlabım bu yâ Muhammed yâ Ali (2)

— 134 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Gevher-i zât-ı kadîm-i Kibriyâsın yâ Ali
 Enbiyâ vü evliyâyâ pişüvâsın yâ Ali
 Kimse bilmez ma'ni-i zât u sifâtındır senin
 Lâmekân bahrinde dürr-i muntehâsın yâ Ali
 Kabilîyyet sende görmüştür Resûl-i Hâşimî
 Şükr lillâh hemdem-i Hayrûnnisâ'sın yâ Ali
 Hem havâric sırrını bildin ki idrâk eylemez
 Zâhir ü bâtında sen mu'ciz nümâsın yâ Ali

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631

Mustafâ gördü seni arslan sıfatlı bir melek
 Sâhib-i mi'râc hem tâc ü livâsın yâ Ali
 Zülfikar ile kamu kıldın müsehhar âlemi
 Bilmişem tahkik ile kim lâfetâsın yâ Ali
 Bu *Hatâyî*'ye din ü îmân sendendir dürüst
 Nûr-i çeşm-i hânedân-ı Mustafâ'sın yâ Ali (1)

— 135 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Yerde gökte Hayder-i Kerrâr'sın sen yâ Ali
 Rûz-i mahşer sâki-i ebrârsın sen yâ Ali
 Hamset-ül-esmâ okurlar ismini ey Bülhasen
 İbn-i amm-i Ahmed-i Muhtâr'sın sen yâ Ali
 Anter'in başın kesen Hayber kapusun koparan
 Ceng içinde katil-i küffârsın sen yâ Ali
 İfritin bendini aldın üç bin yıldan sonra
 Deşt-i erzende geçen Kerrâr'sın sen yâ Ali
 Lâ fetâ illâ Ali şânında olmuştur nüzûl
 Hadd içinde sikke vü dînârsın sen yâ Ali
 Evvel ü âhır da sensin zâhir ü bâtın da sen
 Akl-i evvelden hüveydâ yârsın sen yâ Ali
 Evvel ü âhırda sensin dîninini şerh eyleyen
 Dillere gönüllere ikrârsın sen yâ Ali
 Çıkdı Mi'râca Muhammed dedi doksan bin kelâm
 Sırr-ı Hak'ka mahrem-i esrârsın sen yâ Ali
 Enbiyalar mihrisin sen evliyâlar serveri
 Gazilere server ü serdârsın sen yâ Ali
 Henüz âdem mâ ü tıynden halk olunmamış iken
 Dü cihan halkı yoğ iken vârsın sen yâ Ali
 Bu *Hatâyî* bendenin sensin murâd ü maksadı
 Kande baksam görünen dîdârsın sen yâ Ali (2)

— 136 —

— *Mefâilün mefâilün faülün* —

Gamından gözlerim umman değil mi
 Visâlin cân içinde can değil mi

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Sd. Mc.

Yazılmış hâl ü hattın bî mürekkeb
 Acâyib sûret-i Rahman değil mi
 Eğer derviş eğer mîr ü salâtin
 Bu beş gün dünyede mihman değil mi
 Cihâna aşk ile üryan gelenler
 Gidende hem yine üryan değil mi
 Eğer Tevrât eğer İncîl ü Zebur
 Be hakk-ı enbiyâ Fûrkan değil mi
 Gününü hoş geçür miskin *Hatâyî*
 Gelen devran acerb devran değil mi (1)

— 137 —

— *Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün*

Ey Hak kelâm içinde dedi Murtezâ seni
 Bilirdi cân sıdk ile ehl-i safâ seni
 Gümrâh olaydı halk-ı cihan serbeser kamu
 Ger kılmısaydı âleme Hak rehnümâ seni
 Lâ fark evinde Beyneke beynî makamına
 Hemdem ohıdı sırrına hem Mustafâ seni
 Hâs etti her peyemberi bir dîn ü millete
 Gönderdi cümle âleme Hak muktedâ seni
 Heycâ gününde durmadı hiç kimse tîgına
 Şirim deyüb bu mâ'niden öğdü Hudâ seni
 Mislin gibi cihânda şehâ kimse görmedi
 Lâ seyf denildi tîgına hem Lâfetâ seni
 Sözün beyân-ı Hak'dır özün Hak nişânısın
 Kâfirdir ol ki söyledi Hak'dan cüdâ seni
 Allah yoluna vermeğe can kimse râzı yok
 Bu bâb içinde gördüler ehl-i rızâ seni
 Diler günâh-ı ümmetin olmaz devâsı hiç
 Bu illet-i devâsıza bildik devâ seni
 Zâhirde gerçi sûretin oldu beşer velî
 İnsan demek muâyine olmaz revâ seni
 Men şî'r ile kaçan yetem evsâf-ı zâtına
 Kur'ân içinde ta'rif eder Vedduhâ seni

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 543, 631.

Künh-i hakikatini senin kimse bilmedi
 Sormak gerekdürür yine senden sana seni
 Şekk ü gümân içinde fenâ buldu tâ ebed
 Dâr-ül-fenâda bilmeyen ehl-i baka seni
 Yetmezdi hiç makama kerâmât-ı evliyâ
 Ger önlerince kılmasalar pişüvâ seni
 Bahr-i şecâat evc-i sehâvet mekân-ı lûtf
 Kân-ı kerem seni derim ehl-i vefâ seni
 Esrâr içinde yetmediler enbiyâ sana
 İhsân içinde Hak dediler evliyâ seni
 Bildik ne ma'nidir Al-el-insân hîn-i dehr
 Kur'anda çünkü kıldı beyan Hel etâ seni
 Yâ Rab *Hatâyî* bendene kılğıl şefâati
 Ol günde kim penâh eder ehl-i hatâ seni (1)

— 138 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey gönül yâd et Hudâ-yi ekberi vü ekseri
 Oldürür fettâh-ı bâb-ı cümle âlem defteri
 Mustafâ'ya rahmeten-lil-âlemin çün dedi Hak
 Hel etâ'da sâki-i kevser buyurdu Hayderi
 Serfirâz-ı dîn ü dünyâdır Hasen hulk-ı Rızâ
 Şah Hüseyin-i Kerbelâ'dır hem imamlar serveri
 Olmasa her bir gönülde mihr-i Zeynel'âbidîn
 Yekdürür ma'nide anlardan Yehûd ü Hayberî
 Mûsi-i Kâzım kim öldür pişüvâ-yi mü'minan
 Şâh Ali Musâ Rızâ'dır evliyâlar serveri
 Şah Takî vü bâ Nakî'dir kurra-tül-ayn-i Nebî
 Oldürür burc-i saâdet evc-i âlem ahteri
 Şah Hasen-ül-Askerî'dir kiblegâh-ı ehl-i din
 Mehdi-i sâhib zamandır müttakiler rehberi
 Tâ ezelden Mustafâ vü Murtezâ meddâhıyem
 Hem bu on iki imâmın çâkeriyem çâkeri
 Şâh-ı merdân'ın kuluyam demeğe haddim değil
 İsterem kim sâdik olam Kanber'inin Kanber'i

(1) Mkt. Alm. K. Mc. No. 667.

Men tevellâ kılalı şol hânedâna sıdk ile
 Olmuşam her dem havâric gözlerinin hanceri
 Can fedâ kıl ey *Hatâyî* âline peygamberin
 Tâ cehennem âteşinden olmak istersen berî (1)

— 139 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Geİ temâşâ eylegil zâhid cemâlûllaha bak
 Perde-i pindârı kaldır Semme vechullaha bak
 Kâşif-i levh-i hakayık sırt-ı Sübhânellezî
 Nûr-i kerremnâ ile âyine-i Allah'a bak
 Râ vü mîm ü zâ ile idrâk kıl mâhiyyetin
 Mazhar-ı Kur'an-ı Hak esrâr-ı Fazlullah'a bak
 Sâhib-i ta'bîr-i ma'nâ âlim-i ilm-i ledün
 Feyz-i pîr-i ma'nevî kesb eyle rûhullaha bak
 Bist ü heşt ü sî vü dürür nokta-i bism-i İlâh
 Sâye-i rûh-ül-kudûs ayn-ı kelâmullah'a bak
 Fâtih-i miftâh-ı ebvâb-ı tılsimât-i Hudâ
 Nâzır-i mir'at-ı Allah olan ehlullaha bak
 Ey *Hatâyî* âlem-i zâhir vücûd-i mutlakı
 Görmek istersen cemâl-i nûr-i zâtullaha bak (2)

— 140 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey deyen kim âkilim divâne hoş gelmek gerek
 Kim kılur lâf-ı hüner merdâne hoş gelmek gerek
 Çün azîz-i mısır-ı aşk olmak dîlersen ey gönül
 Yûsuf-i Mısırî gibi divâne hoş gelmek gerek
 Âşıkam dersin gönül aşk âteşinden dönme kim
 Şem' od'una yanmağa pervâne hoş gelmek gerek
 Zâhid evrâd ile dâim fikr ü zikri rûy-i dîst
 Ehî-i islâmım deyen imâna hoş gelmek gerek
 Ey gönül lâf etme kim ma'nide lâf iden kişi
 Ma'rifet meydânına merdâne hoş gelmek gerek

(1) Divan, Mîl. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Mîl. Alm. K. Mc. No. 543.

Âşıkam dersin gönül şartı budur âşıklığın
Her ne kim cânâne kılsa cânâ hoş gelmek gerek
Ey *Hatâyî* şî'rini ol yâr ister dinleye
Dilrübâlar gûşuna dürdâne hoş gelmek gerek (1)

— 141 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey perî hüsnün senin nûr-i Hudâ'dır bilmiş ol
Servidir boyun senin hem müntehâdır bilmiş ol
Men senin derd ü gamından incimen ey bî vefâ
Her ne cevri etsen bana ayn-ı vefâdır bilmiş ol
Yoktur eşyânın içinde kimsene Hak'tan cüdâ
Cilve kılan âleme nûr-i Hudâ'dır bilmiş ol
Gerçi çok geldi nebiler devr-i âdemden berî
Hatmi cümle enbiyânın Mustafâ'dır bilmiş ol
Gel vefâ kıl bu *Hatâyî* bendene yad kılma kim
Rûz şeb virdim sana zikr ü duâdır bilmiş ol (1)

— 142 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Dilberâ hüsn ü ruhün gülzâr ü cennet bilmişem
Her ne kim senden gelürse ayn-ı rahmet bilmişem
Her ne kim cevri ü cefâ kılсан bu miskin gönlüme
Ben gamından ağrıman bu cânâ minnet bilmişem
Tende cân oldukça gitmen âstânından senin
Kâkipâyın ey sanem bâşımnda devlet bilmişem
Her ne kim senden gelürse haste cânım nûş eder
Kahrını râhat senin cevri hürmet bilmişem
Men *Hatâyî* bendeyem bir pâdişâh-ı vakte kim
Eşiğinde kulluğun sultanca izzet bilmişem (1)

— 143 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Âlemin çeşm ü çerâğî âhıretin hânıyem
Hazret-i Hak sevgilisi ma'rifetin kâniyem

(1) Divan.

Ben Muhammed donuyam kim gözlüler görür beni
 Pes ki kızıl gülüyem hem güllerin reyhanıyem
 İseviyem Müsevi'yem Davudî'yem Ahmedi
 Hem Süleymân-ı zamânem ins ü cinnin hânıyem
 Sûre-i Innâ fetahnâ şânıma geldi velî
 Can Tebârek âyeti vü Mushaf'ın Kur'ân'ıyem
 Ben sadefem dürlü dürlü inciler benden çıkar
 Gevher-i deryâ benem deryâların ummânıyem
 Şeriatem tarikatem hakikatem bilene
 İlm ü hem âlim benem âlimlerin irfânıyem
 Ben *Hatâyî*'yem bu gün kim gözlüler görür beni
 Kâfirin küfrü benem hem mü'minin îmânıyem (1)

— 144 —

— *Metâîlün metâîlün faûlün* —

Menem ki cân ü dilden Hayderî'yem
 Habîb-i Zülcelâl'in çâkeriyem
 Gulâm-ı (2) hânedân-ı Ahmed'em ben (3)
 Ali'nin Kanber'inin Kanber'iyem
 Hasen Hulk-i Rızâ'dır nur-i çeşmim (4)
 Hüseyin-i Kerbelâ'nın (5) kemteriyem
 Muhibbem âşıkam (6) Zeynel'ibâd'a
 Muhammed Bâkır'ın hâk-i deriyem
 Münezzeh meşrebim men yâr-i sâdık (7)
 Mevâlî mezhebim hak Ca'ferî'yem
 İmam Kâzım Ali Mûsâ Rızâ'nın
 Muhibbiyem adûsundan berîyem
 Takî tâcım Nakî'dir nûr-i aynım
 Fedâ-yi hâk-i pâ-yi Askerî'yem

(1) Mit. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Muhibb-i: Nûsha.

(3) Hayder'im ben, Ahmed'im ben: Nûsha.

(4) Hasen şehrinde mesken tuttu gönlüm: Nûsha.

(5) Hüseyin'in bir kemine: Nûsha.

(6) Hakikat âbidiyim, Hakikat kanberim: Nûshalar.

(7) Münezzeh mezhebinden her güruhun: Nûsha.

Muhammed Mehdi-i sâhib zamânın
 Mutî'em emrine ferman-berîyem
 Havâric Hânedân'ın düşmenidir
 Zarûretten der ol men Hayderî'yem
 Tevellâ kılmışam Âl-i abâ'ya
 Havâric gözlerinin hanceriyem (1)
 Hüseyinî'yem Yezîd'e lâ'netim var
 Ezeiden men düçâr-ı Hayberî'yem
 Hatâyî'yem bugün meydân içinde
 Hakikat ehlinin serdefteri'yem(2)

— 145 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Yer yoğ iken gök yoğ iken tâ ezelden var idim
 Gevherin yekdâ nesinden ileru perkâr idim
 Gevheri âb eyledim tuttu cihânı serbeser
 İns ü cinni arş ü kürsî yaradan Settâr idim
 Girdim âdem donuna sırrımı kimse bilmedi
 Men o.Beytullah içinde tâ ezelden vâr idim
 On sekiz bin âlemi gezmiş idim Cercîs ile
 Derya altındaki saçı kızdıran envâr idim
 Ol zamanda ben anın sırrın bilirdim ol benim
 Anın için Hak ile hem sırr idim esrâr idim
 Ey Hüseyinî hâricî lâm ile bozdu postumu
 Gâh Mansur donuna girüp Enelhak dâr idim
 Ey Hatâyî Hak'kı bilüb tanımışam bî güman
 Anın için ol yarattı ben ana inkâr idim (3)

(1) Hüseyinî'yem Ali'nin çâkeriyem: Nüsha.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 543, 631, 785, Yahya Efendi K. No. 3903. Bu manzume, yanlış olarak, bazı mecmualarda Nesimî veya Hüseyinî namına kaydedilmiştir. Hattâ Nesimînin bazı yazma divanlarına da nasılsa dercedilmiş buluyoruz. Bir mecmuada ise hem Hatâyî adına yazılmış hem de sonuna şu beyit ilâve edilmiştir:

Nesimî'yem cihanda ne gamım var
 Hakikat millkinin serdefteri'yem.

(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

— 146 —

—*Mefâîlün mefâîlün faûlün*—

Ezelden aşk ile dîvâne geldim
 Erenler rengine (1) boyane geldim
 Senin gönlüme büründü hayâlin
 Nigâhın uyhudan uyañe geldim
 Ezelden aşk ile ben lâmekânem
 Didâre müştakam seyrâne geldim
 Kulum kulluğumun noksânı çoktur
 Kerem kıl lûtf ile ihsâne geldim
 Menem bunda *Hatâyî* Hayderoğlu
 Kalender dervişem meydâne geldim (2)

— 147 —

—*Mefâîlün mefâîlün faûlün*—

Ezelden aşk ile dîvâne geldim
 Yerim meyhânedir mestâne geldim
 Hezâran dona girdim ben dolandım (3)
 Bu gün hasm ile ben meydâne geldim
 İmâmımdır benim ol Şâh-ı merdan
 Bugün nesl-i Ali dîvâne geldim
 İmam aşkına çalaram kılıcı (4)
 Münâfık kırmağa merdâne geldim
 Menim bunda *Hatâyî* Hayder oğlu
 Çü İsmail gibi kurbâne geldim (5)

— 148 —

—*Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün*—

Cümle eşyâda zuhûr eden kelâmımdır benim
 Hil'at-i arz u semâ sırr-ı kıyâmımdır benim
 Vâkıf oldum çün zemîn ü âsmânın sırrına (6)
 Cismimin sultâniyem âlem gulâmımdır benim

-
- (1) Erenlerle eyü: Nüşa.
 (2) Divan, Sd. Mc.
 (3) Dürlü dürlü dona girdim dolandım: Nüşa.
 (4) Çalaram On iki imam aşkına: Nüşa.
 (5) Divan, Raif Yelkenci'ye âid bir mecmua; Sd. M.
 (6) Gencine: Nüşa.

Enbiyâ esrârına vâkıf olursam n'ola çün
 Mürşidim pîrim ayında yâ vü lâmımdır benim
 Dâhil oldum Kâ'be'ye tâ kim vücûdum Fazl-ı Hak
 Secdegâhım lemyezel Beyt-ül-harâmımdır benim
 Sırr-ı Elfakrû sevad-ül-vechi idrâk eyledim
 Hatt u hâlin dilberâ nûr-i zalâmımdır benim
 Çünki geçtim istivâsından cemî'i âlemin
 Cennet ehliyem sefer dâr-üs-selâmımdır benim
 N'ola pervâz eyler isem on sekiz bin âleme
 Mürg-ı ankayem cihan her sû makamımdır benim
 Dürlü ziyet ni'met ile doldu bezm-i kâinât
 Nutk-ı Hakçün anda sâkî hamr-ı hâmımdır benim
 Ey *Hatâyî* gayre niçün yüz tutam ikrâm için
 Kible çünkim suret-i bedr-i tamâmımdır benim (1)

— 149 —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Vücudum şehrine girdim bu şehri pür ziyâ gördüm (2)
 Velâyet ilmine erdim aceb nûr-i Hudâ gördüm
 Şeriat şartını bildim tarikat yoluna vardım
 Hakikat bahrine daldım Aliy-yel-Murtezâ gördüm
 Hakikat ilminin sırrın ne bilsün her tahâretsiz
 Bu sırta ermedi münkir anın katlin revâ gördüm
 Gönül şehrine ol dilber benim rûh-ul-emînimdir
 Yüzün Seb'ulmesânî'dir yedi hat istivâ gördüm
 Elestü Rabbüküm sırrı dehânından ayân oldu
 Gözün Vattîni vezzeytun yüzün Şems-i duhâ gördüm
 Vücûdum şehrine girdim eriştim gevher-i kâna
 Serâser gönlümün şehrin bilin nûr-i Hudâ gördüm
 Kamu eşyâ vücûdunda sen o seyyâr-i âlemsin
 Cemâlin âstânında *Hatâyî*'yi gedâ gördüm (3)

— 150 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Visâlınden senin dûr oldu gönlüm
 Katî bimâr ü rencûr oldu gönlüm

(1) Divan, Mîl. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) O şehri pürsafâ gördüm: Nüşha.

(3) Divan, Mîl. Alm. K. Mc. No. 551, 631, Sd. Mc.

Dil-i virânıma tâ geldi aşkın
 Sanasın beyt-i ma'mûr oldu gönlüm
 Cemâlin tâ ki gördüm ey perî rû
 Yüzün şevkiyle pür nûr oldu gönlüm
 Cefâ vü mihnetin tâ geldi câna
 Belâlardan kamu dûr oldu gönlüm
 Gözünden tâ irâğ oldu *Hatâyî*
 Katî bîmâr ü rencûr oldu gönlüm (1)

— 151 —

— *Mefâîlün mefâîlün faülün* —

Cemâlin görelî can buldum ey can
 Yüzünde nûr-i Rahman buldum ey can
 Gözün görende gerçi haste oldum
 Visâlin derde derman buldum ey can
 Senin mihr-i cemâlin şükr-i lillâh
 Gönül tahtında sultan buldum ey can
 Bihamdillâh ki hicran zulmetinden
 Lebini âb-i hayvan buldum ey can
Hatâyî'yem ayağın toprağında
 Bugün mülk-i Süleyman buldum ey can (2)

— 152 —

— *Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün* —

Bihamdillâh safâ bulduk cemâli nevbahârından
 Gönül mir'âtı jeng olmaz anın hatt-ı gubârından
 Görüb küyinde dildârın rakibi çekme gam hergiz
 Meseldir gül derenler ağlamaz gülşende hârından
 Geçüb her mâsivâdan tâlib-i didâr olan âşık
 Elin çekmek gerek ey dil cihânın cümle vârandan
 Hayâl-i yâr ile kani' olub meyl-i visâl etme
 Şikâyet eylemez sâdık olanlar rûzgârından
Hatâyî ölmeğe can vermeyüb meydân-ı aşk içre
 Yazîd olam dönersem Murtezâ'nın Zülfikarından (3)

(1) Mlt. Alm. K. Mc. No. 543.

(2) Divan.

(3) Divan.

— 153 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Gönlüm ister vuslatı ey cân ü cânan yeniden
 Âb-ı lâ'linden kılam bu derde derman yeniden
 Yüzüne şeytan gibi tâ kılmadı zâhid sücûd
 Mutlaka kâfirdir ol îman getürsün yeniden
 Aşk geldi gönlüme hükm etti cânım mülküne
 Şükr-lillâh tahtına uş geldi sultan yeniden
 Hatt u hâl ü zülfünü her kim ki gördü söyledi
 Hızr ile zulmâta girmiş âb-ı hayvan yeniden
 Kapuna geldi gedâ tek bu *Hatâyi* dilberâ
 Sen ana kıl ey sanem bir lûtf ü ihsân yeniden (1)

— 154 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Mihrini mühr etmişem ben sinem içre Hayder'in
 Cân ü dilden çâkeriyem sıdk ile ol serverin
 Nâzil oldu Hel etâ şânında dahi Lâ fetâ
 Sâhibidir Düldülün hem Hâcesidir Kanber'in
 Zülfikar'ıyla müsehhar kıldı heft-i kişveri
 Parmagıyla feth edübdür kapusunu Hayber'in
 Mustafâ Sems-üd-duhâ hem Murtezâ'dır Vel-kamer
 Hem emir-ül-mü'minin hem sâkисidir kevserin
 Nûr-i çeşmi Ahmed'in hem Murtezâ'nın didesi
 Kurrat-ül-ayni Ali'nin âlidir Peygamber'in
 Bâb-ı Şebpîr ile Şebperdir Hasan biri Hüseyin
 Ey mevâlî bil bulardürür imâm ü rehberin
 Ba'de Zeyn-el-âbidin'dir hem imâm-ı mü'minân
 Çün Muhammed Bâkırî oldu atası bunların
 Mûsi-i Kâzım muhît-i mihr-i ilm ü ma'rifet
 Hem Ali Mûsâ Rızâ'dır Kâ'besi mü'minlerin
 Keşf ola bâb-ı tarîkat hem Takî'nin aşkına
 Sıdk ile bel bağlayub terk eylegil cân ü serin
 Hak'ka kurbet bulasın ger diler isen ey azîz
 Mezhebinden yüz çevirme ol Nakî vü Asker'in

(1) Mit. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Mit. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

Yâ Muhammed Mehdi-i sâhib zamân ile zuhûr
 Neslini katl eyle müşrikler ile kâfirlerin
 Yâ İlâhî Mustafâ vü Murtezâ'nın hakkıçür
 Sen duâsın müstecâp et bu *Hatâyî* kemterin (1)

— 155 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Kızıl gül bâğ ü büstânın ne dersin
 Fedâ olsun sana cânım ne dersin
 Karârım kalmadı sabrım tükendi
 Kesildi külli fermânım ne dersin
 Benim cehdim senin yolunda ölmek (2)
 Sana kanım helâl olsun ne dersin
 Niçe yıllar yatam toprak içinde (3)
 Dürüsttür ahd ü peymânım ne dersin
 Kiminin küfr ile îmânı vardır
 Benim küfrümdür îmânım ne dersin (4)
Hatâyî'yem bugün meydan içinde
 Seven ölsün mü sultânım ne dersin (5)

— 156 —

— *Fâîlâtün fâîlâtün fâîlâtün fâîlün* —

Bendeem şâhâ ezel nûr-i sıfâtın hakkıçün
 Sâki-i mahşer Muhammed Mustafâ'nın hakkıçün
 Mahremi Şâh'ın ezelden Fâtıma bint-i Nebî
 Düldül ü Kanber Aliy-yel-Murtezâ'nın hakkıçün
 Cân ü başı hânedânın yoluna terk iderem
 Şah Hasen ü Şah Hüseyin Zeynel'abâ'nın hakkıçün
 Bâkır-ı sâdık'dürür gönlümde îmânım benim
 Mûsi-i Kâzım Ali Mûs-er-Rızâ'nın hakkıçün
 Şah Takî şâh-ı cihandır hem Nakî nûr-i iman
 Yokdürür sözde hilâf şems-i duhânın hakkıçün

- (1) Mîl. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.
 (2) Benim ahdım sanadır kim ben ölem: Nûsha.
 (3) Ölem bir gün yatam türâb içinde: Divan.
 (4) Benim küfr ile îmânım ne dersin: Divan.
 (5) Divan, Alm. K. Mc. No. 631.

Sad hezâran lâ'netim var tohm-i Mervân'a yakın
 Ol imâm-ı Askerî Âl-i abâ'nın hakkıçün
 Yâ İlâhî bu *Hatâyî*'nin günâhın afv kıl
 Şah Muhammed Mehdi-i sâhib zamânın hakkıçün (1)

— 157 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Hak taâlâ hub yaratmış bu teni ol cân için
 Bir aceb halvet serây açmıştır ol mihmân için
 Hâzır olgıl ol serâyâ gayrisi dahl etmesün
 Bezegil her ziyet ile taht-ı dil sultân için
 Bî edeb tertib ziyâde yâr şikâyet kılmasun
 Hak özün verdi sana bu gevheri imân için
 Halkı insânı yarattı ya'ni özün tanıya
 Cümle eşyâyı yarattı hassaten insân için
 Ey *Hatâyî* ger hatâ sâdır olursa sehv ola
 Gafir-üz-zenb oldu peydâ gam yeme isyân için

— 158 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey ki yoktan bu cihânı var eden Perverdigâr
 Yeri sâbit gökleri devvâr eden Perverdigâr
 Küntükenzen âyeti vâfında olmuştur nüzûl
 Varlığına Künfekân ikrâr eden Perverdigâr
 Cümle bu âlemde sen günden dahi zâhir iken
 Dilde dâim adını (2) Settâr eden Perverdigâr
 Mü'mine mesken kılubdur bâğ-ı cennât-ı nâim
 Münkire kâfir makamın nâr eden Perverdigâr
 Cümle eşyâlar gözün der hâb ettin giceler
 Gökte kevkebler gözün bîdâr eden Perverdigâr
 Üşte doğdu ay ü gün hem gölge saldı âleme
 Künfekânın sırrını izhâr eden Perverdigâr
 Mısır içinde Yûsuf'u bir kul iken sultân edüb
 Derd ile Ya'kub'unu bîdâr eden Perverdigâr

(1) Mîl. Alm. K. Mc. No. 543.

(2) Özünü: Nûsha.

Yunus'u deryâ içinde yutturan bir balığa
 Âteşi İbrahim'e gülzâr eden Perverdigâr
 Bir kulunu zâr edüb hısm ile fin-nâr-ıs-sekar
 Bir kulunu mahrem-i esrâr eden Perverdigâr
 Yağdıran deryâya gökten âb-ı nisan yağmurun
 Katresinden lü'lü-i şehvâr eden Perverdigâr
 Enbiyâlar cem'ine yazdırdı a'lâ mertebe
 Mustafâ'yı cümleden muhtâr eden Perverdigâr
 On iki ma'sûm imamı piş eden keramete
 Murtezâ'yı Hayder-i Kerrâr eden Perverdigâr
 Lûtf ile ahvâline kılğıl *Hatâyî*'nin nazar
 Aşk içinde vâlih-i dîdâr eden Perverdigâr (1)

— 159 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Tâ ki düştüm hecrine gönlüm figana başlar
 Geldi âhımdan heman feryâda dağ u taşlar
 Hüsünü yâd eylesem ey serv boylu dilberim
 Firkatinden çeşme tek akar gözümde yaşlar
 Mihr-i rûyin serbeser sihrile tuttu âlemi
 Fitne vü gavgaya saldı şol gözile kaşlar
 Aşka dil verdik deyu cevr etme zâhit gel bana
 Can verir ma'sûka dâim âşık-ı kallâşlar
 Nâsîhâ ayb etme gel miskin *Hatâyî* şîrine
 Çün Hak'a ma'lûmdur gönlünde sırrı fâşlar (2)

— 160 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Gitmesün aşkın ki bir genc-i nihân elden gider
 Bil ki sen gitsen yanımdan tende cân elden gider
 Gaib oldu gün yüzün çeşmimden ey rûh-i revan
 Korkaram ki sünbül-i anber feşân elden gider
 Candan oldum ey perîveş mihnetinden Tanrıçün
 Kıl terâhhum ki bu cism-i nâtüvân elden gider

(1) Divan, Mlt, Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Divan.

Âhım od'undan kim oldu yer ü gök zîr ü zeber
 İhtiyât et ki zemîn ü âsmân elden gider
 Men yamân etsem niçe sen yahşilik kıl ey azîz
 Nesne kalmaz dünyede yahşi yaman elden gider
 Basma sen her yere kim bir dem kadem tutmaz karâr
 Mesken ile çün müşerreftir mekân elden gider
 Bu *Hatâyî* ey sanem bir dem cemâlin görmese
 Tâkat etmez vâh ey rûh-i revan elden gider (1)

— 161 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

İki âlemde sultandır Kalender
 Kadîmî küfr ü îmandır Kalender
 Kalenderdir hakikat sırr-ı kevneyn
 Emîr-i Hayy-i fermanıdır Kalender
 Kalender Mustafâ vü Murtezâ'dır
 Zihî cism ile hem candır Kalender
 Cihân içinde sertâpâ (2) bürehne
 Şehin aşkına kurbandır Kalender
 Misâfirler ki mest-i câm-ı Hak'tır
 Visâl-i şâha mihmandır Kalender
 Cihânın devrini buldu gıdâ nûş
 Acâyib ehl-i îmandır Kalender
 Geç imdi şöhet-i âlem göründü
 Hisâba cümle ihsandır Kalender
 Velâyet Kâ'besin açtı *Hatâyî*
 Gulâm-ı Şâh-ı Merdan'dır Kalender (3)

— 162 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Gönül şâd ol ma'sukun geldi derler
 Bu mürde cismine can geldi derler
 Şikâyet eyleme sen hecr elinden
 Senin derdine derman geldi derler

(1) Divan, Sd. Mc.

(2) Hem ser pâ: Nüşa.

(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

Bu zulmet cevrini çok çekti bülbül
 Bahâr erdi gülistan geldi derler
 Kırınca bağladı bel hizmetine
 Esen yeller Süleyman geldi derler
Hatâyî can fedâ dostun yoluna
 Bugün dost sana mihman geldi derler (1)

— 163 —

— *Meîâilün meîâilün meîâilün meîâilün* —

Bu gün gam tekyegâhında fedâ bir cânımız vardır
 Gönül abdâl-i aşk olmuş gelen kurbânımız vardır
 Evel birdir ahır birdir zahir birdir batın birdir
 Çü bildik birliğe erdik şükür irfânımız vardır
 Safiyyullah Halîlullah Esedullah demiş billâh
 Bihamdillâh ki buiardan kadîm erkânımız vardır
 Perî peyker melek manzar bize âdem demez ammâ
 Dem olur ki meleklerle bizim seyrânımız vardır
 Çemende bülbülü gördüm aceb efgan ile söyler
 Dahî sad hâr ile her dem gül-i handânımız vardır
 Şerâbın bezmidir sâkî şerâbın lâ'l reng olmuş
 Gönül şişinde pişmiş bir ciğer biryânımız vardır
 Hatâ benden atâ senden güneş benden lûtuft senden
 Bizim çürmümüze bakmaz zira Mennân'ımız vardır
Hatâyî bendesin etmiş kerem bâbın küşad etmiş
 Demişler gelsün ol gedâ ona ihsânımız vardır (2)

— 164 —

— *Meîâilün meîâilün faulün* —

Ezeiden Şah bizim sultânımızdır
 Pîrimiz mürşidimiz cânımızdır
 Gezeriz Şah deyüb meydân içinde
 Hüseyinîyiz bugün devranımızdır

(1) Divan.

(2) Divan İnk. Mz. M. Cv. K. No. 556.

Biz imam kullarıyız sâdikane
 Şehidlik gazilik nişânımızdır
 Yolumuz incedir inceden ince
 Bu yola baş fedâ (1) erkânımızdır
 Çürüğe yuf deriz yalancıya merk
 Âşıkın sohbeti irfânımızdır
 Şehâ tuhfe getürdüm ben bu cânı
 Şehin sözü bizim imânımızdır
Hatâyî'dür mevâlî sırr-ı Hayder
 Sehi Hak bilmeyen düşmanımızdır (2)

— 165 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Gel tırâş et hattını şâh-ı cihan üç günde bir
 Tâ olasın âfet-i devr-i zamân üç günde bir
 Men seni çokdan severdim bilme misin ey perî
 Öldürür uşşâkını vermez amân üç günde bir
 Çâr ebrû dilberi sevdim garaz kocmak değil
 Merhabâ etsün bizimle tek heman üç günde bir
 İki cihan hürmetiyçün sofi sen gel cân ile
 İçelim lâ'l-i şerâb-ı erguvan üç günde bir
 Ey güneş yüzlü yüzün göster *Hatâyî* bendene
 Nûr ile dolsun zemîn ü âsman üç günde bir (3)

— 166 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Âşık isen gel beru gel cân ü cânan mendedir
 Zâhidâ sen kandesin ol nûr-i iman mendedir
 Mendedir hem yer ü göğün hikmeti vü kudreti
 Âb ü âteş hâk ü bad-ı cümle yeksan mendedir
 Hak Taâlâ dört kitâbı gökten indirdi bize
 Men anı hıfz etmişem çün küll-i Fûrkan mendedir

(1) Vermek: Nûsha.

(2) Divan, Sd. Mc.

(3) Divan.

Zâhidâ âğ u karaya bakma seni azdırır
 As kulak dinle meni âvâz-ı Kur'an mendedir
 Eyyub'a vermişdür derd ü belânın şiddetin
 Gel sana göstereyim şol derde derman mendedir
 Ya'kub'u zâr ettiren çün Yûsuf-i Ken'an için
 Men ki genc-i vâhidem (1) mihr-i Süleyman mendedir
 Pehlevanlar çok cihanda Rüstem ü Zâl olmuşam
 Hüner-i İskenderî hükm-i Süleyman mendedir
 Şâh-ı Merdân-ı Alî'nin âliyem evlâdiyem
 Tâc ü Döldül Zülfikar-ı Şâh-ı Merdan mendedir
 Açaram dîn-i Muhammed mezhebin îmân (2) için
 Lâ fetâ illâ Ali ol sırr-ı pinhan mendedir
 Sıdk ile men cânımı ol şâha kurbân etmişem
 Ger inâyet kılsa makbul îde kurban mendedir
 Men *Hatâyî*'yem okuram Şâh'ımın vasfın müdâm
 Sıdk ile bel bağladım defter ü divân mendedir (3)

— 167 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Tâ benim gönlümde cânâ hasret-i cânânedir
 Hak bilür kim ağlamaktan gözlerim peymânedir
 Ârızın gülşendürür cânım ana bülbül gibi
 Ruhlerin çün şem'dir gönlüm ana pervânedir
 Men sana her dem vefâlar kıluram ey bî vefâ
 Ey sanem niçün senin her günde kasdın cânedir
 Saçların zulmetdürür yüzün ana hurşîd var
 Leblerin tab'ına nisbet çeşme-i hayvânedir
 Derd-i aşkından senin ger gille etsem dürd olur
 Neylesün bu haste gönlüm derd ilen humhânedir
 Bağçe içinde gül-i hamrâ ne nisbet vechine
 Ol yanağın kanına can lâle-i hamrâ nedir
 Bu *Hatâyî* baştan ayağa dizilmiştir tamâm
 Nice kim ol zülfüne mahrem hemîşe şânedir (4)

(1) Künc-i halvetim: Divan.

(2) İmam: Divan.

(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

(4) Divan, Sd. Mc.

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Yakın bil ebced ü bürhan Ali'dir
 Beyân-ı tevhid ü Kur'an Ali'dir
 Muhammed Mî'racâ vardığı gece
 Kapuda gördüğü arslan Ali'dir
 Çıkardı yüzüğün verdi nişâne
 Hakikat gördü kim Sübhan Ali'dir
 Hak ile kıldı doksan bin kelâmı
 Otuz bin sırr ile sırdan Ali'dir
 Çıkarub yeryüzünden göğe ol dem (1)
 Aparub getiren Rahman Ali'dir
 Görüb yer üzre bir günbed yasınmış
 Acâyib günbed-i hadran Ali'dir
 İçinde sürülür (2) sırr-ı hakikat
 Kurulmuş mahşer ü mîzan Ali'dir
 İlerü yürüyüb kapuyu kaktı
 Ana kimsin deyu soran Ali'dir
 Dedi kim hâdimem Hayr-ün-nisâ'yem
 Hem ol dem kapuyu açan Ali'dir
 Çü gördü çil er var sırr-ı kudret
 İçinde server-i merdan Ali'dir
 İçerü girüben kıldı mahabbet
 Biri kırk kırkı bir eden Ali'dir
 Acâyib remz içinde kaldı Ahmed
 Bu remzi gösteren âsan Ali'dir
 Birine çaldı kırkıdan kan akdı
 Hem ol dem neşteri çalan Ali'dir
 Çıkardı bir üzüm sâil donunda
 Eline hâdimin sunan Ali'dir
 Ezildi şerbet oldu içti anlar
 Cünûn ü âşık u hayran Ali'dir
 Çalındı keff ü dest kopdu simâ'tı
 Buları mest eden mestan Ali'dir

(1) Yedi göke: Nûsha.

(2) Söylenür: Divan.

İçildi şerbet ü yırtıldı (1) tülband
 Yüzüğün gösteren nişan Ali'dir
 Yoğ iken yer ü gök arş ile kürsî
 Hakikat mîzanın kuran Ali'dir
 Bu ma'nîden Ali sırdır yakın bil
 Havâric gözüne sinan Ali'dir
 Bu bîçâre *Hatâyî'nin* penâhı
 Devâsız derdlere derman Ali'dir (2)

— 169 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Bu surâhî bir dilârâm ü perî nisbetlidir
 Şekli bir mahbûb-i hûbun peykeri nisbetlidir
 Oturur mecliste bir zerrin külâh-i sîm ten
 Asılı zülf-i müselsel anberi nisbetlidir
 Taht-ı sîmîn üzre oturmuş Süleyman hükm için
 Elde bir zerrin ayak engüşteri nisbetlidir
 Yoksa doğmuş arada bir âftâb-ı şem'-i bezm
 Çeşm-i merdüm ana ol su müşterî nisbetlidir
 Azm eder bezm-i *Hatâyî* âb-ı kevserden müdâm
 Şâh-ı Merdân-ı Ali'nin Kanber'i nisbetlidir (3)

— 170 —

— *Me'ûlü mefâilü mefâilü taülün* —

Deryâ-yi Necef gevherine kân Ali'dir
 Billâh leb-i lâ'l-i Bedahşân Ali'dir
 Eşyâda iki nûr ki meşhûd olubdur
 Hurşîd Muhammed meh-i tâbân Ali'dir
 Ma'bûd ebedî âlem anın hükmüne ferman
 Cân içre ayân oldu vü pinhân Ali'dir
 Mi'râca Muhammed ki urûc eylediği dem
 Bir dergeh-i Hak gördü ki Arslan Ali'dir
 İslâm anası Fâtîma-i hayr-i nisâdır
 Zirâ ki o âyet din ü îmân Ali'dir

(1) Verildi: Nûsha.

(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 586.

Men çâkeriyem Şah Hasen pâdişeh-i vakt
 Hakdır ki gönül tahtına sultân Ali'dir
 Ver başı Hüseyin aşkına ey sofî şehîd ol
 Gel şübheden arın şeh-i merdân Ali'dir
 Gir Zeynelabâ gûşesine söyle Enelhak
 Tahkik-i perestiş ile Yezdân Ali'dir
 Mü'min bana mîr oldu Muhammed ile zâhir
 Bâkır bana cism oldu velî cân Ali'dir
 Ca'fer yüzünün harfına yüz ders okudum ben
 Her sûre ile sûre-i Rahmân Ali'dir
 Her pâ yed ile Mûsi-i Kâzım be-hakikat
 Deryâ-yi muhît oldu çü ummân Ali'dir
 Sekiz kapusu cennet-i adnî be-velâyet
 Mûsi-i Rızâ şâh-ı Horâsân Ali'dir
 Bil ahsen-i takvimi hakîkatte Takî'dir
 Takvâyâ harîs olma ki irfân. Ali'dir
 Bağdâd-ı vücûdumda imam üste Nakî'dir
 Her gerdiş ile günbed-i devrân Ali'dir
 Bâ dest-i tevekkül tutagör dâmen-i Asker
 Yekreng olanın derdine dermân Ali'dir
 Sultân-ı serâperde zuhûr oldu çü Mehdî
 Âlemlere fâş oldu şehenşâh Ali'dir
 Terk eyler idi küfrünü bişekk *Hatâyî*
 Ger div-i lâin mülke Süleymân Ali'dir (1)

— 171 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ey perî hüsnün senin cisminde çandan yahşidir
 Bil ki ancak can değil cân-ı cihandan yahşidir
 Gerçi Ya'kub'u zaîf etti firâkı Yûsuf'un
 Za'f içinde ol dahi men nâtüvandan yahşidir
 Âşıkî virânededen menetme ey akl ehli kim
 Haste dil Mecnûn'a sahrâ hânümandan yahşidir
 Öğmegör mâh-ı feleğin pertev-i ruhsârını
 Ol perinin hüsnü mâh-ı âsmandan yahşidir

(1) Divan, Mît. Alm. K. Mc. No. 631.

Cû kenârında *Hatâyî* nice baksun serve kim
Kadd-i refâtârın senin serv-i revandan yahşidir (1)

— 172 —

— *Meîâilün meîâilün meîâilün meîâilün* —

Gel ey ârif sana her dem tavâf-ı hacc-i ekberdir
Çü kiblem nûr-i Peygamber imâm-ı nakd-i **Hayder'dir**
Elinde bâde-i gültreng içer gâzilerin şâhı
Ne hâcettir nukul sükker sözün kand-i mükerrerdür
Şecâat bu velâyet bu kerâmet bu mürüvvet bu
Ali'yi görmeyen hâzır Yezîd ü gebr ü kâferdir
Sırat köprüsünü geçtim amel menziline göçtüm
Yolundan azanın billâh makamı nâr-ı eskardır
Ali oldur ki cennette olubdur sâki-i kevser
Budur cennet budur kevser şerâbı âb-ı kevserdir
Eyâ mihrâb eden taş hakikat mezhebin bil kim
Nigârın kamet ü kaşı bana mihrâb u minberdir
Hadîs ü va'z u Kur'an'da ne buldun gel gel ey **zâhid**
İmamın ismi Kur'an'dır hadîs Allahu ekberdir
Eğer nâzır isen tâlib Hak'ı insanda gör gitme
Mübârek Hâce'min vechi Hak'ın nûriyle enverdir
Behişt istersen ey arif biyâ der meclis-i rindan
Hak'ın didârı ey âşık ne cennât-ı muattardır
Hatâyî'nin değil haddi Şeh'e kulum diyebilmek
Velî hizmet kabûl olsa anın mevlâ'sı **Kanber'dir** (2)

— 173 —

— *Meîâilün meîülün faûlün* —

Biz ol zâtız ezelden var olubdur
Muhammed'le Ali'ye vâr olubdur
Ki bir sırr-ı kader çıktı cihâna
Velî mü'minlere ızhâr olubdur
Hisâbım aluram ilm okuyandan
Nice Mansur'ların berdâr olubdur
Cihan baştan başa hep leşker oldu

(1) Divan.

(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

Hüseyn-i Kerbelâ serdâr olubdur
 Yezîd ü Şimr ile Mervân elinden
 Öğüş gazilere eîkâr olubdur
 Havâric neslini koymaz cihanda
 Anıncün Züüfikâr bîdâr olubdur
 Hatâyî nefesi can bülbülüdür
 Cemâlin gülşen ü gülzar olubdur (1)

— 174 —

— Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün —

Ey gönül ol ma'nisiz câhili yâr etmek mi olur (2)
 Ma'nisiz câhil sözüne i'tibâr etmek mi olur
 Hem anın kavli hatâdır hem karârı bî vefâ
 Öyle bir bednâm ile kavlü karâr etmek mi olur
 Hâkipây-i ehl-i dil ol olmagil cehle refik
 Çün ebâbil var iken zâğı şikâr etmek mi olur
 Cehlîni irfân idende hâkipây olgil ana
 Ehl-i sohbet göricek andan kenâr etmek mi olur
 Her kes öz aybıyla Settâr'ına tutmuştur yüzün
 Sen anın aybını açub şermsâr etmek mi olur
 Bir nice vakt yâr olub bir kimsenin aybın tutub
 Sen anın gizlüce sırrın âşikâr etmek mi olur
 Ey Hatâyî can fedâ kıl bir vefâlî yâr içün
 Her vefâsız bîvefâyı ihtiyâr etmek mi olur (3)

— 175 —

— Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün —

Dilberâ hüsnünü sâni' âftâb etmişdürür
 Bilmezem niçün gözünden dür hicab etmişdürür
 Gel humârim yaz benim vaslın deminden ey perî
 Ol şerâbın hasreti bağrım kebâb etmişdürür
 Gañ yemen gönlüm çü mesken buldu aşkın gencini
 Gerçi ol virâneyi mihrin harâb etmişdürür

(1) Divan, Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Molur gibi okunacak.

(3) Divan, Sd. Mc.

Hâfızâ Kur'an'ını âşıklar ezber kılmağa
 Hak cemâlin âyetin Ümmülkitâb etmişdürür
 Hub yüze bakınlığı zâhid günâh okur velî
 Ol günâhı âşık ayn-ı savâb etmişdürür
 Tâ yaman göz dikmesün ey mâh hüsnün bâğına
 Hak Taâlâ zülfünü deyr-i azâb etmişdürür
 Ey meh-i nâ mihrîbân sor gel *Hatâyî* hâlini
 Firkatin ol hasteyi taht-et-türâb etmişdürür (1)

— 176 —

— *Mefâîlün mefâîlün fâîlün* —

O şâh-ı ekrem ü sâhib hünerdir
 Velâyetdir yakın nûr-i başardır
 Kuşandı gaziler seyf ü silâhı
 Münâfık cânına havf ü hatardır
 Yezîd'in çerisi yüz bin olursa
 Velâyet leşkerinden bir yeterdir
 Muâvi çerisi bir gazi görse
 Koyunu kurd kovar andan beterdır
 İşâret kıldığında bir nazar şâh
 Olanda Şîmr ü Mervan derbederdır
 Nişânı şol güneş tal'atlı şâhm
 Başında tâc ü belinde kemerdir
 Olardır çün misâl-i sırr-ı kudret
 Bunu ârif bilür nice haberdır
 Velâyet şırrına yol bulmayanlar
 Gözü a'mâdir ahmak bîhaberdır
 Cihangir gaziler meydâna girse
 Havâricler ayağa pây serdir
 Yezîd'e zahm-i seyf ü tiğ ü hancer
 Başındañ gitmeye tiğ u teberdir
 Ki rahmet yağmuru indi zemîne
 Ki her bir gaziye yüz nâmeverdır
 Ali bahr-i hakîkattır yakın bil
 Hayât-ı câvidânî mu'teberdir

(1) Dîvan.

Kızıl âlem, kızıl bayrak, kızıl tâc
 Yine gazilere ol gün hazerdir
 Nefes gevherdir anı bir bilenler
 Sözün can söyleyenler gerçek erdir
Hatâyî şah yolunda can fedâdır
 Çi câyî mülk ü mâl ü sîm ü zerdîr (1)

— 177 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Aşkın ey dilber gönül tahtına şâh olmuşdürür
 Sûretin can mülküne hurşid ü mâh olmuşdürür
 Aşkınlı gönümde men dahi niçün pinhân idem
 Eşg-i sürhum rûy-i zerdîm çün güvâh etmişdürür
 Sûretin her kim ki gördü vâlih ü hayrân olub
 Aktı yaşî dâne dâne benzi kâh olmuşdürür
 Bağçede hüsnün gezerken bülbül-i şeydâ görüb
 İşi anm dünyede feryâd ü âh olmuşdürür
 Bu *Hatâyî* yüzünü gördü senin hûb-i Hutem
 Ol cihetten Hînd içinde pâdişâh olmuşdürür (2)

— 178 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Tâ ser-i küyinde bu gönlüm mukim olmuşdürür
 Dil makam-ı bâğ-ı cennât ü naîm olmuşdürür
 Defter-i hüsnünde ol harf-i hat u hâlin senin
 Satr-ı Bismillâh-i Rahmân-er-Rahîm olmuşdürür
 Yüzümüz ol vechedir kim Hak olur andan zuhûr
 Kim tarîkate sırât-ül-müstakîm olmuşdürür
 Şer'iniz yolunda biz kıldık hatâ sen kıl kerem
 Bin bir adından senin biri Kerîm olmuşdürür
 Ey *Hatâyî* çekme gam ger hecr ile bîmâr isen
 Çün sana ol Hâlik'in fazlı Hakîm olmuşdürür (3)

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

(2) Divan.

(3) Divan.

— 179 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Bu âlem hüsnüne hayrandır ey dost
 Sana bu gonca leb handandır ey dost
 Sen ol Ya'kub nisbet zârı buldum
 Cemâlin Yûsuf-i Ken'an'dır ey dost
 Hilâl kaşını tâ ki gördü çeşmim
 Bu cânım îdine kurbandır ey dost
 Cana kevn ü mekân vâlih olubdur
 Ki senin sûretin Rahman'dır ey dost
 Senin aşkın vücûdum şehri içre
 Bu gönlüm tahtına sultandır ey dost
*Hatâyî'*ye demişsin cevri edem çok
 Yine lûtf u yine ihsandır ey dost (1)

— 180 —

— *Mefâîlün mefâîlün faûlün* —

Hakikat bahr-i zât-ı enver oldu
 Sıfâtından anın bir gevher oldu
 O gevher Mustafâ'dır nakd-i âlem
 Kemâl-i kudretinden Hayder oldu
 Hasen hüsnüne hayrandır melekler
 Hüseyin-i Kerbelâ tâc-ı ser oldu
 İmam Zeynel'abâ nakdidürür hâk
 Mevâlîler İmâmı Ca'fer oldu
 İmam Kâzım Ali Mûsâ Rızâ'dan
 Takî vü bâ Nakî şâh Asker oldu
 Erişti va'desi sâhib zamânın
 Ulu dîvan kuruldu mahşer oldu
 Velâyet bağçesinin bâğbânı
 Yüzün açtı cihan (2) münevver oldu
 Şu canlar kim dem urur evliyâdan
 Niçe âşıklara gör rehber oldu

(1) Divan, Sd. Mc.

(2) Âlem: Nûsha.

Şolar kim tâbi'-i Mervânilerdir
 Sürüldü aradan hep ebter oldu
 Ezelden dostdur anlar evliyâyâ
 Ahiler gaziler abdallar oldu
 Bu Hak yolda ayak toprağı sâdık
Hatâyî cümlesine kemter oldu (1)

— 181 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Sen dahi cân olmadan cânânı bilmezsin yürü
 Derde müştâk olmadan dermânı bilmezsin yürü
 Okumadin Fâtiha'nın sûresin ihlâs ile
 Ebcedi tanımadan Kur'an'ı bilmezsin yürü
 Sen seni ver mürşide alsun seni versün sana
 Mürşidi tanımadan erkânı bilmezsin yürü
 Nûr-i îman şû'lesinden küfr ü zulmet ref'olur
 Küfrünü tanımadan îmânı bilmezsin yürü
 Ecnebîden okumuşsun ilm-i hikmet bâbını
 Hikmeti tanımadan irfânı bilmezsin yürü
 Ey *Hatâyî* sen bu nütku kendüzünden söyledin
 Dahi sen kul olmadan sultânı bilmezsin yürü (2)

— 182 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Evliyâdan hâsıl ettik aşk ile sevdâyı biz
 Zâhide verdik anınçün zühd ile takvâyı biz
 Dediler ki yedi tamu zulmetin hicrânıdır
 Ölmeden önden cihanda çektik ol gavgayı biz
 Dediler ki sekiz uçmak sırr olubdur zâhide
 Perdesiz nûr anda gördük cennet-ül-me'vâyı biz
 Cennet ilinden içeru bir acâyib mülk var
 Bî hicab ol ilde gördük pîrim ol hemtâyı biz
 Cân ü cânan bilmiş idik küfr ü dîni bî edeb
 Ka're-i ummâna daldık geçtik ol deryâyı biz

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

(2) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

Niçeler tâlib olubdur bu hümâ gölgesine
 Çin ilinden seyr ederken bulduk ol deryâyı biz
 Ey *Hatâyî* dedi Tûbâ pîrimin yek boyuna
 Hayder'in (1) yüzünde gördük ol gül-i ra'nâyı biz (2)

— 183 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Biz ezelden tâ ebed meydâna gelmişlerdeniz
 Şâh-ı merdân aşkına merdâne gelmişlerdeniz
 Yazmağa Hak'kın kelâmullah-ı nâtık şerhini
 Bu beyânın ilmîne Kur'ân'a gelmişlerdeniz
 Gayb-i mutlaktan temâşâ-yi ruh-i zîbâ için
 Bu şehâdet mülküne seyrâna gelmişlerdeniz
 Kâinâtı sûret-i Rahmân'a tebdil eyleriz
 Rûh-i kudsün rûhuyuz insâna gelmişlerdeniz
 Bir muanber turranın küfrüne âmennâ deyüb
 Hak'ka teslim olmuşuz îmâna gelmişlerdeniz
 Sâki-i bâkî elinden mest olub içmekteyiz
 Katre-i mest olmuşuz mestâne gelmişlerdeniz
 Ey *Hatâyî* îd-i ekberdir cemâli dilberin
 Biz bu îd-i ekbere kurbâna gelmişlerdeniz (3)

-
- (1) Ali'nin: Nûsha.
 (2) Divan, Sd. Mc.
 (3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631.

MURABBALAR

— *Me'âilün me'âilün ta'ülün* —

Men anı bilmişem kavli-i Hudâ'dır
Anıncün okuram lâ'net Yezîd'e
Yezîd'e lâ'net etmek hem sezâdır (1)
Anıncün okuram lâ'net Yezîd'e

Cihan fahrı Muhammed Mustafâ'dır
Aliy-yel-Murtezâ şîr-i Hudâ'dır
İmâmım çün Hasen Hulk-i Rızâ'dır
Anıncün okuram lâ'net Yezîd'e

Hüseyn-i Kerbelâ'dır dürr ü gevher (2)
İmam Zeyn-el-abâ'dır sırr-ı Hayder
Muhammed Bâkır oldu pâk server
Anıncün okuram lâ'net Yezîd'e

İmâm-ı Ca'fer'in men kemteriyem (3)
Kâzım'ı sevmeyenlerden beriyem
Ali Mûsâ Rızâ'nın kanberiyem
Anıncün okuram lâ'net Yezîd'e

Takî gönlümde imânım olubdur
Nakî sırrımda sultânım olubdur
Canımda Askerî mihman olubdur
Anıncün okuram lâ'net Yezîd'e

Muhammed Mehdi'dir âlemde şâhım
Dün ü gün öldürür hem secdegâhım
Hatâyî'yem Ali'dürür (4) penâhım
Anıncün okuram lâ'net Yezîd'e (5)

-
- (1) Key gazâdır: Nüsha.
(2) Mihri kevser: Nüsha.
(3) Sâdık kuluyum: Nüsha.
(4) Hudâ'dürür: Nüsha.
(5) Mlt. Aım. K. Mc. No. 631.

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Bendesiyem (1) cân ü dilden pâdişahımdır Ali
Gözlerim nûru ziyası bedr-i mâhımdır Ali
Yoluna hâk olduğum püştü penâhımdır Ali
Kiblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Men Hasen Hulk-ır-Rızâ'nın bir muhibb-i âliyim
Hamdülillâh kim hasedle kibr ü kinden hâliyim
Şah Hüseyin-i Kerbelâ'nın baş açık abdâliyim
Kiblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Şâh Zeynelâbidin hem Bâkır ile Ca'fer'i
Biliniz bunları sevmektir iman ey din eri
Dâimâ söyle bu nutku olmayasın serseri
Kiblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Mûsi-i Kâzım'ı her kim bildi oldu ehl-i Hak
Gel şehim şâhı Ali Mûsâ Rızâ'dan al sebak
Ten gözünü giderüb can gözü ile ana bak
Kiblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Şah Takî vü bâ Nakî'nin kulu ol ey bahtiyâr
Bunları sevene rahmet eyledi Perverdigâr (2)
Mü'min olanlar bu nutku zikr ederler âşikâr
Kiblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Askerî'ye asker olmak diler isen ey hümâm
Kıl tevellâ hânedâna Ahmed'i bulgul tamâm
Hatm oliserdir imâmet Mehdi'de beyn-el-enâm
Kiblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali

Ey *Hatâyî* gafil olma işbu dünyâ fânidir
Her ne kim geldi vücûde âlemin mihmânıdır
Bu kelâmı vird edinmek ârifin erkânıdır
Kiblegâhımdır Muhammed secdegâhımdır Ali (3)

(1) Bendeyem ben: Nûsha.

(2) Ol Girdigâr: Nûsha.

(3) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, ink. Mz. M. Cvd, K, No. 556,

— 186 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Âftâb-ı âlem-i tevhîdi kıldı âşikâr
 Kalmadı dünyâ yüzünde mihnet-i jeng-i gubâr
 Bu duâyı zâhir etti ol şeh-i Düldül süvar
 Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Bin şükür bes tahtına geldi Süleyman-ı zaman
 Hükümüne fermanber oldu hem zemîn ü âsman
 Bu duâyı hâtemine yazdı çün nakş-ı nişan
 Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Çünkü çıktı Kâ'be'den hak ile bâtil farkına
 Bâtil oldu ol kişi aldandı dünyâ zevkına
 Bu duâyı okuyanlar düşdü rahmet garkına
 Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Tanrı arşdan Kürs'e indirdi anı çün bi nikab
 Sâki sırrın keşf kıldı aradan gitti hicâb
 Bu duâyı hak bilenler secdeye kıldı şitâb
 Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Bu kamer devrinde mü'min müşrikin oldu cüdâ
 Bunu böyle tâ ezelden zikr ederdi Mustafâ
 Mü'minin dilinde dâim zâhir idi bu duâ
 Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Doğdu mağribden güneş geldi kıyâmetten nişan
 İsi gökten yere indi zâhirâ devr-i zaman
 Bu duâyı eyledi Hak leşkeri vird-i zeban
 Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Mehdi-i sâhib zaman devrânı geldi âleme
 Külli eşyâ ehlinin sultânı geldi âleme
 Bu duâ derd ehlinin dermânı geldi âleme
 Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar

Ey *Haşâyî* Mehdi-i sâhib zaman devrânıdır
 Ehl-i fazla va'de-i hür ü cinan devrânıdır
 İsm-i a'zam zâhir oldu Câvidan devrânıdır
 Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfekar (1)

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

— 187 —

— *Mef'ûlü mefâilün faülün* —

Şah iki cihânın efdalidir
Allah'ın eli anın elidir
Ol söz ki zamâne heykelidir
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Olmak dilesen işin mülâyim
Olgıl Ali'nin işine kaim
Kim ehl-i Hak'ın dilinde dâim
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Ger diler isen olasın âdem
Halk içre ola sözün mükerrerem
Yâd et ki duâ-yi ism-i a'zam
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Ol sırr-ı velâyet ü kerâmet
Hem sâhib hüner ü hem şecâat
Hak'kı sevene kıla himâyet
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Evrâd-ı cemâd ü vird-i hayvan
Der rûy-i zemîn çerh-i giyvan
Tebîh-i melek duâ-yi insan
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Sahrâda zebân-ı her giyâhî
Deryâda hemîşe zikr-i mâhî
Hâcet dileyende yâ İlâhî
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Mûr ü mekes ü tuyûr ü zenbûr
Hüşyâr ü divâne mest ü mahmûr
Her şâm ü seher dilinde mezkûr
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Her şey ki yarattı der dü âlem
Âdem demine be devr-i hâtem
Zikrinde hemen sabâh ü ahşem
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

İkbâl ü heme kemâl-i tâat
 Envâr-ı hüdüâ çerâğ-ı rahmet
 Miftâh-ı kilid-i bâb-ı cennet
 Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Yazıldı velîler adı üzre
 Cibrîl-i Emin kanâdı üzre
 Zülfekar'ın fulâdı üzre
 Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Kalkan-ı kazâ zamân-ı mühlet
 Tîr-i kerem ü kemân-ı nusret
 Ümmîd-i cihan şeffî-i ümmet
 Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Her mu'tekifin gönlünde fikri
 Sofilerin her zamanda şükrü
 Gazîlerin her gazâda zikri
 Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Mü'minlerin oldu gangüsârı
 İsyan kışının güzü bahârı
 Arşın direği yerin karârı
 Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Feth-i şeref-i nüfûs-i eyyâm
 Zikr ü heves-i havâs ile âm
 Nakş ü alem-i Düvazde imam
 Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Ya'kubu gamile ağladan zâr
 Yûsuf'a veren cemâl-i ruhsâr
 Hem od'u kılan Halîl'e gülzâr
 Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Mü'mine nihâd-ı asi-ı îman
 Hem def'-i belâ-yi şerr-i şeytan
 Hak'dan sebep-i nüzûl-i fûrkan
 Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Mazmûn-i ibâdet-i şeriat
 Matlûb-i irâdet-i tarikat

Maksûd-i hakayık-ı hakikat
Allah ü Muhammed ü Ali'dir

Kamu kulunun ümidgâhı
Dünyâ ile ukbi pâdişâhı
Biçâre *Hatâyî*'nin penâhı
Allah ü Muhammed ü Ali'dir (1)

— 188 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Hubların sultânısın âlemde var hân ol yürü
Âşıkın canında cansın vara cânân ol yürü
Sen rakîbin meclisinde şem'a gibi yan yürü
Gönlümüzü bize ver de Mısır'a sultân ol yürü

Yerde kalmaz çün bilesin ey melek âhım benim
Yalnız yardım ider vardır Allah'ım benim
Bî vefâlık resmini elden gider şâhım benim
Gönlümüzü bize ver de Mısır'a sultân ol yürü

Niçe kerre dimedim mi gözleri âhû sana
Bî vefâlık etmemek gerek idi cânım sana
Yürü var ömrüm heman şimden geru yâ hû sana
Gönlümüzü bize ver de Mısır'a sultân ol yürü

Yâ ilâhî bilmezem kim n'oliser hâlîm benim
Gönlüm aldı müslümanlar şimdi bir zâlim benim
Sevdiğim ömrüm efendim hey gülüm bâlim benim
Gönlümü ver bana da var Mısır'a sultân ol yürü

Ey *Hatâyî* bulmadım bir yâr ü hemdem dünyede
Âh ü vâhî geçti ömrüm neyleyem ben dünyede
Servi gibi serkeş ola sağ heman sen dünyede
Gönlümüzü bize ver de Mısır'a sultân ol yürü (2)

— 189 —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Va'de-i vasl ideli bir kılca kaldı cânımız
Göklere erse erübdür nâle vü efganımız

(1) Alm. K. Mc. No. 631, Sd. Mc.

(2) Mlt. Alm. K. Mc. No. 599.

Yola bakmaktan çıkubdur dide-i giryânımız
Kani zâlim yâ seninle (1) ahdımız peymânımız

Gülşen-i bâğ-ı cinansın aşk ola didâr ana
Ben dahi bir bülbül-i şûrideyem gülzârına
Yürü ey yâr-ı vefâsız durmadan ikrârına
Kani zâlim yâ seninle ahdımız peymânımız

Her kaçan câm-ı şerâb-ı şiveyi nûş eyledin
Ettiğin kavlı ü karârı hep ferâmûş eyledin
Çeşm-i mahmûrunla ben miskîni serhûş eyledin
Kani zâlim yâ seninle ahdımız peymânımız

Al sehâb-ı rûyini hüsnün gibi olsun müdâm
Mihr ile dolsun benim mâhım zemîn ü âsman
Söyledin gönlüm alınca bana bin dürlü yalan
Kani zâlim yâ seninle ahdımız peymânımız

Ebr-i bâran gibi ağılarken *Hatâyi* zâr zâr
Gözlerinin yaşu eder (2) durma derdün âşikâr
Dün gece kûyinde oldum subh olunca intizâr
Kani zâlim yâ seninle ahdımız peymânımız (3)

(1) Kani a zâlim seninle: Nûsha.

(2) Gözünün yaşu ederdî: Nûsha.

(3) Divan, Sd. Mc.

M Ü S E D D E S

— *Faûlün faûlün faûlün faûl* —

Yaradan bu kudreti gökü yeri
Melâik hem âdem div ile peri
Erenler güzini cihan serveri
Nebîler içinde odur mehteri
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şeffî'-ül-velî

Hemîşe Hudâ ile hemdem olan
Sırında Muhammed'le mahrem olan
Zuhûr-i sîfât ile mahrem olan
Hem evvel hem âhırda hâtem olan
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şeffî'-ül-velî

Velâyet sırnı zuhûr eyleyen
Bu âlem zünûbun gafûr eyleyen
Peyamberler içre umûr eyleyen
Cihânı zuhûriyle nûr eyleyen
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şeffî'-ül-velî

Per-i Cebreil'i bulan serbeser
Yoğiken nişân ü makam ü mekar
Sefâtı kelâm içre hayr-ül-beşer
Anın hemdemi hem Hak idi meğer
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şeffî'-ül-velî

O Tâhâ vü Yâsin gelen şânına
Yer ü gök yakışmaz hem eyvânına
Delîl Elkehf oldu bürhânına
Becüz hiç kes ermez hem ihsânına
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-yül-azîm ü şeffî'-ül-velî

Bu İslâm kapusun açan âleme
 Sen anı Hudâ bil ü Âdem deme
 Veren mu'cizâtı Bin-i Meryem'e
 Getüren beşâret benî âdeme
 Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
 Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Var idi Hudâ ile sırrı behem
 Getürdü vücûde bizi ez adem
 Anınla şerîf oldu Beyt-ül-harem
 Makam-ı velâyet mekân-ı kerem
 Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
 Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Hak idi kim ol indi gökten yere
 Ki halk-ı cihâna yüzün göstere
 Şefâat ol eyler bu âlemlere
 Olan *Lâhmûke lâhmi* Peygamber'e
 Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
 Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Adının sıfâtı hezâran hezâr
 Döner hikmeti birle leyl ü nehâr
 Ki ismi Ali'dir özü Girdigâr
 Tutupdur sözünden yer ü gök karâr
 Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
 Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Sıfât-ı elif lâm ü Yâsin dili
 Kim oldu anın Lâmekân menzili
 Burâk u kerâmet'anın mahmili
 Açub rûşen iden kamu müşkili
 Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
 Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Makamâtı Rahman özü Lâmekân
 Ol ervâha menzil karâr-ı cihan
 Vücûdu muhalled özü câvidan
 Gehî âşikâre gehîdir nihan
 Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
 Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Kelâmın delîlinde bürhân olan
 Bu dünyâ vü ukbâda sultân olan
 Felekler anıncündür eyvân olan
 Kemîne makamatı Giyvân olan
 Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
 Aliy-yül-azîm ü şefî'-ül-velî

Odur tevbe ber kalb-i âdem veren
 Zi gark âb-ı Nûh'u çeküb kurtaran
 Hem Eyyûb derdın şifâ gösteren
 Dem-i gamda Ya'kub'a feryâd eren
 Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
 Aliy-ül-azîm ü şefî'-ül-velî

Hemîşe özü Hayy ü bâkî olan
 Be ten Sündüs adlu Burâkı olan
 Hak ile müdâm ittifâkı olan
 O kevser suyu üzre sâkî olan
 Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
 Aliy-ül-azîm ü şefî'-ül-velî

Kemîne *Hatâyî'*yi kul eyleyen
 Cemî'-i murâdın husûl eyleyen
 Diline sıfâtın nüzûl eyleyen
 Hasûdun zalûmen cehûl eyleyen
 Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
 Aliy-yül-azîm-ü şefî'-ül-velî (1)

(1) Alm. K. Mc. No. 631.

TERCÍ-Í BEND

— Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün —

Lâyı iskat eyleyüb bir bilmeyen illâsını
Bilmedi nefy ile isbâtın nedir ma'nâsını
Vâdi-i isyanda kaldı anmadı Mevlâ'sını
Âb-ı tevhîd ile tâhir kılmadı a'zâsını
İçmedi bezm-i Eles'tin bâde-i hamrâsını
Açmadı nûr-i velâyet (1) çeşm-i nâbinâsını
Görmedi gün turrasından leyale-tül-esrâsını
Bulmadı râh-ı yakının menzil-i a'lâsını
Kabe kavseyn'in yanıldı kurb-i ev ednâ'sını
Silmedi âyine-i dilden gubâr ü pâsını (2)
Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
Yâ çek el serden ya gel çımlatma aşkın tâsını

Yoğiken kevn ü mekân ü sâhil-i ağ u kara
Cûşa geldi şevk ile bahr-i mahabbet ibtidâ
Taşa çaldı şişesin etti temevvüc her yana
Serbeser eşyâyı seyrân eyledi çün ü çerâ
Aşk Mansûr'unu gördü ol arada âşinâ
Bir fenâ abdâl geldi yanıma dedi bana
Var ferâgat gûşesin idin makam-ı dilküşâ
K-oldürür dâr-ı şifâ vü derdmendâne devâ
Âlem-i bahr-i tahayyürde gezerken bî nevâ
Gûşuma erdi serâser gaybdan işbu nidâ (4)
Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
Yâ çek el serden ya gel çımlatma aşkın tâsını

Şol zaman kim batn-ı ümde nutfe-i medfûn idik
Emr-i Bârî ile anda perde-i pür hûn idik
Katre-i nâçiz idik mudga uyuşmuş hûn idik
Kâsesin kesr eylemiş bir Leyli-i Mecnûn idik

-
- (1) Hidâyet: Nüsha.
 - (2) Fazl-ı Yezdan silmedi dil safhasından pâsını: Nüsha.
 - (3) Bu sır: Nüsha.
 - (4) Gûşuma erdi gayıbdan bir nidâ vü hoş sadâ: Nüsha.

Serseri idik eğerci tâlib-i Bîcûn idik
 Sa'y ile deryâya ermiş bir dür-i meknûn idik
 Özümüz fark etmeyüb dembeste vü mahzûn idik
 Kûh-i tende sa'y ile Ferhâd ile Hâmûn idik
 Âciz ü zâr ü zelil ü müflis ü medyûn idik
 Destgîr olmasa bir kân-ı kerem mağbûn idik

Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
 Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını

Âdem-i hâkinin anladınsa tîn ü mâsını
 Bâtıl inkârı gider fehm et hayâlin hâsını
 Lâda kalma sôfiyâ bil tevhidin illâsını
 Uyuma şeytân-ı lâine dinleme vesvâsını
 Jeng-i gamdan açâ gör mir'ât-ı kalbin pâsını
 Dâh-ı aşk içre bulasın menzîl-i a'lâsını
 İbn-i vakt ol anma dehrin imruz u ferdâsını
 Ko bu dun himmet fenânın şûr ü şer gavgasını
 Göricek etsen gerek gerçeklerin da'vâsını
 Anladınsa ehl-i aşkın sözünün ma'nâsını

Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
 Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını

Aşık ol ol gül'izârın bülbül-i nâlânı ol
 Can verüb yolunda sıdk ile kulu kurbânı ol
 Künc-i gamda derd ü mihnet ma'dininin kânı ol
 Geç feragat tahtına gel âlemin sultânı ol
 Rûz ü şeb ol mehlikanın vâlih ü hayrânı ol
 Bâkidir sanma fenâ dârın heman mihmânı ol
 Ger saâdet gencini bulmak dilersen fâni ol
 Kûy-i fakr içre gedâlık mülkünün hâkanı ol
 Ehl-i aşkın âstânı bâbının derbânı ol
 Baş açık meydân-ı aşkın soyunub üryânı ol

Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
 Yâ çek el serden ya gel çınlatma aşkın tâsını

Hamdülillâh irişüb cânâneye cân olmuşuz
 Ser verüb meydân-ı aşka girüb üryân olmuşuz
 Katre-i nâciz iken deryâ-yi ummân olmuşuz
 Fahr edüb dervişliği âlemde sultân olmuşuz

Tekye-i fânide bir kaç gün ki mihmân olmuşuz
 Da'vi-i hâm etmeziz râh-ı taayyün bulmuşuz
 Ey birâder aşk esrâriyle hayrân olmuşuz
 Der senkim dehr pirinden nasîhat almışız
 İrişüb feyz-i İlâhî bize teslim olmuşuz
 Cân ü dil terkin urub meydân-ı aşka gelmişüz
 Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
 Yâ çek el serden ya gel çılatma aşkın tâsını

Perde-i pindârdan geç âlemin sultânı ol
 Her gedâya şefkat idüb cânı içre cânı ol
 Cevher-i akli maâniden çıkargil kânı ol
 Kûy-i aşkın sen dahi bir baş açık üryânı ol
 Na're-i yâ hû ile doldur cihânı fâni ol
 Gâh mest ü gâh esrük bir mehin hayrânı ol
 Can verüb aşk ile yolunda kulu kurbânı ol (1)
 Baş açık bir pâdişâhın bende-i fermânı ol
 Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
 Yâ çek el serden ya gel çılatma aşkın tâsını

Vasf-ı yâre ey *Hatâyî* söz demek şanımdadır
 Cilveler kılmak (2) benim tab'-ı suhandânımdadır
 Hemdemim hem meşrebim derd ü belâ yanımdadır
 Yâr için ölmek benim âyîn ü erkânımdadır
 On sekiz bin âlemin esmâsı dîvânımdadır
 Kâinatın sâbitâtı kasr u eyvânımdadır
 On iki şehzâdenin imlâsı pinhânımdadır
 Sâye salmış üstüme mihr-i dirahşânımdadır
 Mustafâ'nın ünmetiyem sevgisi cânımdadır
 Hem Aliy-yel-Murtezâ'nın derdi dermânımdadır
 Müfti-i aşk böyle vermiştir bunun fetvâsını
 Yâ çek el serden ya gel çılatma aşkın tâsını (3)

(1) Hem Hüseyin-i Kerbelâ'nın sıdk ile kurbânı ol: Nüsha.

(2) Etmek: Nüsha.

(3) Divan, Mît. Alm. K. Mc. No. 559, Yahya Efendi K. No. 3903, İnkılâp Müzesi Müdürü Ahmed Şemseddin Güneren'e âid bir mecmuadan. Bu şiir, divanda eksik olarak kayıtlıdır.

MESNEVÎLER

Sıgım Fazl-ı Hak'a ey tâlib-i râh
Ki dost aşkım özüne eyle hemrâh
Teveccüh kıl teveccüh ol Kerîm'e
Cemâl-i enver-i zât-ı kadîme
Tevekkül kapusunda sen mukîm ol
Tarîk-ı aşk içinde müstakîm ol
Teferrüc ehli ol âlemde sâdık
Tahayyür şu'le-i didâre âşık
Her iş kim tutasın aşk ile tut gıl
İki sanmaklığı ey can unutgıl
Niyazmend ol müdam yol içre doğru
Ki sûret tebdil edüb olma uğru
Yakin bil doğruluk dost kapusudur
Hakikat âleminin tapusudur
Kimin kim olmaya özü niyâzı
Kabûl olmaz namâzı hem niyâzı
Özünü meskenet bâbında hâk et
Bu cismi ma'rifet âbında pâk et
Ki benlik menzilin mahv eyle dâim
Ola gör aşk ile hizmette kaim
İre tâ Fazl-ı Hak'dan sana in'âm
Düşe kalbine rahmet feyzi ilhâm
Haberdâr olasın Hak cânibinden
Çıka zât-ı şerîfin küfr ü kinden
Erişe hâlet-i aşk-ı İlâhî
Ola cânında her dem derd ü âhi
Dilinde feth-i devlet ola yâ hû
Gönülde hikmet-i yâ hû vü men hû
Dilersen kim olasın ehl-i tevhîd
Ki sende olmaya bir şemme taklîd
Gönül şâf eyle şâf ol sâdıkane
Hak'ı birle hakikat âşıkane
Kadîm ü lâyezâl ü ferd ü yektâ
Ki misli yok anın zâtında hemtâ
Şerîki yokdur anın vechi hûdur
Müberrâdır kamudan söyle Hûdu

Münezzehtir kamudan gayr-i Zâtı
 Velî her şeyde zâhir mu'cizâtı
 İkilikten berîdir zât-ı mutlak
 Kemâl-i kudretinden söyle saddak
 Özüdür her işe her kâre mi'mâr
 Bu remzi anlagıl ey ehl-i ikrâr
 Cihânı târümâr etmek elinde
 Yine bir demde vâr etmek elinde
 Görünen gösteren gözde gören ol
 Aparub götüren veren alan ol
 Dahî kimden görürsün bunca işler
 Öz işidir var işi böyle işler
 Gehî mazhar cemâle geh celâle
 Aceb sırdır bu sır Celle celâle
 Ki Hakdır secde çün zîkr ile şükürün
 Kilisa mescid ü küfrüne küfrün
 Kim oldur her şeyin ayınında mevcûd
 Özüdür cümle mahlûk içre ma'bûd
 Bahânedir velîkin işi halka
 Kulağında bu pendî eyle halka
 Anın kudretlerinin hikmeti çok
 Ne diyem bî nihâyet pâyanı yok
 Tarîk-ı ehl-i Hak bir özge haldir
 Kalanı bozulacak kîl ü kaldir
 Kim ol tevhid makamıdır bu yollar
 Bu yoldan çıkamı ehli yollar
 Hakikat içre bil varlık özüdür
 Denilen cümle dilde öz sözüdür
 Velî setr-i edebdir görmek andan
 Beşer fi'lîni ya'ni bilmek andan
 Ki söz var söylene bu halk içinde
 Dahî söz var nihânî halk içinde
 Çıkarma perdeden taşra bu sırrı
 İşit ey seyr eden bu berr ü bahri
 Geçit gözle sakın geçme bu berri
 Div-i nâ mahreme açma bu sırrı
 Makam-ı hayret içre eyle seyran
 Deli vü esrüg ü sermest ü hayran
 Olasın tâ kim ol dildâre mahrem
 Visâl-i hazret-i didâre mahrem
 Ezelden bir meseldir kim demişler
 Tarikat pirleri şekker yemişler

Ne ise zâhirin bânının oldur
 Zahirden bânına düş doğru yoldur
 Nazar eyle Hak'ın hikmetlerine
 Taâlâllah zihî kudretlerine
 Yarattı cânını Hak bir nefesten
 Anı bil çıkmadan uş bu kafesten
 Ki bir gevherdürür eşyanın aslı
 Hem anın ma'dini menba'ı nesli
 Ki her kim dürr iledür kân-ı gevher
 Ne gevher kim hakikat Hak'ka mazhar
 Cihan katre anın bahri yanında
 Ki gark olur akıllar pâyanında
 Velî katre değil deryâdan ayru
 Ulaşıcak bir olur sanma gayru
 Eline alıcak bir saf âyine
 Yine özün görürsün her âyine
 Görünen göz göre hem öz cemâlin
 Dahi nedir sana senden hayâlin
 Yakın bak kim sana senden yakindir
 Irak bakma beru gel sen yakindir
 Yüzünde vü gözünde vü sözünde
 Özüdür cân olan hey can özünde
 Kamuda oynayan bu devr-i Hak'dır
 Özün bilene bu yahşi sebaktır
 Bu ma'na her kimin hakkı değildir
 Ki sıdk ile gönül sâfi değildir
 Eğer seyr eylesen cân iklimini
 Serây-i gülşeni cânân ilini
 Ki özü cânâ cân olmuş bu cânâ
 Nihânî geşt eder hâne be-hâne
 Yakın ayru değildir kendüden can
 Ki birdir ma'nide katre vü umman
 Güneş zerre vü hem zerre güneştir
 Özünü özüne ey can ulaştır
 Çerâğ-ı aşk ile et cânı rûşen
 Ki zulmet ref'olub cism ola gülşen
 Kimin ki aşkı yok varma yanınca
 Geçer fırsat o aşka boyanınca
 Kim ola aşk ile sermest divâne
 Ana yoktur kalem varsa divâne
 Yürü aşkı özüne pîşe eyle
 Yeter uzakı fikr endîşe eyle

Bu demi hoş gör ey can Hak'ka şükr et
 Bu fikrin terkin ur özünü fikr et
 Ne idin âlem-i vahdette söyle
 Bu kesret evine düştün mü böyle
 Neye geldin ne getürdün cihâne
 Ne iltersin sen âhır câvidâne
 Bunu bildin ise erdin makame
 Hakikat menzili dâr-üs-selâme
 Bu remzi iste bir ehl-i nazardan
 Vere lütf eyleyüb ger nev haberden
 Elinde var iken bir ihtiyarlık
 Hak'm âşıklariyle eyle yarlık
 Elini alalar bir dar mâhalde
 Gerektir ancileyin yar mahalde
 Yârim deyen çok olur bunda ey yâr
 Sakın her birine aldanma zinhâr
 Kimi sevsen hem anınla koparsın
 Ana kim cân ü dilden sen taparsın
 Uzaktır menzilin azık kazangıl
 Yeter özendiğin dünyâya vazgıl
 Hayâl-i aşka özün hemdem eyle
 Anınla hos safâ vü hem dem eyle
 Ki her halde ola aşkın hayâli
 Değildir halden ol hâl ehli hâli
 Tesebbüh eyle ey can hânedâna
 Yolunda kalma anın cism ü câna
 Cemâl-i Mustafâ'ya ver' salevât
 Bulasın dü cihân içre saâdât
 İbâdetler başıdır dinle kardaş
 Salâvat aşk ile ger ola yoldaş
 Kimin aşkına yarattı cihânı
 Budur ayn-i ibâdet anla anı
 Tevekkül kıl tefekkür eyle idrâk
 Nedir ol âlem-i ma'nide Levlâk
 Muhammed ümmeti kalmaz tamuda
 Salevat ver canın yanmaya od'a
 Ana ihlâs ile ümmet olagör
 Ola münkir olanın gözleri kör
 Hak'm dostunu bil kim dost olasın
 Şehâ ulaşuben peyvest olasın

Kimin elindedir bu cümle âlem
 Bu hikmete ulaşur gerçek âdem
 Nebi mi'râca çıktı kimi gördü
 Makam-ı müntehâda kime erdi
 Yol üstünde durur Arslan'ı gördü
 Çıkardı yüzüğünü ana verdi
 Dedi ki aramızda bu nişâne
 Bu sözlere mevâliler inane
 Bunu fehm eyle kim özge hayaldir
 Hayâl içre visâl içre maaldir
 Yürü şâhâ müdam gönlün açilsun
 Lâtif söyle lebinden dür saçilsun
 Nişan göster kim olasin şehâ kul
 Ki değme kimse olmaz şâha makbul
 Nedir söyle bana şâhın nişânı
 Eğer mü'min isen sen Şâhı tanı
 Anın emriyle çeğzinür felekler
 Ana secde kılur gökte melekler
 Mürüvvetle kerem lûtf u sehâvet
 Nişânı şâhın ey ehl-i saâdet
 Hasen Hüseyin'i sev candan hemişe
 Zehi kutlu (1) ki can şâha ulaş
 Ali Zeynelabâ Bâkır u Ca'fer
 Bulardır rehber mürşid ü rehber
 İmam Kâzım Ali Musâ Rızâ'ya
 Rızâ verdim yakın Âl-i Abâ'ya
 Takî vü bâ Nakî Şah Askerî'den
 Olagör şah imamlar serverinden
 Erişti va'de-i Âl-i Muhammed
 Zuhûr ede ki ol Mehdî Muhammed
 Bu on iki imama kıl ivallah
 Eğer mü'min isen yaricin Allah
 Yakın oldu çıka sâhib zamânın
 Velâyet leşkeriyle hânedânın
 Alâmetler göründü cümle ahvâl
 Ki tebdil görebilmez öyle ef'âl
 Cihan aksine döndü ey birâder
 Diler dîv ola insâna berâber

(1) Bahtlu: Divan.

Kaçan dost oliser bu ham hayaller
 Yakışmaz yol içinde işbu haller
 Bu bir kâr ebesi mülkünü gözler
 Görür bu ma'ni ışığını gözler
 Zuhûr olmaz cihan karışmayınca
 Bu âlem halkı küfre düşmeyince
 Yine oynaya Şâh'ın Zülfekar'ı
 Mutî' ola anın emrine varı
 Gel imdi bir dahi sohbeti dinle
 Kulak tut bu sözün ma'nîsin anla
 Eder bundan ahır seyrân anda
 Ne köşk ü taht yaparsın ya'ni bunda
 Yükün zulm ise arkandan bırakgıl
 Teferrüc eyleyüb didâre bagıl
 Eresin menzile oynaya güle
 Ki şeklin benzeye gülşende güle
 Bu dünyâ mihnetin vahdete değşür
 Özünü sıdk ile sen Şâha tapçur
 Hak'ı erden eri mü'minden iste
 Budur pendim sana şikeste beste
 Ere yeten Hak'a yeter yakın bil
 Eğer tâlib isen bu remzi duy bil
 Kim ol can kim hakikat pîrimizdir
 Yolunda teslimiz ol mîrimizdir
 Eğerçi katreyi sudan yarattı
 Velî öz aşkını ana yâr etti
 Bu sun'ullaha eyle sen sücûdu
 Münevver eylegil işbu vücûdu
 Gerek sun'-i Hak'a ikrâm ü ta'zîm
 Melek âdemden alur ilm ü ta'lîm
 Zehî sûret anı canlar göricek
 Yanınca sürünür olur zaifcek
 Gönül gözüyle bak didar göresin
 Nice bir bu der ü dîvar göresin
 Ne kim vardır bu sûrette göründü
 Tecellî şevkini bunda gör indî
 Ki bunda görmeyen can anda görmez
 Kalur ol vuslat-ı cânâne ermez
 Bu vechin tefsiri Tevrât ü İncil
 Eder Zebûr ü Fûrkan ehli te'vîl
 Seriatle tarîkat yollarıdır
 Ki ma'rifet hakikat halleridir

Bu dört kitabların ma'nîsini hem
 Özün biliüb olasın yolda muhkem
 Yakîn ehli yanında yol sürüldü
 Ki münkirler bu dergâhtan sürüldü
 Bu yolda bir delîl rehber (1) gerektir
 Tarikat içre ihlâs er gerektir
 Mürîd olur ola ehl-i irâdet
 Ala her işte ol pirden icâzet
 Ram ide uyhuyu ol dost yolundan
 Yana pervâne tek bu aşk od'undan
 Tarîk-ı evliyâ bir doğru yoldur
 Yeter her yitene kendini buldur
 Eğer olmaz isen bu yolda gerçek
 Velâyet sofrasından sen elin çek
 Kerem kânı Ali'dir hâşe lillâh
 Kaçan öz çâkerini ide gümrah
 Muhibb-i şâh olan mihnette kalmaz
 Çıkar aydınlığa zulmette kalmaz
 Koma Şah dâmenini dâim elden
 Yapış silsilesine cân ü dilden
 Çalınma dört yana bağlan Ali'ye
 Erenler serveri şâh-ı velî'ye
 Terazi sûr u mizan haşr ü mahşer
 Ali elindedir filcümle yekser
 Geçerem ol sırât-ı müstakîmi
 Anın himmetidir ezel kadîmi
 Velâyet şehrinin kadri Ali'dir
 Hak'ın fermânile şâh-ı velîdir
 Yedi tâmu sekiz cennet nişânı
 Kamusu sendedir anın beyânı
 Vücûdundan gider tamu sıfâtın
 Yaman hûdur bırak elden berâtm
 Sıfât-ı ehl-i cennet yahşi hûdur
 Ki hulku yahşi olan bahtlûdur
 Kemâl ehli ile olgıl musâhib
 Ki andan ma'rifet kesb et acâyib
 Özün bilmez ile durma oturma
 Ömür zâyî' geçer aklın yitürme
 Kişiye durmak oturmak gerektir
 Velî öz lâyıkıyla yeğrektir

(1) Delîl ü pîr: Divan.

Kimin kim ma'ni içre zâtı yoktur
 Çürürktür sözünün bünyâdı yoktur
 Yakın sıdk âdemin sermayesidir
 Bu remzi ol bilür cân ebesidir
 İman ehli isen ey can velîkin
 Ki cism ü can dilinde tutmağıl kin
 Budur benden sana pend ü emânet
 Gönül yıkma velî eyle imâret
 Dahi yoldaşını komşunu gözle
 Ki halkın aybını sen açma gizle
 Yoldaş olur rahm ede yoldaşına (1)
 Yoldaşın uğratmaya yoldaşma (1)
 Kamu amelden efdaldürür insâf
 Hak'ın öz evidir olsa gönül sâf
 Be-hakk-ı Fazl-ı Hak çün oldu tevfik
 Yola tapanlara hak yolu tahkîk
 Hak'ın ol haklığı hakkı hakiçün
 Ki zât-ı mutlakı Fazlı hakiçün
 Cemâli pertevi şevki hakiçün
 Kemâi-i kudreti aşk hakiçün
 Hem ol ayn-ı müsemması hakiçün
 Kelâm ü ilm ü esması hakiçün
 Muhammed ü Ali dîni hakiçün
 Velîler hırkası donu hakiçün
 Nebî seyrettiği mi'rac hakiçün
 Ki Mekke Medine ol Hac hakiçün
 Serâser cümle evliyâ hakiçün
 Tarîk u remz-i evliya hakiçün
 İmam Hasen şehîd canı hakiçün
 Dökülen Şah Hüseyin kanı hakiçün
 Hem on iki şah imamlar hakiçün
 Kırırıcak yeten erler hakiçün
 Enelhak söyleyen Mansur hakiçün
 Şehidler üzre inen nur hakiçün
 Seyid Gazî hocam Hünkâr hakiçün
 Erenler ettiği ikrar hakiçün
 Kim üçler yediler kırklar hakiçün
 Budala kavm-i sermestler hakiçün
 Ki Rum abdalları sıdkı hakiçün
 Horâsan pirleri nutku hakiçün

(1) Bu iki mısra «Fâilâtün fâilâtün fâilün» veznindedir.

Nihan dervişlerin sırrı hakîçün
 Bu yol pirlерinin piri hakîçün
 Ki Mecnun hasret-i Leyli hakîçün
 Kadılar hürmeti yolu hakîçün
 Safâ ehli sofi sâfi hakîçün
 İvallah ehli insâfı hakîçün
 Âşıklar âteş-i aşkı hakîçün
 Ki tesbîh-i sehergâhı hakîçün
 Müdam çağırduğım ol Şah hakîçün
 Hacet kabûl olan dergâh hakîçün
 Suçum bağışla Şah-ı Kerbelâ'ya
 Kamu âşıkların şâh evliyâya
 Kabûl et bu duâmı yâ İlâhî
 Ki sensin cümlelerin püşt ü penâhı
 Şehin bir bendesiyem hâs mevli
 Didar-ı aşka sâdik lâübâlî
 Ne erbâbem ne zâhid hâk-i pâyem
 Bihamdillâh ki dost aşkıyla mâyem
 Lûtuf ıssı ganîdir pâdişâhım
 Ümidgâhım penâhım âli şâhım
 Hatâyî'm derdmendem bir kemîne
 Anıcağ Hû diniz anın demine
 Teveccehtü tevekkeltü alâllah
 Kulak çektim dedim âlemlere şâh
 Cihanda kalmağîçün bir nişâne
 Nasihatnâme dedim dervişâne (1)

— 193 —

— *Me'ûlü mefâilün faülün* —

Ol şâh ki mazhar-ı Hudâ'dır
 Hak'tan anı kim dedi (2) cüdâdır
 Cümle sebak aldı evliyâdan
 Piş oldu kemâli enbiyâdan
 Maksûd-i cihan cemî' sensin
 Ey gevher-i pâk sen nedensin
 Âdem ne bilür hakikatini
 Bilmez çü melek tarikatini

(1) Divan, Sd. Mc. Bu mesnevînin Londra nüshasında 168 beyit olarak kayıtlı bulunduğuna anlaşılmaktadır.

(2) Diyer: Nüsha.

Geldin çü vücûda Hak seversin
 Hak sende zuhur çü ayn-ı Hak'sın
 Ey sırr-ı velâyet ü hidâyet
 Bu bendene eyle lûtf inayet
 Arş oldu çü kürsi istivâdan
 Kaddin ki göründü müntehâdan
 Firdevs-i berin makamı sende
 Cibrîl-i emin peyâmı sende
 Rûhülkudüs oldu ism-i zâtın
 Münkir ne bilür senin sıfâtın
 Hem sende bulundu ism-i a'zam
 Hem sende göründü rûh-i âdem
 Hakkında denildi (1) satr-ı Levîâk
 Levîâke lema halekt-ül-eflâk
 Deryâ kamusu mürekkeb olsa
 Kâtib melekût müretteb olsa
 Yazmaya olur kamusu vasfın
 Hak'dan hak olur nasîb kısmın
 Gönlün senin oldu bahr-i kudret
 Ol bahre kim oldu mevc-i rahmet
 Ayırma fakîri rahmetinden
 Dûr eyleme şükr ü ni'metinden
 Men tek sana bende ola bîhad
 Kemter zi kemîn gulâm bî ad
 Lûtf eyle fakîre yâ İlâhî
 Şerm eyleme gel bu rû siyâhî
 Göre kerem ü livâ-yı rahmet
 Deryâ-yi fütüvvet ü mürüvvet
 Çün nûr-i zemîn ü âsmansın
 Maksûd ü murâd-ı Kün fekânsın
 Tendir bu cihân içinde sen can
 Yalnız ne ki cân ü hem cânan
 Bu bendelerin işinden âgâh
 Sen mazhar-ı lûtf-i Hak'sın ey şâh
 Çün rahmetine ümîd vârem
 Kim var dahi ben de kime varem
 Ger mukbil isem beni kabûl et
 Hak dergehine kemîne kul et
 Ger müdbir isem heman seninem
 Ger yahşi eğer yaman seninem

(1) Tiginde yazıldı: Nûsha.

Hiç yoktur ola elimde nesne
Bîçâre kulum şikeste beste
Sen şâh-ı kerîm ü pür keremsin
Ümmîd ederem emim de sensin
Hak'kın sağ eli senin elindir
Allah'ın yolu senin yolundur
Hak yoldan azıtma yâ İlâhî
Kim sensin iki cihan penâhı
Çün gördü seni be şekl-i arslan
Yedinci felekte sebz-i derban
Kesme nazarın bu nâtüvandan
Ayırma bizi ol âstandan
Sensin yaradan bu hâs ü âmı
Küstahem dimem dâhi kelâmı
Ey nûr-i Hudâ çerâğ-ı âlem
Koyma meni zulmet içre kalam
Ey iki cihânın âftâbı
Var eyle çü zerre men tûrâbı
Kıl-bâkî meni fenâ yüzünden
Sen haksın ü men hatâ yüzünden
Sen kân-ı mürüvvet ü atâsın
Bağışla *Hatâyî*'nin hatâsın (1)

(1) Divan, Mlt. Alm. K. Mc. No. 631, 667, Sd. Mc.

DEHNÂME'DEN

— *Me'ûlü Me'âilün faülün* —

Bâ ism-i ilâh-ı Ferd ü Yezdan
Rahmân ü Rahîm ü Hayy u Sübhan
Her kârına ey dil ibtidâ kıl
Çün ahde Belî dedin vefâ kıl
Tâ her bir işin yete kemâle
Şükr eyle Celîl-i Zülcelâl'e
Vird eyle senâ-yi Mustafâ'yı
Zikr eyle kemâl-i Murtezâ'yı
Tâ ola işin dürüst ü kâmil
Ez fazl-ı eimme-i efâzıl

— *Sıfât-ı gülşen-i bahâr* —

Kış gitti yine bahâr geldi
Gül bitti vü lâlezâr geldi
Kuşlar kamusu figane düştü
Aşk odu yine bu cânê düştü
Yer geydi kabâ-yi Hızr pûşan
Cümle dile geldi leb hamûşan

— *Şîr be-resm-i şikâyet ez ışk* —

Ey can ü dili harâb eden aşk
Uşşâkı kem ez türâb eden aşk
Odlâra salub ferâgat ehlin
Yakup ciğerin kebâb eden aşk
Ma'sûka müdâm içmek için
Diller kanını şerâb eden aşk
Dîvânelerin tutub tarîkın
Terk-i vera'u sevâb eden aşk

Her zerre teki vücûde düşse
 Meşhûr çü âftâb eden aşk
 Dünyâda her ehl-i hânümânı
 Bî mesken ü hord ü hâb eden aşk
 Zühd ehli suâl edende her dem
 Min (1) sohbeta bir cevâb eden aşk
 Ma'şûka saruya baksa âşık
 Baht-ı siyehin nikab eden aşk
 Her demde *Hatâyî* haste hâle
 Sad nâz ile min itâb eden aşk

— 197 —

— Şîr ez zebân-ı âşık —

Şah şahlığ eder çü nevker olsa
 Eşikte gulâm-ı kemter olsa
 Hoşdur felek üste mâh-ı dîlcü
 Ammâ ki yanında ülker olsa
 Hurşîd önünde zerre hoştur
 Göklerde karîn-i ahter olsa
 Dâim yaşım ol ayağa damsun
 Ser ayağı hûb olur ter olsa
 Hüsni sıfatın yazam kitâba
 Vafında hoş ola defter olsa
 Çevgân kimi (2) zülfü var işittim
 Top olmağa ana bir ser olsa
 Alsun kulağa *Hatâyî* şîrin
 Şahlar kulağında gevher olsa

— 198 —

— Şîr be-resm-i şikâyet ez tâlî —

Yandım gam od'una serbeser men
 Gam hemdemi yâr gitti elden
 Sâd olma gönül çek imdi gamler
 Destimde ne vâr gitti elden

(1) Min: Bin.

(2) Kimi: Gibi.

Nîsan kimi tökgil ey gözüm yaş
 Ol tâze bahâr gitti elden
 Bu sabr ü karâr gitti menden
 Nâmûs ile âr gitti elden
 Cânım dileği refik u yârim
 Her nesne ki vâr gitti elden
 Düş ayağa gölge tek *Hatâyî*
 Ol serv-i çenâr gitti elden

— 199 —

— *Şîr ez zebân-ı âşık be-tarîk-i kâmrânî* —

Peh peh ki menem o cism-i bî can
 Kim nâgeh ona ulaştı bir can
 Peh peh ki menem o Hızr'a nisbet
 Kim ona bulahtı âb-ı hayvan
 Peh peh ki menem sakîm-i mühlik
 Hâtîften erişti ona derman
 Peh peh ki menem şikeste Ya'kub
 Kim buldu visâl-i hûb-i Ken'an
 Peh peh ki menem azîz-i Kâ'be
 Hannân'e erişti buldu Mennan
 Peh peh ki menem o mûr-i pâmâl
 Kim verdi nigîn ona Süleyman
 Ey haste *Hatâyî* şâkir ol kim
 Mîhr ile visâle döndü hicran

— 200 —

— *Şîr ez zebân-ı âşık nehc-i taleb-i ma'sûk* —

Hoş dem ki bu cism ü can kavuştu
 Cânan ile hem cihan kavuştu
 Bu gündürür ol ki haste Ya'kub
 Yûsuf'dan erüb revan kavuştu
 Bu gicedir ol bu teşne Hızr'a
 Hayvan suyu nâgehan kavuştu

Bu dün, odürür ki Fahr-i âlem
 Bâ hazret-i Lâmekân kavuştu
 Âdemle bugün buluştu Havvâ
 Yüz cehd iledir cihan kavuştu
 Oldur bu gece ki ehl-i îman
 Uçmağ ile câvidan kavuştu
 Ferhunde zaman ki dilberine
 Ölmüş ten ile çü can kavuştu
 Şükr eyle *Hatâyî* kim senünlen
 Ol şâhid-i mihriban kavuştu

— 201 —

Ol gül ki ona zelil bülbül
 Gülzâr-ı ruhindedir yavuz gül
 Ol şûha ki cân olurdu Ferhâd
 Şirin dudağından aldı yüz dâd
 Ol yâre ki akl olurdu Mecnûn
 Uş Leyli saçına oldu makrun
 Pervâne idi bu şem'a ol can
 Pürtâb-ı ruhinden oldu reyyan
 Ol mâha ki cân müşteriydi
 Vuslat gecesinde hoştariydi

XVI ncı asır
Osmanlı Şairlerinden
MİDİLLİ
HİTÂBİ'DEN ÖRNEK ŞİİRLER

— *Me'ûlü fâilâtü mefâilü fâilün* —

Geldi sürâhi meclise ref'eylemiş nikab
Zeyn eyledi mecâlisi zerrin bir âftâb
Mânend-i câm Hızr-ı nebi'dir misâl ile
Âb-ı hayât içindeki can bahş eden şerâb
Ma'sûk serv kamet ü mahbûb sîm ten
Tâvûs-i ravza cîlve kılup çıkmış ez nikab
İçmiş şerâb-ı lâ'l hoş öper eyâğ ol
Nukl eylemeğe cân ü ciğerden diler kebâb
Kulkul verir metâreye ya'nî dinil dinil
Baş eğdirir piyâleye kim kıla içtinâb
Âyine-i Skender ü hem câm-ı Cem budur
İzhâr eden nihâni kılur şeyhi hem şebâb
Bir yerde kim otura *Hitâbî* buhûr veş
Gökte okur melâike Yaleyteni Tûrâb

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Çıkmaz ey dilber senin hayl-i hayâlin yâddan
Kîşver-i gönlümü yıktı aşkınız bünyâddan
Tâ ki düştüm ey perî peyker firâkın oduna
Tuttu âvâzım cihânı âh ile feryâddan
Niçe kim dünyâ yüzünde haste cânım tendedir
Çıkmaya derd ü firâkın bu harâb âbâddan
Tâ ki çeşmim karşıyundan ayrı düştün ey sanem
Gitmeye hergiz hayâlin hâtır-ı nâşâddan
Sen *Hitâbî* sözüne aldanma ey zâhid yürü
Tâ ezel ta'lîm olubdur bu hakîm üstâddan

— *Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün* —

Taâlâ şânuhu ekber bu ne hüsn-i dilârâdır
Cemâlin hûriden yeğrek boyun tûbâdan a'lâdır

Gözüm yüzün görür her dem zihî nâzır zihî manzar
 Muanber kâkülün cânâ aceb âşüfte sevdâdır
 Sanevber kametin gördüm senin ey server-i hûban
 Belâdan dil halâs olmak aceb himmetlü bâlâdır
 Eğer cevır ü cefâ kılsan eğer mihr ü vefâ etsen
 Yolundan dönmeğim yoktur ki Hak dâná vü bînâdır
Hitâbî hastenin ver gel muradın hasbetenlillâh
 Ki hâk-i âstânında işi dâim temennâdır

— IV —

— *Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün* —

Sebep bilmem ne zulm eyler nesin aldım bu devrânın
 Belâ vü firkatı derdi bana yetmez mi cânânın
 Der-i dilberden ayrıldım diyâr-ı gurbete düştüm
 Gözüme âteş-i dúzah göründü Mülkü Osman'ın
 Dilim par par yanar güm güm öter sînem akar yaşım
 Din (1) ey derd ehli âşıklar devâsı ne bu hicrânın
 Kara zülfünü andıkça dilerdim dağlara düşem
 Felek gerdânına attım kemendin âh ü efganın
 Bize dilber mi bulunmaz *Hitâbî* biz sipâhîyüz
 Hudâ ömrün ziyâd etsün Şeh-i Sultan *Süleymân*'ın

— V —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Ol sanem kim gice gündüz cân anın hayrânıdır
 Aki ü fehm andan beru aşk ile sergerdânıdır
 Dilberim yârim azîzim gamgüsârım mûnisim
 Can şikârim sevgi yârim cânımın cânânıdır
 Dün sabâ geldi bana hoş mu'teber böyle dedi
 Galibâ şol mehlikanın zülf-i müsgefsânıdır
 Ey gönül hicran gammdan çok şikâyet kılma kim
 Âşika cevır ü cefâsı lûtf ile ihsânıdır
 Bu *Hitâbî* şîrine ayb etme ey nâkes haşûd
 Cümle uşşâk ehline her dem anın dîvânıdır

(1) Deyin yerine.

— VI —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Hatt u hâlin garet-i dîn etmeğe leşker yeter
Başa sancak çekmeğe kâküllerin server yeter
Bâğa varmaktan garaz seyr-i gül ü gülzâr ise
Tâze dâğı sinemin bana gül-i ahmer yeter
Âh-ı âşık bir yalın şemşîrdir kim gûyyâ
Kim şîrâr-ı nâr-ı aşk ana dilâ cevher yeter
Gözlerim her dem nedendir gönlümü meftûn ider
Hatt hâlin çün kamer devrinde şûr u şer yeter
Dostum yüz verme düşmen sana lâlâlanmasun
Pâdişehsin bu *Hitâbî* tapuna çâker yeter

— VII —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Üstüme yol sürmek istersen tarîk-i cânê bas
Hüsn ilinin şâhısın sermenzil-i sultâne bas
Geh düşersin gâh durursun ey sabâ serhoş musun
Yâr kûyidir gözün aç ayağın merdâne bas
Bu imâret diyeler bir seng dil bünyâdıdır
Pâdişahım seyre çıktıkca dil-i vîrâne bas
Fitne koparmak dilersen gel tırâş et hattını
Mâr kuyruğun basarsan zülfüne bir şâne bas
Bâştan çıktın gözünü açmadın ey şem'-i bezm
Sana kim der gel o rütbe meclis-i cânâne bas
Ağır altun değer câmin ne bilsün sofiler
Sâkiyâ rindâne gel ânı kef-i yârâne bas
Bezm-i aşkın ey *Hitâbî* pehlevânısın bugün
Rezm içinde bir eyâğ ile Cem'i merdâne bas

— VIII —

— Murabba' —

— *Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* —

Âh kim hasret ile gözlerimi bürüdü yaş
Yine kan oldu kara bağrımın üstündeki baş

Beni aşkın sanemâ eyledi âlemlere fâş
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş

Garazın cevır ü cefâ ile ya mihnet ise
Yeter ey rûh-i revânım bize bu firkat ise
Sizin illerde vefâ eylemeniz âdet ise
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş

Tutalım cevır ü cefâ eylemek oldu sana hû
Gidere âdet edinme kerem et sen anı ko
Etme sen lâle ruhim sizlere kanûn ise bu
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş

Mihnet ü derd-i dili kime hikâyet edeyin
Kıssa-i şerh-i gamı kime rivâyet edeyin
Varayın Şâh Süleymân'e şikâyet edeyin
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş

Her kişi illere ne ettiğini bulsa gerek
Câm-ı mey gibi gözünün kabağı dolsa gerek
Bu *Hitâbi*'ye cefâ ile diye nolsa gerek
Sen salın iller ile ben basayın bağrıma taş

BIBLIYOGRAFYA

Bibliyografya

— *Hatâyî divanını tertib ederken
müracaat edilen menbalar* —

- 1 — *Abdûlbakî Gölpmarlı: Yunus Emre, matbu, iki cilt.*
- 2 — *Abdûlbakî Gölpmarlı, Pertev Naili Boratav: Pir Sultan Abdal 1943. —*
- 3 — *Âli (Müverrih): Künhül'ahbar, Üniversite Kütüphanesi, yazma nüsha.*
- 4 — *Bakırğan kitabı: Kazan tab'ı 1837. Müteaddit defalar basılan bu eserde şiirleri kayıtlı bulunan şairler şunlardır: Ahmet Yesevî, Beyza, Biçâre, Bihbûdî, Fakirî, Garibî, Gazalî, Gedâyî, Hakim, Hatâyî, Hubbî, Hüdâdât, İkanî, Kasım, Meşreb, Miskin, Nesimî (Kul), Râcî, Süleyman, Şemseddin, Seref, Şerif, Şühûdî, Tıflî, Ubeydî.*
- 5 — *Besim Atalay: Bektaşilik ve Edebiyatı, 1340.*
- 6 — *Fâizî (Kafzâde): Tezkire-i Şuarâ, yazma. Muhtelif Kütüphanelerde ve hususî ellerde müteaddit nüshaları vardır.*
- 7 — *Feridun Bey (Köçerli): Azerbaycan edebiyatı tarihi materyalleri 2 cilt. Bakû 1926.*
- 8 — *Feridun Bey: Münşeat, matbu.*
- 9 — *Fuat Köprülü (Prof.): Anadolu'da İslâmiyet, Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası sene 2, sayı 4, 5, 6.*
- 10 — *Fuat Köprülü (Prof.): Azeri maddesi, İslâm Ansiklopedisi cüz 12, s. 118- 151, İstanbul 1942.*
- 11 — *Fuat Köprülü (Prof.): Habîbî, Darülfünun Edebiyat Fakültesi mecmuası c. VIII, s. 5, 1932.*
- 12 — *Fuat Köprülü (Prof.): Sam Mirza ve Tezkiresi, Hayat mecmuası No. 27.*

- 13 — *Fuat Köprülü* (Prof.): Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, 1918.
- 14 — *Hacı Kemal*: Câmîünnezâir, yegâne nüshası Beyazıt Umumî Kütüphanesi.
- 15 — *Hasan Âli, Hamamî Zade İhsan, Hıfzı Tevfik*: Türk Edebiyatı Nümuneleri, matbu. Bu mühim eserde Hatâyî'nin 10 manzumesi kayıtlıdır, İstanbul 1927.
- 16 — *Hatâyî* (Şah İsmail Safevî): Divan, Millet Kütüphanesi, manzum eserler No. 131.
- 17 — *İskender Münşi*: Tarih-i Âlemârâ-yi Abbasi, matbu.
- 18 — *İsmail Hikmet*: Âzarbaycan Edebiyatı Tarihi 2 cilt. Bakû 1928.
- 19 — *Kâtip Çelebi*: Takvîm-üt-tevârih, matbu.
- 20 — *Lâmîî*: Nefahâtül'üns tercümesi, matbu.
- 21 — *Mecdut Mansuroğlu*: Anadolu metinleri XIII üncü asır, Şeyyad Hamza, Türkiyat Mecmuası Cilt VII-VIII, 1942.
- 22 — *Mecmua*: İnkılâp Müzesi, M. Cevdet kitapları, Küçük mecmualar No. 556. Bu eserde Hatâyî'nin bir kaç manzumesi ve bir çok Hurufî ve Bektaşîlerin şiirleri kayıtlıdır.
- 23 — *Mecmua*: İnkılâp Müzesi Müdürü Şemseddin Güneren'e âit bir yazmadır. Hatâyî'nin Tercîibendi ile diğer bir kaç manzumesini muhtevîdir.
- 24 — *Mecmua*: İstanbul Vilâyeti. Mektubçusu Osman Ergin'e ait bir yazmadır. Hatâyî'nin de bazı şiirlerini muhtevîdir.
- 25 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 542. Bu yazmada Hatâyî'nin mahdut bir kaç manzumesi kayıtlıdır.
- 26 — *Mecmua*: Millet kütüphanesi, manzum eserler No. 543. Bu mühim yazmada bir çok mutasavvîf ve Hurufî şairleri arasında Hatâyî'nin de bir kaç şi'ri kayıtlıdır.

- 27 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 551. Bu yazmada Hatâyî namına iki şiir kayıtlıdır.
- 28 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 557. Bu yazmada Hatâyî'nin bir manzumesi kayıtlıdır.
- 29 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 559. Bu yazmada Hatâyî'nin Terciiibendi «Muaşşer» başlığıyla kayıtlıdır.
- 30 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, manzum eserler No. 589. Bu mühim mecmuada Şah İsmail hakkında söylenmiş bazı tarihler kayıtlıdır.
- 31 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 599. XVI ncı asırda yazılmış bulunan bu mecmuada Hatâyî'den başka o devir şairlerinin bir çok manzumeleri kayıtlıdır.
- 32 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, manzum eserler No. 614. Bu yazmada Hatâyî namına iki manzume kayıtlıdır.
- 33 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, manzum eserler No. 631. Bu mecmuada Hatâyî'nin bir çok şiirleri kayıtlıdır. Bir kısım Bektaşîlerin de manzumelerini muhtevîdir.
- 34 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 643. Bu yazmada Hatâyî'nin bazı beyitleri ve Yavuz'un ona manzum olarak verdiği cevaplar kayıtlıdır.
- 35 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 667. XVI ncı asırda yazılan bu mühim yazmada Hatâyî'den başka (Nesimî, Sürurî, Misalî, Halilî, Usulî...) gibi bir çok şairlerin ve bilhassa Hurufilerin şiirleri kayıtlıdır.
- 36 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 685. Bu mühim yazmada Hatâyî hakkında söylenilmiş bazı tarihler kayıtlıdır.
- 37 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 695. Bu mühim mecmuada Hatâyî'nin Farsça bir gazeli kayıtlıdır.

- 38 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 702. Bu yazmada Hatâyî'den başka bir takım Bektaşî şairlerinin de manzumeleri kayıtlıdır.
- 39 — *Mecmua*: Millet Kütüphanesi, Manzum eserler No. 785. XVII inci asırda tertib edilen bu mühim mecmuada Hatâyî'nin de bir kaç şiiri kayıtlıdır.
- 40 — *Mecmua*: Nebizade İsmail Hakkı'ya ait bir mecmuadır. Kendi kitaplarını arasındadır.
- 41 — *Mecmua*: Raif Yelkenci'ye ait bir yazmadır. Hatâyî'nin bazı şiirlerini muhtevidir.
- 42 — *Mecmua*: Sadeddin Nüzhet Ergun'a aid 12 adet yazmadır. Her birinde Hatâyî'nin de muhtelif şiirleri kayıtlıdır.
- 43 — *Mecmua*: Süleymaniye kütüphanesine mülhak Yahya Efendi kütüphanesi No. 3452. XIX uncu asırda yazılan bu mecmuada Hatâyî'ye isnad edilen bir gazel kayıtlıdır.
- 44 — *Mecmua*: Süleymaniye kütüphanesine mülhak Yahya Efendi kütüphanesi No. 3903. Bu mühim mecmuada Hatâyî'nin mahdut bir kaç şiirinden başka bir takım Hurufî ve Bektaşî şairlerinin manzumeleri kayıtlıdır.
- 45 — *Mecmua*: Topkapı Sarayı - Emanet Hazinesi No. 1562. Bu mühim mecmuada Hatâyî'nin Arabça bir kıt'ası ile Yavuz'un cevabı kayıtlıdır.
- 46 — *Mecmua*: Topkapı Sarayı, Revan köşkü No. 1969. Bu mühim mecmuada Hitâbî'nin bazı şiirleri kayıtlıdır.
- 47 — *Mecmua*: Üniversite Rıza Paşa K. No. 1547. Bu mühim mecmuada Hitâbî'nin bazı şiirleri Hatâyî mahlâsile kayıtlıdır.
- 48 — *Mehmed Ali Terbiyet*: Dânişmendân-ı Azerbaycan. Bu kitap 1312 Hicrî Şemsî (M. 1934) de Tahran'da basılmıştır. Bir çok Azerbaycan şair ve ediblerini muhtevi-

- dir. 136 ncı sayfada Hatâyî'nin Farsça bir manzumesi yazılıdır.
- 49 — *Mir Hont*: Habîb-üs-siyer, Üniversite Kütüphanesi Şarkiyat Enstitüsü.
- 50 — *Mirza Ahmed*: Târîh-i Safeviyan, Millet Kütüphanesi Farsça Kitaplar No. 810.
- 51 — *Nazmî* - (Edirneli): Mecma-ün-nezair, muhtelif yazmaları vardır.
- 52 — *Nesimî*: Divan, Beyazıt ve Ayasofya kütüphanelerindeki yazmalar. Millet kütüphanesine mülhak Hakimoğlu Ali Paşa kitapları arasındaki en eski yazma nüsha No. 639.
- 53 — *Rieu* (C.): Türkçe yazmalar kataloğu, matbu.
- 54 — *Rıfat Gözmen*: Hatâyî; ecdadı, hayatı, şiiri, divanı 1942. 1943 Üniversite Edebiyat Fakültesi Türkoloji mezuniyet tezi, Türkiyat Enstitüsü No. 151. Bu tezin sonuna Millet kütüphanesindeki Hatâyî divanının aynen kopyesi ilâve edilmiştir.
- 55 — *Ruhullah* (Derviş): Bektaşî Nefesleri.
- 56 — *Sadeddin* (Hoca): Tâcüttevarih, matbu.
- 57 — *Sadeddin Nüzhet Ergun*: Bektaşî şairleri 1930 tab'ı. Bu eserde şairin hece vezniyle yazılmış 45 manzumesi kayıtlıdır. Bunlar arasında yazılı olan,
 Güzel şâhım her yerlerde görünür
 Aslı nedir neye verdin Bağdad'ı
 matlalı nefesin başka bir şaire aid olduğu ve 17 nci asır mahsulü bulunduğu anlaşılmıştır. Bir manzumenin de aruz vezniyle olduğu tebeyyün etmiştir (Hatâyî divanı Şiir No. 184).
- 58 — *Sadeddin Nüzhet Ergun*: Bektaşî Şairleri ve Nefesleri 1944.
- 59 — *Sadeddin Nüzhet Ergun*: Pir Sultan Abdal hayatı ve eserleri, 1930.
- 60 — *Sadeddin Nüzhet Ergun*: Türk şairleri, 3 cilt.

- 61 — *Sam Mirzâ-yı Safevî*: Tuhfe-i Sâmi, Tahran tab'î 1314, matbu nüsha, yazmalarına nazaran eksiktir. Meselâ bakınız: Fatih kütüphanesi No. 4241, 4242.
- 62 — *Şehî*: Tezkire-i şuarâ, matbu.
- 63 — *Selman Mürmtaz*: Âzerbaycan edebiyatı, Seyid İmâdeddin Nesîmî, Bakû, 1936.
- 64 — *Süleyman* (Şamdânzâde): Mür-it-tevârih, yazma yegâne nüsha, Beyazıd Umumî Kütüphanesinde.
- 65 — *Tahir* (Bursalı): Osmanlı müellifleri, 3 cilt, H, 1333.
- 66 — *Yusuf Bey* (Vezirof): Âzerbaycan edebiyatına bir nazâr, İstanbul 1337.
-

ŒIIRLERIN FİHRİSTİ

Şiirlerin Fihristi

— Parantez içindeki rakamlar, manzumelerin kitaptaki sıra numaralarını göstermektedir. —

— A —

- 1 — (116) Ey muhibb-i Mustafâ vü bende-i Âl-i âba
- 2 — (1) Gönül ne gezersin seyran yerinde
Âlemde her şeyin var olmayınca
- 3 — (2) Gel öğüt vereyim öğüt alırsan
Hizmet eyle gene gülü bulunca
- 4 — (117) Diyâr-ı aşka sultânım dilâ ben de zamânımda
- 5 — (3) Gele gönül hoş görelim bu demi
Bu da böyle kalmaya bir gün ola
- 6 — (67) Gel bir şâha·kul ola gör
Hergiz ma'zûl olmaz ola
- 7 — (4) Sabah oldu kutlu günler doğuyor
Hatâ ettim günâhımı bağışla
- 8 — (118) Hatâ ettim Hudâ için bağışla
- 9 — (69) Güzelce şâhın ordusu çekildi konu Füzana
- 10 — (106) Hatâyî can argına
- 11 — (119) Sâkıyâ sun bâde-i sâfî safânın aşkına
- 12 — (5) İnüb yerden göğe binâ kuranlar
Ali ile Muhammed'in aşkına
- 13 — (6) Dün gün intizârım sana Kerbelâ
Varalım İmamı Hüseyin aşkına
- 14 — (68) Çıkdım kırklar yaylasına
Çağırdım üçler aşkına
- 15 — (7) Mürşidlikten size budur erenler
Her ne ister menzil nere buluna
- 16 — (120) Neylerem ol cenneti içinde didâr olmasa
- 17 — (197) Şâh şahlığ eder çü nevker olsa
- 18 — (121) Ol elif kaddine menzil geldi hatt-ı istivâ

- 19 — (70) Gönül seyranda gezerken
Şah geldi konu saraya
20 — (122) Hudâ vü Mustafâ vü Murtezâ'ya

— B —

- 21 — (123) Dinim içinde imandır musâhib

— D —

- 22 — (8) Aman mürvet Şâh-ı Merdan gel yetiş
Bozuldu bu âlem düzülmez ebed
23 — (124) Destgîr-i âsiyansın yâ Ali senden meded
24 — (125) Hüsn içinde bây imişsin yâ Ali senden meded
25 — (9) Evvel ol Allah'ın adı söylenür
Cümle ibâdetin başıdır tevhîd

— E —

- 26 — (71) Şu âleme bir nur doğdu
Muhammed doğduğu gece
27 — (10) Dün ü gün isteğim budur Huda'mdan
Mürşidimden gayri nem var benim de
28 — (72) Önüme bir çığır geldi
Bir ucu var şar içinde
29 — (73) Gel Ali'm yola gidelim
Ali'm kendi yolu ile
30 — (74) Gevherin geçmeyen yerde
Satma kardaş kerem eyle
31 — (75) Akıl gel beru gel beru
Gir gönüle nazar eyle
32 — (12) Lâmekân ilinden misâfir geldim
Şu fenâ mülküne bastım kademe
33 — (11) Kible tarafından bir yıldız doğdu
Şevkı on sekiz bin âleme urdu
Yezidler mü'mini üstüne aldı
Hâcem hayırlısın yazsın kaleme
34 — (107) Gönül verme nâdâne
35 — (126) Eğildim secde kıldım hânedâne
36 — (127) Nefesim ehl-i dile gevher-i kândır bilene
37 — (13) Erenler serveri Şâh-ı velâyet
Aldı mü'minlerin elin eline

- 38 — (76) Gel ey Muhammed ümmeti
Bu devlete saâdete

— H —

- 39 — (14) Muhammed Ali'yi candan sevenler
Yorulup yollarda kalmaz inşallah
40 — (15) Kudret kandilinde parlayıp duran
Muhammed Ali'nin nûrudur vallah
41 — (128) Beni sermest ü hayran eyleyen şâh
42 — (192) Sığın Fazl-ı Hak'a ey tâlib-i râh

— I —

- 43 — (129) Sırr-ı aşkından şehâ her kim ki âgâh olmadı
44 — (108) Hatâyî'm der bayağı
45 — (16) Serseri meydanı değil bu meydan
Gafil yürümeyüb hazer olmalı
46 — (191) Lâyı iskat eyleyüb bir bilmeyen illâsın

— İ —

- 47 — (77) Hak Taâlâ Cebrâil'e
Cebrâilî'm gelsün dedi
48 — (130) Taâlâ şânuhu gel gör ki bir nûr-i Hudâ geldi
49 — (109) Hatâyî'ye han geldi
50 — (195) Kış gitti yine bahâr geldi
51 — (17) Tarîkatin erkânına ey mü'min
Müşkilimiz hall oldu bizi gör imdi
52 — (131) Hak'ı gönülde sır sakla özünden bî haber sofi
53 — (132) Elf anı bilmişem ben lâ fetâ illâ Ali
54 — (133) Dâimâ fikrimde zikrim yâ Muhammed yâ Ali
55 — (135) Yerde gökte Hayder-i Kerrâr'sın sen yâ Ali
56 — (134) Gevher-i zât-ı kadîm-i Kibriyâ'sın yâ Ali
57 — (78) Ne hoş yerde makamın var
Senin hey Murtezâ Ali
58 — (79) Men dahi nesne bilmezem
Allah bir Muhammed Ali
59 — (185) Bendesiyem cân ü dilden pâdişâhımdır Ali
60 — (136) Gamından gözlerim umman değil mi
61 — (137) Ey Hak kelâm içinde dedi Murtezâ seni
62 — (80) Hakikat bir gizli sırdır
Açabilirsen gel beri

- 63 — (138) Ey gönül yâd et Hudâ-yi ekberi vü ekseri
 64 — (190) Yaradan bu kudreti gökü yeri

— K —

- 65 — (139) Gel temâşâ eylegil zâhid cemâlûllaha bak
 66 — (81) Men dervişem deyen kişi
 Evvel neden geçmek gerek
 67 — (140) Ey deyen kim âkilim dîvâne hoş gelmek gerek
 68 — (196) Ey cân ü dili harâb eden aşk

— L —

- 69 — (18) Ali'nin sırrına ereyin dersen
 Bir müşid-i kâmil bul da andan gel
 70 — (19) Bu yolun yolcusu olayım dersen
 Elde iki karpuz tutmalı değil
 71 — (20) Bir güzelin vücûdunun şehrine
 Bak nazar eyle de heman ârif ol
 72 — (141) Ey perfî hüsnün senin nûr-i Hudâ'dır bilmiş ol
 73 — (201) Ol gül ki ana zelif bülbül

— M —

- 74 — (21) Muhammed Ali'nin aldım elini
 Hak deyip tuttuğum elden ayrılmam
 75 — (110) Hatâyî'yem hattârem
 76 — (142) Dilberâ hüsn ü ruhın gülzâr ü cennet bilmişem
 77 — (143) Âlemin çeşm ü çerağı âhîretin hânîyem
 78 — (144) Menem ki cân ü dilden Hayderî'yem
 79 — (22) İkrar verdim dönmem Elest bezminden
 Müridim ikrârı îmandan aldım
 80 — (23) Dön beri dön beri yüzün göreyim
 Ben seni Ali'nin yoluna saldım
 81 — (24) Var hey ikrârına durmaz yalancı
 Yolunu koyub da mala salancı
 Çalar seni erenlerin kılıcı
 Ben seni verdiğin ikrâre saldım
 82 — (26) Muhammed Ali'nin gittiği yola
 Biz dahî gidelim yorulmayalım
 83 — (145) Yer yoğ iken gök yoğ iken tâ ezelden var idim

- 84 — (25) Bir kandilden bir kandile atıldım
Türâb olub yer yüzüne saçıldım.
Bir zaman Hak idim Hak ile kaldım
Gönlüme od düştü yandım da geldim
- 85 — (82) Bir nefescik söyleyeyim
Dinlemezsen neyleyeyim
Aşk deryâsın boylayayım
Ummâna dalmağa geldim
- 86 — (146) Ezelden aşk ile divâne geldim
- 87 — (147) Ezelden aşk ile divâne geldim
- 88 — (111) Hatâyî'yem bir hâlim
- 89 — (148) Cümle eşyâda zuhûr eden kelâmumdur benim
- 90 — (27) Eğer tarikatten haber sorarsan
Mürtezâ Ali'dir pîrimiz bizim
- 91 — (149) Vücûdum şehrine girdim bu şehri pür zıya gördüm
- 92 — (150) Visâlınden senin dûr oldu gönlüm

— N —

- 93 — (199) Peh peh ki menem o cism-i bî can
- 94 — (151) Cemâlin görelî can buldum ey can
- 95 — (152) Bihamdillah safâ bulduk cemâlî nevbahârından
- 96 — (194) Bâ ism-i İlâh-ı ferd ü Yezdan
- 97 — (153) Gönlüm ister vuslatı ey cân ü cânan yeniden
- 98 — (28) Ben de bildim benlik yoktur özümde
Benliğim mürvete saldım ezelden
- 99 — (112) Hatâyî'm ver cevablen
- 100 — (198) Yandım gam odına serbeser men
- 101 — (38) Seksen bin kelâmın başı
Kanlıdır nefes öldüren
- 102 — (29) Gel Ali yoluna belî desene
En sonunda gark olursun sele sen
- 103 — (30) Muhammed Ali'nin kurduğu yoldur
Ak üstünde ağı görebülürsen
- 104 — (31) Âhirete ne gerekdir bilemez
Aklı yok beyni yok kimi canların
- 105 — (105) Dervişlik eydür bana
Sen derviş olamazsın
- 106 — (84) Gaibden delil göründü
Dedem hoş geldin hoş geldin

- 107 — (85) Dil ile dervişlik olmaz
Hâli gerek yol ehlinin
- 108 — (156) Mihrini mühr etmişem ben sinem içre Hayder'in
- 109 — (155) Kızıl gül bâğ ü büstanım ne dersin
- 110 — (86) Bu gün mâtem günü geldi
Ah Hüseyin ü vah Hüseyin
- 111 — (87) Gel gönül incinme bizden
Kalsun gönül yol kalmasun
- 112 — (32) Vücûdum şehrin seyr edüp gezerim
Didâr ile mahabbete aşk olsun
- 113 — (62) Var imdi var imdi var senin olsun
Bir karârı bütün yâr senin olsun
- 114 — (156) Bendeem şahâ ezel nûr-i sıfâtın hakkıçün
- 115 — (157) Hak Taâlâ hub yaratmış bu teni ol cân içün
- 116 — (33) Kahrına küfrüne cümle dayandın
Evvel ikrar verüb dönen gelmesün
- 117 — (34) Türbesinin üstün nakş eylemişler
Gel dinim imânım İmamı Hüseyin

— R —

- 118 — (156) Ey ki yoktan bu cihanı var eden Perverdigâr
- 119 — (186) Âftâb-ı âlem-i tevhîdi kıldı aşıkâr
- 120 — (35) Sırrı sır eylemek Ali'den kaldı
Sırrı durmaz beyân eyler ba'zılar
- 121 — (159) Tâ ki düştüm hecrine gönlüm figana başlar
- 122 — (36) Gel gönül pirlerin nasihatini
Biz tütalım tutmayanda nemiz var
- 123 — (37) Bâtınımda dedi bana bir aziz
Mahabbetten geçen Hak'dan da geçer
- 124 — (38) Karşiki karlıca dağı gördün mü
Yoldurmuş eyyâmın eriyüb gider
- 125 — (160) Gitmesün aşkın ki bir genc-i nihân elden gider
- 126 — (161) İki âlemde sultandır kalender
- 127 — (88) Kırklar meydanına vardım
Gel beru ey can dediler
- 128 — (39) Erenlerin erkânına yoluna
Tâ ezelden tâlib oldum erenler

- 129 — (162) Gönül şâd ol ma'şûkun geldi derler
- 130 — (89) Şerserî girme meydana
Âşık senden yol isterler
- 131 — (90) Şu dünyânın ötesine
Vardım deyem yalan söyler
- 132 — (40) Bahârın geldiğin neden bileyim
Gül dikende biter bülbül daldadır
- 133 — (193) Ol Şâh ki mazhar-ı Hudâ'dır
- 134 — (184) Men anı bilmişem kavl-i Hudâ'dır
- 135 — (41) Men dervişem diye göğsün gerersin
Hak'kı zikr etmeğe dilin var mıdır
- 136 — (113) Er düvel hânedandır
- 137 — (42) Murtezâ Ali'yi candan seversen
Aç can gözünü gafletten uyandır
- 138 — (163) Bu gün gam tekyegâhında fedâ bir cânımız vardır
- 139 — (164) Ezelden Şah bizim sultânımızdır
- 140 — (165) Gel tırâş et hattını şâh-ı cihan üç günde bir
- 141 — (114) Hatâyî han duran bir
- 142 — (166) Âşık isen gel beru gel can ü cânan mendedir
- 143 — (167) Tâ benim gönlümde cânâ hasret-i cânânedir
- 144 — (187) Şah iki cihânın efdalidir
- 145 — (91) Be erenler be gaziler
Gelen Murtezâ Ali'dir
- 146 — (92) Gönülleri şâd eyleyen
Hak bir Muhammed Ali'dir
- 147 — (168) Yakın bil ebced ü bürhan Ali'dir
- 148 — (170) Deryâ-yi Necef gevherine kân Ali'dir
- 149 — (43) İklikle sakın girme meydana
İkinin birisi pîrim Ali'dir
- 150 — (44) Mürebbînin musâhibîn aşkına
Gönlüme gözüme düşen Ali'dir
- 151 — (169) Bu surâhî bir dilârâm ü perî nisbetlidir
- 152 — (171) Ey perî hüsnün senin cisminde candan yahşidir
- 153 — (63) Ne hâceyim ne de mâl eksîğimdir
Ne sultânım ne hod kul eksîğimdir
- 154 — (94) İbtidâdan yol sorarsan
Yol Muhammed Ali'nindir

- 155 — (172) Gel ey ârif sana her dem tavâf-ı hacc-ı ekberdir
 156 — (176) O şâh-ı ekrem ü sâhib hünerdir
 157 — (45) Mü'min müslim gelin seyrân edelim
 Muhammed Ali'nin göçü geliyor
 158 — (46) Ne yitirdin ararsın sen burada
 Gel ey tâlib özün kul eyleyi gör
 159 — (64) Neyleyem neşleyem yâr yâd olubdur
 Âhımdan zârımdan feryâd olubdur
 160 — (173) Biz ol zâtız ezelden var olubdur
 161 — (93) Bizim içtiğimiz dolu
 Erenlerin dolusudur
 162 — (47) Hû diyelim gerçeklerin demine
 Gerçeklerin demi nurdan sayılır
 163 — (174) Ey gönül ol ma'nisiz cahili yâr etmek mi olur
 164 — (95) İmam Ca'fer kullarıyız
 Sohbetimiz nihân olur
 165 — (48) Gaziler bu yola riyâla girmen
 Yarın anda kıl köprüler kurulur
 166 — (96) Ne dinlersin dervişleri
 Dervişlerde dem bulunur
 167 — (175) Dilberâ hüsnünü Sâni' âftâb etmişdürür
 168 — (177) Aşkın ey dilber gönül tahtına şâh olmuşdürür
 169 — (178) Tâ ser-i kûyinde bu gönlüm mukîm olmuşdürür

— Ş —

- 170 — (49) Dünyâdan elin çek divâne gönlüm
 Ulaş bir üstâda er ile görüş

— T —

- 171 — (50) Tâ Kalûbelâ'dan sevdik seviştik
 Ezel bizim ile yârdır mahabbet
 172 — (51) Muhammed Ali'den kurulu yoldur
 Evvel rahberinden kaçana lâ'net
 173 — (98) Mürvet deyeni öldürmezler
 Mürvet hey erenler mürvet
 174 — (97) Bu yolun ötesi haktır
 Mürvet erenler mürüvvet
 175 — (179) Bu âlem hüsnüne hayrandır ey dost

— U —

- 176 — (115) Hatâyî Mehdi oldu
 177 — (180) Hakikat bahr-i zât-i enver oldu
 178 — (99) Elim alub bu dergâha
 Getürenin demine hû
 179 — (100) Diz çöküben zikr edelim
 Cân ü dilden illallah Hû
 180 — (101) Serime bir sevdâ geldi
 Muhammed Ali'den beru
 181 — (66) Ali'yi severem candan içeru
 Yolunu sürerem yoldan içeru
 182 — (52) Âdem olub geldim âdem içine
 Nasib olmaz dürlü candan içeru
 183 — (200) Hoş dem ki bu cism ü can kavuştu
 184 — (102) Hak'dan bir nidâdır geldi
 Yan ey deniz tutuş deyu
 185 — (53) Zâhid Hû demeyi inkâr eyleme
 Ne için çağırır insan Hû deyu

— Ü —

- 186 — (54) Bir gün Muhammed evde otururken
 Dört melâik ana nidâ getürdü
 187 — (188) Hubların sultânısın âlemde var han ol yürü
 188 — (181) Sen dahi cân olmadan cânânı bilmezsın yürü
 189 — (65) Kara saç boynuma serildi düştü
 Sanarsın ayile gün sındı düştü

— Z —

- 190 — (57) Bir can bir cana özenüb gelince
 El uzatmayınca etek tutulmaz
 191 — (55) Bu gün ele almaz oldum ben sazım
 Arşa direk direk çıkar avazım
 Dört şey vardır bir karındaşa lâzım
 Bir ilim, bir kelâm, bir nefes, bir saz
 192 — (56) Gelüb ihlâs ile yola gidenin
 Derece gönlünde güman gerekmez
 193 — (58) Uzanub bir cana varılmayıcak
 Elin tutmayınca ikrar verilmez

-
- 194 — (189) Va'de-i vasl ideli bir kılca kaldı cânımız
195 — (182) Evliyâdan hâsıl ettik aşk ile sevdâyı biz
196 — (59) Sôfi mezhebimin nesin sorarsın
Biz Muhammed Ali deyenlerdeniz
197 — (183) Biz ezelden tâ ebed meydâna gelmişlerdeniz
198 — (60) Biz de hânedâna gider der idik
Mihman canlar bize safâ geldiniz
199 — (61) Yine mihman gördüm gönlüm şâd oldu
Mihmanlar siz bize safâ geldiniz
200 — (103) Sözünü bir söyleyenin
Sözünü eder sağ bir söz
201 — (104) Şâh-ı merdan kullarıyız
Kolayına iş değılüz
-

Kısaltma Cetveli

Bkt.	Sadeddin Nüzhet: Bektaşî şairleri.
Divan:	Millet kütüphanesi — Ali Emîrî Efendi kısmında 131 numarada kayıtlı bulunan Hatâyî Divanı.
H.	Hicrî yıl.
İnk. Mz, M. Cv. K.	İnkılâp müzesinde Muallim M. Cevdet Kütüphanesi.
M.	Milâdî yıl.
Mc.	Mecmua (yazma).
Mlt. Alm. K.	Millet Kütüphanesi Ali Emîrî kısmı (Mecmualar, manzum eserler kataloğundadır).
No.	Numara.
Sd. Mc.	Sadeddin Nüzhet Ergun'a aid mecmualar.

Umumî Fihrist

Sahife	
5 — 36	Mukaddime
39 — 90	On bir heceli şiirler
91 — 92	Hece vezniyle gazeller
93 — 125	Sekiz heceli şiirler
129	Yedi heceli şiirler
132 — 133	Maniler
137 — 177	Gazeller
179 — 187	Murabbalar
189 — 193	Müseddes
195 — 199	Tercî-i bend
201 — 213	Mesneviler
215 — 220	Dehname'den parçalar
221 — 226	Hitâbi'nin şiirleri
227 — 234	Bibliyografya
235 — 246	Şiirlerin fihristi
247	Kısaltma cetveli
248	Umumî fihrist